Dr. ZOFJA DASZYŃSKA GOLIŃSKA
PROF. WOLNEJ WSZECHNICY POLSKIEJ

STOSUNKI LUDNOŚCI WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

TABLICE ZESTAWIŁY

JANINA LUBECKA i HELENA PREYSERÓWNA

Nadbitka z Monografji Statystyczno-Gospodarczej
Województwa Lubelskiego
Tom I.

LUBLIN
1931

Dr. ZOFJA DASZYŃSKA GOLIŃSKA

LA POPULATION DE LA PROVINCE DE LUBLIN EN POLOGNE

L U B L I N
1931

Dr. ZOFJA DASZYŃSKA GOLIŃSKA
PROF. WOLNEJ WSZECHNICY POLSKIEJ

STOSUNKI LUDNOŚCI WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

TABLICE ZESTAWIŁY

JANINA LUBECKA i HELENA PEYSERÓWNA

WSTĘP.

Ludność danego terytorjum rozpatrywać należy metodą porównawczą — w przestrzeni albo w czasie. Stosunki ludności, zawisłe od całego splotu warunków ekonomicznych i kulturalnych, nie zostały dotąd zbadane dla innych województw Polski, a nawet spis z 1921 r. teraz dopiero został w całości wyzyskany. Zaniechałam tedy porównań z innemi województwami, a nawet z przeciętnemi dla całej Polski, gdyż rezultat nie odpowiedziałby nakładowi pracy. Porównanie zaś stosunków ludności w czasie, przeprowadzone być może między spisem z 1897 r. a spisem polskim z 1921 r. Mamy tu okres lat 24, okres w którym rozegrały się wypadki niesłychanej doniosłości, a wiernem ich odbiciem są zmiany w stosunkach zarówno stanu, jak i ruchu ludności. Chcąc dopełnić wymienione materjały korzystam z przeprowadzonego przez austrjackie władze wojskowe w 1916 r. spisu, który wyraźnie wykazuje wpływ wojny, oraz z istniejących dla lat ostatnich danych.

Wartość tego materjału nie da się zaprzeczyć. Spis z 1897 r. był jedynym w przedwojennej Rosji. Ogarniając olbrzymie państwo cara, taka pierwsza próba musi wykazywać pewne błędy i nieścisłości, ale zdaniem znawców wypadł ów spis lepiej, niż się spodziewano. Stefan Szulc twierdzi, że jest to materjał niemniej wiarogodny od spisów, współczesnych mu w innych państwach, a nawet od późniejszych. Dane dla lat po 1897 r. czerpać by można z Przeglądów gubernjalnych, ale zdaniem tegoż autora są to źródła niepewne, a dla gub. Lubelskiej i Siedleckiej, a zatem dla terytorjum dzisiejszego Województwa, brak i tych materjałów. „Jedynem przeto źródłem głębszego poznania stanu kraju przed wojną światową jest spis ogólny z 1897 r.”[1]

W Kongresówce, jak stwierdził tenże autor na podstawie materjałów pozostawionych przez warszawski komitet statystyczny, spisem mocno zainteresowały się władze i pragnęły go nawet użyć

---

[1] Stefan Szulc, *Wartość materjałów statystycznych*, str. 44 i n.

dla wykazania swych zasług w rusyfikacji kraju, ale władze centralne powstrzymały te zapędy. Specjalne jednak warunki zaistniały w gub. Lubelskiej i Siedleckiej, gdzie z powodu utworzenia gub. Chełmskiej, ludność bardzo interesowała się spisem i wymagała, aby odbywał się według przepisów, to zn. wypełniania wszystkich rubryk w obecności spisywanych i to atramentem, oraz wydawania kopij, jako dowodu. W gub. Siedleckiej, a mianowicie w pow. Konstantynowskim, Radzymińskim, Włodawskim, Bialskim wynikły nieporozumienia, w Siedleckim i Sokołowskim nawet zamieszki, które doprowadziły do procesów sądowych i ukarania „winnych". Z tego powodu nie zadawano pytań co do wyznania, zapisując je na zasadzie zeznań członków zarządu gminnego i gromadzkiego.

Kierując się temi informacjami, uważa Szulc „cały materjał, o ile dotyczy wyznania za zupełnie bezużyteczny, bardzo mało wiarogodny, gdy mówi o języku ojczystym, niepewny w sprawie stosunków rodzinnych. Pozatem nie jest gorszy, niż w innych okolicach kraju".[1]

Cyfry spisu z 1897 r. obejmują ludność cywilną i wojskową. Natomiast cyfry z 1921 r., jak wyjaśnia „Przedmowa" tomu XVIII Statystyki Polski[2] obejmują ludność *obecną* cywilną. Daje to przy porównaniach przyrostu ludności pewien niedobór, którego jednak nie dało się uniknąć.

Spis z 1921 r., wypadł lepiej niż można się było spodziewać. Oto jak go ocenia Ludwik Krzywicki:[3] Maksymalne odchylenie od rzeczywistej liczby ludności dla całego państwa, powiada, wśród ludności wiejskiej nie przewyższa 1—2%. A biorąc pod uwagę i miasta, gdzie ukrywanie się było liczniejsze, możemy przypuścić, że odchylenie dla całej ludności nie przekracza 3%. Wprawdzie w Rzeszy Niemieckiej przy spisie z 1905 r. błąd był oceniany na 400 tys., a więc w odsetkach wiele mniejszy, ale musimy być pobłażliwsi dla naszej ludności, znękanej wojną i jej niespodziankami, a zwłaszcza w Kongresówce nieprzyzwyczajonej do zeznań statystycznych i w tak znacznej liczbie niepiśmiennej. Jak wiadomo spis 1921 r. obejmował również zwierzęta domowe i stosunki gospodarcze. Otóż ze wszystkich liczb za najbliższe prawdy uważane są liczby, dotyczące ludności. W stosunkach ludności naj-

---

[1] Szulc, j. w., str. 10—12.
[2] Województwo Lubelskie.
[3] L. Krzywicki, *Rozbiór krytyczny*, str. 21, II.

niedokładniej dawane są zeznania o wieku. Wojna zniszczyła dokumenty, władze pruskie, wydając paszporty, których wymagano koniecznie, gdyż opłaty były rodzajem pogłównego podatku, nie zwracały uwagi na wiek. W porzukiwaniu pracy wiek niższy u dorosłych, albo wyższy (u młodocianych), ułatwiał starania. Podawano przeto zwykle lata niższe, na wsi zaś niedokładności wynikały z niewiedzy. I tak w pow. Konstantynowskim np., nikt ze starszych nie umiał powiedzieć, kiedy się urodził, a co do dzieci matki po długiem namyśle — „aha rychtyk już wiem, to było w poniedziałek" albo „to było na drugi dzień, kiedy my wieprza bili".[1] Przynależność narodowa była ściśle przestrzegana zgodnie z instrukcją, a przytem mniejszości: rusini, niemcy, żydzi zainteresowani w pomniejszaniu narodu polskiego rozwijali silną agitację, aby wykazać jak najwyższe cyfry swoich współplemieńców.

Województwo Lubelskie należało do najoporniejszych, nauczone zetknięciem z dawniejszemi władzami. W powiecie Biłgorajskim ludność uchylała się od zeznań statystycznych, żądając wprzód zapisania serwitutów. W wielu wioskach zamykano mieszkania, ludność ukrywała się, tłumne zebrania występowały wrogo wobec komisarzy spisowych. Powiat Zamojski odmawia zeznań, a gdy ludności przypomniano spis z r. 1897 mówiła — tak, ale wtedy chodziło o ludzi, a dziś o kury, gęsi, trzodę (str. 8).

Retrospektywny przegląd ludności Woj. Lubelskiego daje się przeprowadzić tylko dla części terytorjum, to zn. dla dawnego województwa, zwanego później gub. Lubelską. Uczynił to niestrudzony badacz stosunków tego terytorjum Henryk Wiercieński[2] dla lat od 1818 do 1898 r. Posługuję się jego cyframi, dodając dla lat późniejszych cyfry z powiatów tworzących dawną gub. Lubelską.

Mamy tu dla pierwszych lat 50 (1818 — 1867) wzrost ludności o 377.2 tys. czyli *roczny przyrost 6.3 tys.* Dla następnych lat 21 (1877 — 1898) wzrost ludności o 547.6 tys. czyli *roczny przyrost o 26 tys.* Wreszcie dla ostatnich lat 23 (1898 — 1921), które obejmują również lata wielkiej wojny, *przyrost ludności* o 48.5 tys. to zn. o *2.1 tys. rocznie.* Cyfry te są b. wymowne. Głoszą one ofiary i cierpienia Polski w okresie wojennym. Środkowy okres zaś, okres spokoju świadczy, jak wielką jest siła przyrostu ludności na ziemiach polskich.

---

[1] L. Krzywicki, *Rozbiór krytyczny,* str. 21, II.

[2] *Opis statystyczny gub. Lubelskiej,* Warszawa 1901, Rozd. Zaludnienie.

Ludność w tysiącach:

Lata	Ogółem	Mężczyzn	Kobiet	Na sto mężczyzn było kobiet
1818	412.7			
1828	494.0			
1838	530.2			
1856	565.8			
1867	659.4			
1877	789.9	383.5	406.4	105.9
1887	945.2	462.8	482.4	104.2
1897	1206.5	586.8	604.8	101.4
1898	1237.5	614.4	623.0	101.1
1921	1279.0	615.0	666.0	108.0

Wiercieński oblicza roczny przyrost ludności za pierwsze lat 80 na 2.3‰. Poszczególne okresy wykazują:

Rok	Przyrost roczny	Rok	Przyrost roczny
1818 — 1828	1.9	1867 — 1888	2.5
1828 — 1856	0.5	1888 — 1899	2.3
1856 — 1867	2.2	1899 — 1921	1.01

W skład Województwa Lubelskiego weszły dwie gubernje Lubelska i Siedlecka, na mocy ustawy z dnia 2/VIII 1919 roku. Terytorjum ich pozostało bez zmiany, z wyjątkiem osady miejskiej Kamieńczyk, wyłączonej z pow. Węgrów gub. Siedleckiej, a włączonej do pow. Radzymin woj. Warszawskiego. W 1927 r. dokonały się znów małe zmiany, a mianowicie gmina Czarnogłów pow. Węgrowskiego przeszła do pow. Mińsk Mazowiecki woj. Warszawskiego, a kol. Ostrów i Kaleszany wyłączono z gminy Kamień pow. Puławskiego i włączono do gm. Pawłowicz pow. Iłżeckiego. Poza tem zaszły zmiany terytorjalne w gminach.

Granice Woj. Lubelskiego opierają się na północy i wschodzie o rzekę Bug, na południu około wsi Dołhobyczów w pow. Hrubieszowskim do wsi Janinów w pow. Janów, o północną granicę woj. Lwowskiego. Stamtąd granica biegnie brzegiem Wisły aż do miejscowości Ostrówek w pow. Garwolińskim, skąd ciągnie się granica aż do miejscowości Kamieńczyk, obecnie leżącej w powiecie Radzymińskim województwa Warszawskiego. Województwo nasze położone w samem centrum Polski, graniczy na północy z woj. Białostockiem — pow. Ostróg i Bielsk — na wschodzie z woj. Poleskiem — pow. Brześć i Wyłyńskiem — pow. Lubomla i Włodzimierz — na południu z woj. Lwowskiem — pow. Sokal, Rawa Ruska, Lubaczów, Jarosław, Łańcut, Nisko, Tarnobrzeg —

na zachodzie z woj. Kieleckiem — pow. Sandomierz, Opatów, Iłża, Kozienice — i woj. Warszawskiem — pow. Grójec, Warszawa, Mińsk Mazowiecki, Radzymin. Woj. Lubelskie jest także jedynem, które nie graniczy z żadnem państwem ościennem.

Obszar Woj. Lubelskiego odpowiada ściśle dawnej gub. Siedleckiej i Lubelskiej, co wyżej już zaznaczyłam, wszakże następujace miejscowości, które istniały przed wojną światową nie znalazły się w skorowidzu miejscowości w 1924 roku. Wykaz tych miejscowości podaje Tabl. 1.

Miejscowości zniszczone i niezamieszkałe, które istniały przed wojną światową

Tablica 1.

Powiat	Liczba miejsc.	Nazwy	Powiat	Liczba miejsc.	Nazwy
1. Biała Podlaska	11	Kuczyn-Trety	10. Lublin	2	Kracławek
		Malowa Góra			Minkowice Górne
		Elżbiecin	11. Łuków	0	
		Zahacie	12. Puławy	2	Cezaryn
		Dąbrowica Wielka			Pustelnik
		Mańkowice	13. Radzyń	8	Zosin
		Polichowo-Hrud.			Smolarnia
		Czosnówka			Bramka
		Dokudów			Czech
		Cicibór			Pszonka
		Suchry			Lipiec
2. Biłgoraj	2	Łazy Naklickie			Obieszanka
		Bukowiec			Krzewica
3. Chełm	3	Borowica	14. Siedlce	0	
		Stadarnia	15. Sokołów	0	
		Tartak	16. Tomaszów	2	Budy Zulickie
4. Garwolin	1	Celejów Góra			Kołnicha
5. Hrubieszów	4	Ord. Zamoyskich	17. Węgrów	2	Krzysztofin
		Starosiele			Starowiejski Młyn
		Leśniczówka	18. Włodawa	7	Białka
		Adelina			Lubowież
6. Janów	2	Wesoła			Pasieki
		Józefin			Wołoska Wola
7. Konstantynów	4	Adelin			Gucin
		Kuczanka			Korolówka
		Rybnik			Janin
		Wandopol	19. Zamość	3	Amelin
8. Krasnystaw	1	Litwa			Niwa Marjampolska
9. Lubartów	0				Popławy

Były to przeważnie folwarki, leśniczówki, osady młyńskie, kolonje, jedna cegielnia (Cicibór) oraz jedna wieś Suchry w pow. Biała Podlaska. Zmiotła je z powierzchni wojna. Obecnie jednak (na jesieni w 1930 r.) wszystkie te miejscowości są już odbudowane i odnotowane w zapisach wydziału samorządowego w G. U. S. w Warszawie.

Ludność i zaludnienie.

Ludność Woj. Lubelskiego wynosiła w 1897 roku 1.932.808, a w 1921 r, doszła do 2.087.951 mieszkańców. Zaludnienie z 62 wzrasta na 67 na 1 km^2.

Porównywając te cyfry rozdzielone okresem lat 24, a zatem prawie ćwierćwiecza, spostrzegamy przyrost 155.053, to zn., że za cały ten okres ludność powiększyła się zaledwie o 8%, a zatem roczny przyrost wynosił 0.33. Porównywając ten przyrost ludności Województwa z przyrostem gub. Lubelskiej od r. 1818, byłby on najniższym za całe stulecie. Obliczenie przeciętne nie daje jednak obrazu rzeczywistości, ponieważ okres normalnego przyrostu przerwany został przez lata wielkiej wojny i przez gromadne uprowadzenie ludności w 1915 r. do Rosji, skąd tylko część ludności powraca. Ubytek ten ocenić można na pół miljona dla terenu ówczesnej okupacji austrjackiej, a zatem dla całego Województwa liczyć można ubytek około miljona.

Cyfra powyższa daje się oznaczyć przez porównanie ludności odpowiednich powiatów z 1912 r. ze spisem dokonanym przez austrjacką komendę okręgową (Kreiskommando) 16 października 1916 roku. Spis ten przeprowadzony pod kierunkiem zawodowego statystyka prof. Kumanieckiego, ówczesnego komendanta miasta, przeznaczony był do wewnętrznego użytku władz okupacyjnych. Spisaną została ludność cywilna 27 powiatów okupacji austrjackiej, wśród nich b. gub. Lubelskiej, wedle domów i rodzin w nich zamieszkałych, przez władze gminne przy pomocy komisarzy spisowych. Uwzględniono płeć, rok urodzenia, wyznanie i język ojczysty — Muttersprache — żargonu spis nie uwzględniał, zgodnie z przepisami przedwojennej statystyki austrjackiej.

Ogół spisanej przez władze austrjackie ludności dał cyfrę 3.506.967, w tem mężczyzn 1.662.634, kobiet 1.844.333. Na powiaty należące do obecnego Woj. Lubelskiego wypadło 1.044.002. Skład narodowościowy tej ludności nie daje nam jej istotnego obrazu wobec zasad spisowych austrjackich. Natomiast interesować może jej skład wyznaniowy. Liczono zatem 842.849 rz.-katolików, 170.993 żydów, 2.050 ewangelików, a ludności prawosławnej oraz grecko-katolickiej było 27.859. W ostatniej kategorji przeważali prawosławni. Inne wyznania dały zaledwie 251 osób, w tem 155 marjawitów.

Następująca tabelka oparta na cyfrach ludności z 1912 r. i na spisie z 1916 r., z dodaniem cyfr z 1921 r., uwydatnia zmiany i olbrzymie ubytki na tem terytorjum, oraz stopień ich powojennego wyrównania.

Nazwa powiatu	Absol. cyfra ludności			Zmiany od 1912—1916	Zmiany od 1916—1921	
	1912	1916	1921	Ubyło	Cyfry absol.	Zamiast 100 było
Biłgoraj . . .	122079	71761	91016	— 50318	+ 19255	126,8
Chełm . . .	197705	75947	121475	—121758	+ 45528	150,9
Hrubieszów .	148761	57063	103841	— 91698	+ 46778	181,9
Janów . . .	143681	123722	131502	— 19959	+ 7780	107,0
Krasnystaw . .	130746	99233	117080	— 31513	+ 17847	117,9
Lubartów . .	118380	89516	96243	— 28864	+ 6727	107,5
Lublin . . .	227991	206631	234312	— 21360	+ 27681	110,5
Puławy . . .	178364	136790	149021	— 41574	+ 12231	108,9
Tomaszów . .	123020	66251	92809	— 56769	+ 26558	140,0
Zamość . . .	152221	117088	142614	— 35133	+ 25526	121,9
Terytor. Gub. Lubelska	1542948	1044002	1279913	—498946	+235911	122,5

Umiastowienie Województwa jest na ogół słabe. Na 1000 mieszkańców ludność miejską stanowi 167 osób, schodząc do 76 Tomaszów, 48 Puławy, 62 Biłgoraj i t. p. Ludność miejską mają powyżej przeciętnej: Biała 25.1, Chełm 19.1, Radzyń 19.7, Siedlce 34.5, Włodawa 23.4. W całem Województwie jest tylko jedno duże miasto Lublin, który przewyższył już cyfrę 100 tys. mieszkańców. Ludność Lublina wykazuje stały i silny wzrost za cały okres 24 lat, dochodząc aż do powiększenia się o przeszło 5 tys. rocznie w latach od 1897 do 1919, w 1919, w 1924, w 1926.

Porównywując poszczególne powiaty wydzielić trzeba 5, które wykazują ubytek ludności między 1912 a 1916 r., a zatem utra-

ciły nietylko cały swój przyrost, ale i ponadto 65.9 tys., oraz 4 o tak małym przyroście, że równa się on prawie zastojowi. A zatem powiaty:

	utraciły ludności w tysiącach	zyskały ludności w tysiącach	od 1905 do 1912 przybywa ludności w tysiącach
Biała	17.1		13.0
Biłgoraj	5.3		7.0
Chełm	16.1		27.7
Tomaszów	6.1		13.1
Włodawa	21.3		15.1
Hrubieszów		2.5	
Konstantynów		3.7	
Puławy		3.7	
Radzyń		0.6	

Dla pozostałych 11 powiatów oraz dla Lublina wynosi przyrost 210.4 tys. mieszkańców. Najwyższy przyrost przypada na m. Lublin, które z 50.385 mieszkańców w r. 1897 rośnie za czas do r. 1921 do liczby 94.412, a w 1928 r. liczy 114.042, nie wykazując w żadnym roku obniżki. Wśród powiatów najwyższe cyfry podwyżki wykazuje Zamość 22.9 tys., Krasnystaw 16.4 tys., Janów 14.4 tys. mieszkańców.

Przytoczyłam cyfry przyrostu ludności z siedmiolecia od 1905 do 1912 r., czyli okres normalny po rewolucji rosyjskiej, aby uwydatnić, że w powiatach największego ubytku, ludność bujnie się rozrastała, że zatem ubytek był wyłącznie rezultatem wojny i polityki rosyjskiej, która nawet w chwili porażki i opuszczenia granic Królestwa w 1915 r., zagarnąć usiłowała ludność powiatów nadgranicznych, zmusiwszy ją poprzednio do uznania się za prawosławną.

Zmiany w liczbie ludności może nigdzie nie były tak wielkie jak w Woj. Lubelskiem. Ludność nietylko była zagarnianą do wojska, ale masowo uprowadzaną przez wojska rosyjskie w 1915 r. Odpływ ten i powroty polskich i katolickich mas ludności tudzież zmiany, które się dokonywały w jej narodowym składzie, wykazują obliczenia Komitetu Ratunkowego w Lublinie, obejmujące 27 pow. (str. 139).

Według tych obliczeń, które dla roku 1916 Krzywicki uważa za zupełnie wiarogodne, przypływ i odpływ ludności przedstawiał się w następujący sposób: Ludność w 1911 r. 1.512.494, ludność na 1/I 1916 roku 986.962, a na 15/IX tegoż roku 1.044.002.

	Zabrano do wojska rosyjskiego	Zbiegło lub uprowadzono		Ubyło ogółem
		Mężczyzn	Kobiet	
W 27 pow. obliczanych	84084	144337	150640	387769
Lublin (pow. i miasto) .	6616	4296	5054	15966
Lubartów	3275	2622	3080	8977
Puławy	5899	5437	5239	16615
Janów	4220	7452	5720	17392
Krasnystaw	3848	4499	5226	13624
Zamość	4220	6596	7015	18727
Biłgoraj	3339	11553	13695	29522
Chełm	5910	27641	32316	70619
Hrubieszów	3156	21163	23716	48045
Tomaszów	3173	19078	21260	43802
Pow. w Woj. Lubelskiem	43656	110337	122321	282783 [1]

W powiatach gub. Siedleckiej liczono w 1911 r. 820.963 ludności, 15 października 1916 r. 350.854, przy spisie z 1921 r. 682.243. Powróciła zatem znaczna część uchodźców, ale pomimo to ludność tych powiatów obniżyła się o 138.533 osób. Przy obliczeniach w obrębie Chełmszczyzny strony rodzinne:

	Polaków	Rusinów katol.	Rusinów prawosł.
opuściło	45.113	667	184.857
pozostało	527.394	1.696	21.283 [2]

Powiaty pozostałe, w których Komitet przeprowadził swoje obliczenia, należą do woj. Kieleckiego, gdzie naliczono strat $89^1/_2$ tys. i Łódzkiego, gdzie straty wynoszą $15^1/_2$ tys.

[1] Krzywicki j. w. str. 66/67.
[2] Tamże str. 74/77.

Przedwojenny rozwój ludności Woj. Lubelskiego odpowiadał zresztą postępom liczebnym ludności całego kraju. Najpewniejszym tu materjałem, jak twierdzi Szulc, są księgi ludności. Na terytorjum gub. Lubelskiej i Siedleckiej, a zatem i naszego Województwa, Szulc podaje dla r. 1905 mieszkańców 2.291.896, a w 1912 r. 2.556.680. Przyrost w ciągu lat 7 wyniósł zatem 264.784 osób czyli 11.5%. Roczny przyrost dla całego Wojew. wypada b. wysoki bo 1.64%. Przyrost w pięciu powiatach, które w następnem pięcioleciu miały tak wysoki absolutny ubytek stanowił 75.9 tysięcy.

Porównanie ludności w miastach i wsiach z lat spisowych, nie daje wglądu, jaki typ jednostek administracyjnych rozwijał się w danym okresie, a który podupadł, ponieważ rząd polski uznał na tym obszarze 32 miasta, nic więc dziwnego, że ludność miejska z 278.523 wzrosła do 348.254 mieszkańców. Natomiast ludność wsi, która wynosiła w 1897 r. 1.654.285 dochodzi w roku 1921 do 1.739.697. Ludność miejscowości uznawanych obecnie za miasta wzrosła tedy o 69.731, a ludność wsi o 85.412.

Powierzchnia Województwa mierzona w kilometrach kwadr. pozostaje prawie bez zmiany: znika wprawdzie szereg gmin, ale na to miejsce tworzą się nowe.

Zmiany terytorjalne są tak nikłe, że nie uwydatniają się nawet w ogólnej liczbie klm. powierzchni. Porównywając lata 1897 i 1921 widzimy jedynie, że pow. Chełm zmniejszył się o 97 km., Lublin pow. i miasto o tyleż wzrósł. Gmin wiejskich było w 1897 r. 283, a w 1921 r. 281, miast w 1921 r. 32, zamiast 31 dawniej uznanych.

Porównanie zaludnienia wykazanego przez oba spisy daje ogółem trochę wyższe zaludnienie obecnie, niż przed laty 24-ma — 67 i 62 — ale rozkład tego zaludnienia na poszczególne powiaty pozostał prawie ten sam. Zaludnienie powiatów gub. Lubelskiej z 68.9 nn km. podniosło się do 70, a powiatów gub. Siedleckiej z 53.1 mieszkańców do 56.1.

Wśród powiatów o najwyższem zaludnieniu, Puławy z 85.9 doszły do 87.8, Tomaszów z 76.8 do 87.8, Lublin spadł z 86 na 73, gdyż oddzielnie liczone jest miasto, Garwolin z 66.3 doszedł do 75.7, Siedlce miały 65.4 i 76.5. W powiatach o najniższem zagęszczeniu ludności zaszły następujące zmiany: Biłgoraj z 56.4 m. na 53.3, Janów z 59.6 idzie na 67, Konstantynów z 42.7 na 45.3, Włodawa spada z 45.1 do 35.3. Powiaty nadgraniczne, do których nie powróciła znaczna część uprowadzonej do Rosji ludności, wykazują najniższy przyrost, a nawet ubytek zaludnienia.

Ludność Województwa według powiatów w 1897 i 1921 roku.

Podane poniżej tablice dają nam przegląd ludności w latach 1921 i 1897. Porównywamy zatem obraz ludności jaki dał nam pierwszy spis w niepodległej Polsce, z ludnością wykazaną na tem samem terytorjum w okresie carskich rządów.

Woj. Lubelskie pokrywa się pod względem powierzchni i terytorjum z gub. Lubelską i Siedlecką.

Na tem terytorjum mieszkało w 1897 roku 1.932.808 osób, w 1921 liczba ta podnosi się do 2.087.951 osób. Uderza tu mały przyrost ludności, o czem mówiło się poprzednio, oraz odmienny stosunek liczebny płci, czego przyczyną jest przedewszystkiem odrębne traktowanie wojska.

Liczba kobiet w całem Województwie przewyższa liczbę mężczyzn w 1921 roku, dając 1.080 kobiet na 1.000 mężczyzn. W 1897 r. stosunek jest odwrotny w obu gubernjach, a mianowicie na 1.000 mężczyzn przypada w gub. Siedleckiej 988 kobiet, w Lubelskiej 967.

Największą nadwyżkę wykazuje Lublin miasto, gdzie i przed wojną była względna przewaga kobiet. Po Lublinie idą powiaty Radzyń, Biała, Biłgoraj. W 1897 r. najwyższe cyfry kobiet wykazują powiaty Konstantynów, Łuków, Sokołów, Węgrów, (gub. Siedlecka), oraz Hrubieszów, Biłgoraj, Tomaszów, Lubartów.

Umiastowienie Województwa jest naogół słabe, ale robi postępy. Na 1.000 mieszkańców mieszkało na tem terytcrjum w miastach w 1897 r. 144 osób, w 1921 już 167. Ludność miejska wzrosła zatem o 23‰, szybciej od ogólnej. A mianowicie ludność cała Województwa wzrasta w tych 24 latach o 155.143 osób, to zn. 80‰, a ludność miejska o 69.731 czyli 250 na każdy 1.000. O ile porównamy powiaty dawnej gub. Siedleckiej, oraz dawnej gub. Lubelskiej zarysują się bardzo wydatne różnice.

Ogólna ludność powiatów b. gub. Siedleckiej obniża się o 64.108 osób, w miastach wzrasta o 17.076, czyli o 145 na tysiąc. W b. gub. Lubelskiej rośnie ludność w tym okresie o 219.251 osób czyli 160 na tysiąc. Wśród ludności miejskiej wzrost jest szybszy, przybywa 52.664 mieszkańców to zn. 329 na tysiąc.

Przegląd tablicy daje obraz dokładniejszy.

Tabl. 2.

Przegląd ogólny Woj. Lubelskiego w 1921 r.

Województwa / Powiaty	Powierzchnia w km.²	Liczba jednostek administrac.: Miast	Gmin wiejskich	Liczba miejscowości: Ogółem	W tem niezamieszkałych	LUDNOŚĆ: W miastach i na wsi mieszkańców: Razem	Mężczyzn	Kobiet	Na 100 mężczyzn przypada kobiet	W miastach: Razem	Mężczyzn	Kobiet	Na 100 mężczyzn przypada kobiet	Na wsi: Razem	Mężczyzn	Kobiet	Na 100 mężczyzn przypada kobiet	Na 100 osób przebywało w miastach	Na 1 km.² przypadało osób
Woj. Lubelskie	31160	32	281	8085	54	2087951	1003592	1084359	108,0	348254	162574	185680	114,2	1739697	841018	898679	106,9	16,7	67,0
Powiaty																			
Biała	1492	2	15	262	11	59520	28364	31156	119,8	14924	6892	8032	116,5	44596	21472	23124	107,7	25,1	39,9
Biłgoraj . . .	1708	1	14	248	2	91016	43451	47565	109,5	5603	2622	2981	113,7	85413	40829	44584	109,2	6,2	53,3
Chełm	2030	1	13	525	3	121475	58814	62661	106,5	23221	10764	12457	115,8	98254	48050	50204	104,5	19,1	59,8
Garwolin . . .	1821	2	17	725	1	137777	66505	71272	107,2	12224	5855	6369	108,8	125553	60650	64903	107,0	8,9	75,7
Hrubieszów . .	1564	2	14	386	4	103841	50064	53777	107,4	12562	5908	6654	112,6	91279	44156	47123	106,7	12,1	66,4
Janów	1964	2	14	431	2	131502	62826	68676	109,3	14715	6910	7805	113,0	116787	55916	60871	108,9	11,2	67,0
Konstantynów .	1437	2	15	346	4	65055	31238	33817	108,3	7248	3479	3769	108,3	57807	27759	30048	108,2	11,1	45,3
Krasnystaw . .	1513	1	13	410	1	117080	56635	60445	106,7	8943	4321	4622	107,0	108137	52314	55823	106,7	7,6	77,4
Lubartów . . .	1370	2	14	374	—	96243	46641	49602	106,3	9329	4414	4915	111,4	86914	42227	44687	105,8	9,7	70,3
Lublin m-to . .	9	1	—	1	—	94412	43300	51112	118,0	94412	43300	51112	118,0	—	—	—	—	100,0	10490,2
Lublin pow. . .	1910	—	16	626	2	139900	68178	71722	105,2	—	—	—	—	139900	68178	71722	105,2	—	73,2
Łuków	1885	3	21	547	—	123273	59658	63615	106,6	19425	9226	10199	110,5	103848	50432	53416	105,9	15,8	65,4
Puławy	1698	1	18	547	2	149021	71838	77183	107,4	7205	3295	3910	118,7	141816	68543	73273	106,9	4,8	87,8
Radzyń	1608	2	14	361	8	88381	42093	46288	110,0	17455	8034	9421	117,3	70926	34059	36867	108,2	19,7	55,0
Siedlce	1287	2	16	378	—	98463	47409	51054	107,7	33944	15872	18072	113,9	64519	31537	32982	104,6	34,5	76,5
Sokołów . . .	1291	1	12	390	—	76079	36631	39448	107,7	8055	3848	4207	109,3	68024	32783	35241	107,5	10,6	58,9
Tomaszów . .	1286	1	12	335	2	92809	44558	48251	108,3	7125	3327	3798	114,2	85684	41231	44453	107,8	7,6	72,2
Węgrów . . .	1326	1	15	409	2	82772	39804	42968	107,9	8522	4056	4466	110,1	74250	35748	38502	107,7	10,3	62,4
Włodawa . . .	2175	3	13	367	7	76718	36860	39858	108,1	17969	8562	9407	109,9	58749	28298	30451	107,6	23,4	35,3
Zamość	1786	2	15	417	3	142614	68725	73889	107,5	25373	11889	13484	113,4	117241	56836	60405	106,3	17,8	79,9

Przegląd ogólny gub. Siedleckiej i Lubelskiej w 1897 r.

Tabl. 2

Gubernje Powiaty	Powierzchnia w km.²	LUDNOŚĆ: W miastach i na wsi: Razem	Mężczyzn	Kobiet	Na 100 mężczyzn przypada kobiet	W miastach: L. mieszkańców	Mężczyzn	Kobiet	Na 100 mężczyzn przypada kobiet	Na wsi: L. mieszkańców	Mężczyzn	Kobiet	Na 100 mężczyzn przypada kobiet	Na 1 km.² przypadało osób
Gub. Siedlecka	14322	772146	388466	383680	98,8	117699	63198	54501	86,2	654447	325268	329179	101,2	53,9
Powiaty														
Biała	1492	76687	39256	37431	95,4	17197	9849	7348	74,6	59490	29407	30083	102,3	51,4
Garwolin	1821	120736	60263	60473	100,4	12481	6485	5996	92,5	108255	53778	54477	101,3	66,3
Konstantynów . . .	1437	61333	30178	31155	103,2	3861	1910	1951	102,2	57472	28268	29264	103,3	42,7
Łuków	1885	102924	51005	51919	101,8	9363	4804	4559	94,9	93561	46201	47360	102,5	54,6
Radzyń	1608	87731	44689	43042	96,3	19697	10714	8983	83,8	68034	33975	34059	100,3	54,6
Siedlce	1287	84211	43945	40266	91,6	26234	14939	11295	75,6	57977	29006	28971	99,9	65,4
Sokołów	1291	68013	33789	34224	101,3	7265	3536	3729	105,5	60748	30253	30495	100,8	52,7
Węgrów	1326	72476	35952	36524	101,6	8268	3936	4332	110,1	64208	32016	32192	100,6	54,7
Włodawa	2176	98035	49389	48646	98,5	13333	7025	6308	89,8	84702	42364	42338	99,9	45,1
Gub. Lubelska	16838	1160662	589961	570701	96,7	160824	89152	71672	80,4	999838	500809	499029	99,6	68,9
Powiaty														
Biłgoraj	1708	96332	47802	48530	101,5	5846	2926	2920	99,8	90486	44876	45610	101,6	56,4
Chełm	2127	137585	71117	66468	93,5	18452	11962	6490	54,3	119133	59155	59978	101,4	64,7
Hrubieszów	1564	101392	50193	51199	102,0	15438	7731	7707	99,7	85954	42462	43492	102,4	64,8
Janów	1964	117144	59361	57783	97,3	16176	9582	6594	68,8	100968	49779	51189	102,8	59,6
Krasnystaw	1513	100655	50920	49735	97,7	9846	6112	3734	61,1	90809	44808	46001	102,7	66,5
Lubartów	1370	86894	43352	43542	100,4	9004	4537	4467	98,5	77890	38815	39075	100,7	63,4
Lublin (wraz z miastem) . .	1822	156732	78613	78119	99,4	50385	25521	24864	97,4	106347	53092	53255	100,3	86,0
Puławy	1698	145362	78183	67179	85,9	8617	5754	2863	49,8	136745	72429	64316	88,8	85,9
Tomaszów	1286	98783	49230	49553	100,7	6233	3019	3214	106,5	92550	46211	46339	100,3	76,8
Zamość	1786	119783	61190	58593	95,8	20827	12008	8819	77,4	98956	49182	49774	101,2	67,1
Razem . .	31160	1932808	978427	954381	97,5	278523	152350	126173	82,8	1654285	826077	828208	100,3	62,0

Płeć i wiek ludności.

Normalnem dążeniem ludności jest liczebna równowaga *płci*. Przed wojną światową Polska należała do tych krajów Europy środkowej, w których kobiety w małej liczbie przeważały nad mężczyznami (na 1.000 mężczyzn 1.034 kobiet). Województwo Lubelskie zaś zbliżało się raczej do stosunków rosyjskich, gdyż liczebnie przeważali w niem mężczyźni. W 1921 r. spis wykazał w Polsce 1.080 kobiet na 1.000 mężczyzn, a cyfra ta zbliża się do cyfr Austrji, Czechosłowacji i Szwajcarji (1.075 kobiet na 1.000 mężczyzn).

W Woj. Lubelskiem liczono w 1897 r. 988 kobiet na 1.000 mężczyzn, a w 1921 tyle co w Polsce przeciętnie, a zatem 1.080 kobiet na 1.000 m. W miastach stosunki płci przesuwają się jeszcze silniej: w 1897 r. 862, a we wsiach 1.012, zaś w r. 1921 na 1.000 mężczyzn wypada w miastach 1.142 a na wsi 1.069. Stosunek ludności męskiej do żeńskiej był przeto w roku 1897 w miastach 547 : 453, a na wsi 501 : 499, w 1921 r. zaś 467 : 533 i 483 : 517. W 1897 roku istniała mała przewyżka kobiet na wsi — 1 %, w miastach była przewyżka mężczyzn 9.4%. W 9 powiatach przeważały kobiety już w 1897 r. najwięcej w pow. Konstantynowskim — 1.032 na 1.000 mężczyzn. Największą przewagę mężczyzn miał pow. Puławski — 859 kobiet na 1.000 mężczyzn. W miastach 4 powiatów przeważały kobiety, z najwyższą cyfrą 1.101 kobiet na 1.000 mężczyzn w pow. Wągrowskim, a najniższa w Puławach — 498 k. na 1.000 m. — co przypisać należy męskiemu instytutowi rolniczemu w Puławach. Na wsi liczebność płci była jednakową, albo z małą przewyżką kobiet.

W 1921 r. wsie i miasta bez żadnego wyjątku wykazują wszędzie nadwyżkę kobiet. W miastach liczono 1.142 kobiety na 1.000 mężczyzn w cyfrze ogólnej. Przewaga kobiet dochodzi do 1.165 — Biała, 1.158 — Chełm, 1.180 — Lublin. Na wsi ogólna cyfra 1.069 kobiet na 1.000 mężczyzn podnosi się w kilku powiatach, dochodząc do 1.089 w pow. Janowskim (Tablica 2).

Struktura ludności pod względem wieku posiada wielkie znaczenie w każdem państwie. Zależy ona od liczby urodzeń, od długowieczności, a dla danej okolicy, czy kraju, także od wędrówek wewnętrznych, od emigracji lub napływu obcych elementów

do kraju, a zatem różna będzie na wsi i w mieście, uwydatnia wpływy emigracji lub imigracji, wykazuje wreszcie różnice zależnie od płci. W krajach o dużej stopie urodzeń liczną będzie kategorja wieku lat najmłodszych, w krajach wysokiej cywilizacji, gdzie hygiena i zamożność podtrzymują życie ludzkie i gdzie ono trwa dłużej przeciętnie niż u ras pierwotnych, kategorje lat starszych są względnie liczne. W miastach, do których napływa ludność w wieku młodzieńczym lub dojrzałym, kategorje lat odnośnych będą liczniejsze niż na wsi, zwłaszcza o ile te miasta są miastami przemysłowemi. To samo powiedzieć można o krajach imigracji.

Spisy ludności podają w swych opracowaniach liczbę osób według płci, urodzonych w poszczególnych latach, a w opracowaniach zestawiają grupy pięcio — lub dziesięcioletnie. Oba spisy, na których się opiera moja praca, opracowują kategorje wieku według tej samej metody. Ponieważ zarówno płeć, jak i wiek są bardzo ważne jako cechy danej ludności, tablica moja podaje te dwie cechy łącznie dla całego województwa, dalej dla poszczególnych powiatów, oddzielnie dla miast i wsi, oraz łącznie dla całego terytorjum (Tablica 3).

W opracowaniu obu spisów podano wiek według dziesięcioleci, z których każde zaczyna się od zera. Najstarsze kategorje wieku, począwszy od lat sześćdziesięciu, złączyłam razem, dodając do nich także cyfry niewiadomych, ponieważ ostatnia kategorja daje b. małe liczby. Omawiane już zmiany, co do liczebności płci i zmian, jakie zaszły tu w ciągu lat 24-ch, uwydatnią się ze szczególną wyrazistością skoro przyjrzymy się oddzielnie płci męskiej i żeńskiej.

W tym celu podzielmy ludność na 3 grupy wieku: dzieci i młodzież do lat 19, a zatem wiek nieprodukcyjny i pół produkcyjny, ludność od 20 do 49 lat, którą bezsprzecznie uważać można za produkcyjną pod względem płodności i w kierunku gospodarczym, oraz klasy wieku od lat 50 wzwyż, w którym to wieku zdolność produkcyjna i reprodukcyjna słabnie albo znika (patrz str. 148).

Wśród całej ludności Województwa młodzież poniżej lat 19 stanowi w obu latach b. znaczną część ogółu mieszkańców, co świadczy o naszej bujnej rozrodczości, która wyróżnia Polskę wśród krajów Europy, stawiając ją niemal na pierwszem miejscu. Młodzież ta poniżej lat 19, stanowi prawie połowę całej ludności zarówno przed jak i po wojnie, burza wojenna i zmiana warun-

Podział ludności Województwa na nieprodukcyjną i produkcyjną w latach 1897 i 1921.

Wiek	Na 1000 mieszkańców liczono Rok 1897			Na 1000 mieszkańców liczono Rok 1921		
	Osób	Mężczyzn	Kobiet	Osób	Mężczyzn	Kobiet
	Całe Województwo			Całe Województwo		
Pon. 19	489	243	246	492	244	248
20 — 49	385	200	185	363	165	198
50 i wyż.	126	63	63	144	71	73
	Miasta			Miasta		
Pon. 19	433	211	222	473	232	241
20 — 49	457	285	172	388	170	218
50 i wyż.	110	51	59	139	65	74
	Lublin			Lublin		
Pon. 19	421	201	220	445	217	228
20 — 49	445	247	198	420	183	237
50 i wyż.	133	59	74	135	59	76
	Wieś			Wieś		
Pon. 19	498	248	250	496	246	250
20 — 49	373	186	187	360	165	195
50 i wyż.	129	65	64	144	72	72

ków politycznych wywołały zaledwie różnicę 3 na tysiąc, natomiast w klasie produkcyjnej i starczej różnice są znaczne — 22 i 18 na tysiąc. Klasa produkcyjna ludności jest mniej liczną w 1921 r., co jest niewątpliwie następstwem wojny. Różnice między młodzieżą męską i żeńską z obu dat są także minimalne, ludność najstarsza daje jednakowe cyfry dla obu płci, ale w 1921 r. o 10 wyższe, niż przed laty 24. Nie należy tego uważać za przedłużenie życia, lecz za rezultat obniżenia się liczby klasy produkcyjnej. Obniżka ta wynosi 22⁰/₀. Skoro rozpatrywać będziemy każdą płeć oddzielnie, różnice występują jaskrawo. Liczba mężczyzn obniża się o 35 na 1.000, a liczba kobiet rośnie o 13. Wieś zmienia strukturę swej ludności, podobnie do całego Województwa: młodzież daje cyfrę o 2 niższą, klasa powyżej lat 50 przyrasta o 15, a lata produkcyjne obniżają się o 13. Analogja ze stosunkami całego powiatu jest zrozumiałą, gdyż Woj. Lubelskie ma niski odsetek ludności miejskiej. Wiele jaskrawiej wystąpią różnice przed i po wojnie u ludności miejskiej. Ludność najmłodsza rośnie o 40, najstarsza o 29, a ludność produkcyjna maleje o 69 na każdy tysiąc. Płeć męska daje różnice: przyrost o 21 w kategorji najmłodszej, o 15 w kategorji najstarszej, ubytek 115,

w wieku produkcyjnym. Płeć żeńska zmienia się również, jakkolwiek w stopniu niższym: najniższa kategorja wieku rośnie o 19, najstarsza o 15, a kobiet w wieku produkcyjnym przybywa 46 na każdy tysiąc.

Jeszcze większe różnice uwydatnią się w Lublinie. Ludność najmłodsza wzrasta o 24, najstarsza tylko o 2, ludność produkcyjna obniża się względnie mało, bo tylko o 25. Występują tu wpływy specjalne, to zn. napływ urzędników, oraz garnizon wojskowy. Płeć męska daje różnice: ludność najmłodsza rośnie o 16, najstarsza pozostaje jak poprzednio, a wiek produkcyjny obniża się o 36 mężczyzn na 1.000. Zmiany wśród ludności kobiecej są następujące: kategorji najmłodszych przybywa 8, najstarszych 2, przyrost osób w wieku produkcyjnym daje 41. Różnica między liczbą kobiet i mężczyzn w wieku produkcyjnym jest uderzająca, a raczej byłaby nią, gdyby to samo zjawisko powojenne nie powtarzało się w każdem niemal mieście. Stosunki płci pow. Łódzkiego, dla którego posiadamy opracowanie ludności dla tych samych lat dają podobne wyniki. Zastrzedz należy, że opracowany został pow. Łódzki bez miasta Łodzi[1].

Otóż stosunek płci przedstawiał się w następujący sposób: w 1897 r. na 1.000 mężczyzn było w całym powiecie Łódzkim 1.030 kobiet, we wsiach i miasteczkach 1.010. W Zgierzu 1.120. W 1921 w powiecie 1.090, w gminach wiejskich 1.040, w 5 miastach 1.170 kobiet.

Przyrost ludności w Woj. Lubelskiem w omawianym okresie był wogóle b. niski, ludność wzrosła tylko o 80 na 1.000, liczba mężczyzn zwiększa się tylko o 13, a liczba kobiet o 67. Na wsi ludność wzrosła jeszcze mniej, gdyż na 1.000 przybywa 52. Osób płci męskiej 9, płci żeńskiej 43, w miastach przybywa na 1.000 osób, kobiet 213, mężczyzn 37, ludność powiększa się zatem o 250‰. Tablice dla poszczególnych powiatów pozwalają zorjentować się, w których powiatach uległ skład ludności największym zmianom. Wspólnym dla wszystkich jest charakter tych zmian, a mianowicie ogólny przyrost jest niski, liczba kobiet wzrosła w stosunku do mężczyzn, a wzrost ten wyraźniejszy jest w miastach niż na wsi, a najmocniej uwydatnia się w klasie wieku od 20 do 49 lat.

---

[1] Edward Rosset, *Ludność powiatu Łódzkiego*, studjum statystyczne, Łódź 1928.

Tabl. 3

Ludność według wieku i płci.

Wiek	Rok 1921					Rok 1897											Przyrost ludności r. 1897 — 1921					
																	Liczby bezwzględne			W odsetkach		
	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% m.	% k.	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% m.	% k.	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet
	Województwo Lubelskie					Gubernja lubelska			Gub. siedlecka			Gub. lubelska i siedlecka										
	Miasta i wieś					Miasta i wieś			Miasta i wieś			Miasta i wieś										
Ogółem	2087951	1003592	1084359	48,1	51,9	1160662	589961	570701	772146	388466	383680	1932808	978427	954381	50,6	49,4	+ 155143	+ 25165	+ 129978	+ 8,0	+ 1,3	+ 6,7
0 — 9	483488	243436	240052	11,7	11,5	326959	164252	162707	213955	107394	106561	540914	271646	269268	14,1	13,9	— 57426	— 28210	— 29266	— 3,0	— 1,5	— 1,5
10 — 19	541988	264135	277853	12,7	13,3	246081	120356	125725	157083	76910	80173	403164	197266	205898	10,2	10,7	+ 138824	+ 66869	+ 71955	+ 7,2	+ 3,5	+ 3,7
20 — 29	321122	134525	186597	6,4	8,9	209680	116671	93009	133472	69631	63841	343152	186302	156850	9,6	8,1	— 22030	— 51777	+ 29747	— 1,1	— 2,7	+ 1,5
30 — 39	246065	116751	129314	5,6	6,2	149982	74905	75077	102949	51757	51192	252931	126662	126269	6,6	6,5	— 6866	— 9911	+ 3045	— 0,4	— 0,5	+ 0,2
40 — 49	192405	94939	97466	4,5	4,7	87179	43488	43691	61439	30937	30502	148618	74425	74193	3,8	3,9	+ 43787	+ 20514	+ 23273	+ 2,3	+ 1,1	+ 1,2
50 — 59	161027	79693	81334	3,8	3,9	76409	37793	38616	52983	26129	26854	129392	63922	65470	3,3	3,4	+ 31635	+ 15771	+ 15864	+ 1,6	+ 0,8	+ 0,8
powyżej 60 i niewiadomy	142156	70113	71743	3,3	3,4	64372	32496	31876	50265	25708	24557	120937	58204	56433	3,0	2,9	+ 27219	+ 11909	+ 15410	+ 1,4	+ 0,6	+ 0,8
	Miasta					Miasta			Miasta			Miasta										
Ogółem	348254	162574	185680	46,7	53,3	160824	89152	71672	117699	63198	54501	278523	152350	126173	54,7	45,3	+ 69731	+ 10224	+ 59507	+ 25,0	+ 3,7	+ 21,3
0 — 9	73884	37116	36768	10,7	10,6	36265	18299	17966	30122	14995	15127	66387	33294	33093	12,0	11,9	+ 7497	+ 3822	+ 3675	+ 2,7	+ 1,4	+ 1,3
10 — 19	90714	43564	47150	12,5	13,5	30608	14126	16482	23352	11114	12238	53960	25240	28720	9,1	10,3	+ 36654	+ 18324	+ 18430	+ 13,2	+ 6,6	+ 6,6
20 — 29	56476	22250	34226	6,4	9,8	45889	33727	12162	28722	19874	8848	74611	53601	21010	19,3	7,5	— 18135	— 31351	+ 13216	— 6,5	— 11,2	+ 4,7
30 — 39	44869	21016	23853	6,0	6,9	19201	9428	9773	13972	6837	7135	33173	16265	16908	5,8	6,1	+ 11696	+ 4751	+ 6945	+ 4,2	+ 1,7	+ 2,5
40 — 49	33796	16124	17672	4,6	5,1	11181	5361	5820	8368	4035	4333	19549	9396	10153	3,4	3,6	+ 14247	+ 6728	+ 7519	+ 5,1	+ 2,4	+ 2,7
50 — 59	26542	12579	13963	3,6	4,0	9624	4397	5227	6874	3196	3678	16498	7593	8905	2,7	3,2	+ 10044	+ 4986	+ 5058	+ 3,6	+ 1,8	+ 1,8
powyżej 60 i niewiadomy	21973	9925	12048	2,9	3,4	8056	3814	4242	6289	3147	3142	14355	6961	7384	2,4	2,7	+ 7628	+ 2964	+ 4664	+ 2,8	+ 1,1	+ 1,7
	Wieś					Wieś			Wieś			Wieś										
Ogółem	1739697	841018	898679	48,3	51,7	999838	500809	499029	654447	325268	329179	1654285	826077	828208	49,9	50,1	+ 85412	+ 14941	+ 70471	+ 5,2	+ 0,9	+ 4,3
0 — 9	409604	206320	203284	11,9	11,7	290694	145953	144741	183833	92399	91434	474527	238352	236175	14,4	14,3	— 64923	— 32032	— 32891	— 2,9	— 1,9	— 2,0
10 — 19	451274	220571	230703	12,7	13,3	215473	106230	109243	133731	65796	67935	349204	172026	177178	10,4	10,7	+ 102070	+ 48545	+ 53525	+ 6,1	+ 2,9	+ 3,2
20 — 29	264646	112275	152371	6,5	8,8	163791	82944	80847	104750	49757	54993	268541	132701	135840	8,0	8,2	— 3895	— 20426	+ 16531	— 2,2	— 1,2	+ 1,0
30 — 39	201196	95735	105461	5,5	6,1	130781	65477	65304	88977	44920	44057	219758	110397	109361	6,7	6,6	— 18562	— 14662	— 3900	— 1,1	— 0,9	— 0,2
40 — 49	158609	78815	79794	4,5	4,6	75998	38127	37871	53071	26902	26169	129069	65029	64040	3,9	3,9	+ 29540	+ 13786	+ 15754	+ 1,8	+ 0,8	+ 1,0
50 — 59	134485	67114	67371	3,8	3,9	66785	33396	33389	46109	22933	23176	112894	56329	56565	3,4	3,4	+ 21591	+ 10785	+ 10806	+ 1,4	+ 0,7	+ 0,7
powyżej 60 i niewiadomy	119883	60188	59695	3,4	3,3	56316	28682	27634	43976	22561	21415	100292	51243	49049	3,1	3,0	+ 19591	+ 8945	+ 10532	+ 1,1	+ 0,5	+ 0,6

Miasto Lublin i powiat Lublin.

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921					Rok 1897					Przyrost ludności r. 1897 — 1921					
											Liczby bezwzględne			W odsetkach		
	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet
	Miasto Lublin					**Miasto Lublin**										
Ogółem	94412	43300	51112	45,9	54,1	50385	25521	24864	50,7	49,3	+ 44027	+ 17779	+ 26248	+ 87,4	+ 35,3	+ 52,1
0 — 9	18300	9131	9169	9,7	9,7	11275	5667	5608	11,3	11,1	+ 7025	+ 3464	+ 3561		+ 6,9	+ 7,1
10 — 19	23683	11323	12360	12,0	13,1	9912	4407	5505	8,8	10,9	+ 13771	+ 6916	+ 6855		+ 13,7	+ 13,6
20 — 29	16539	6390	10149	6,8	10,7	11588	7275	4313	14,4	8,5	+ 4951	— 885	+ 5836		— 1,7	+ 11,6
30 — 39	13387	6214	7173	6,6	7,6	6803	3325	3478	6,6	6,9	+ 6584	+ 2889	+ 3695		+ 5,7	+ 7,3
40 — 49	9757	4670	5087	4,9	5,4	4103	1884	2219	3,7	4,4	+ 5654	+ 2786	+ 2868		+ 5,5	+ 5,7
50 — 59	7245	3287	3958	3,5	4,2	3711	1630	2081	3,2	4,1	+ 3534	+ 1657	+ 1877		+ 3,3	+ 3,7
powyżej 60 i niewiadomy	5501	2285	3216	2,4	3,4	2993	1333	1660	2,7	3,3	+ 2508	+ 952	+ 1556		+ 1,9	+ 3,1
	Wieś					**Wieś**										
Ogółem	139900	68178	71722	48,7	51,3	106347	53092	53255	49,9	50,1	+ 33553	+ 15086	+ 18467	+ 31,6	+ 14,2	+ 17,4
0 — 9	34500	17472	17028	12,5	12,2	31556	15990	15566	13,5	14,6	+ 2944	+ 1482	+ 1462		+ 1,4	+ 1,4
10 — 19	37377	18389	18988	13,1	13,6	23235	11655	11580	10,0	10,9	+ 14142	+ 6734	+ 7408		+ 6,3	+ 7,0
20 — 29	21818	9287	12531	6,6	8,9	16684	7890	8794	12,5	8,3	+ 5134	+ 1397	+ 3737		+ 1,3	+ 3,5
30 — 39	15603	7585	8012	5,4	5,7	13702	6942	6760	6,0	6,4	+ 1901	+ 643	+ 1258		+ 0,6	+ 1,2
40 — 49	12390	6298	6092	4,5	4,4	7981	3994	3987	3,6	3,7	+ 4409	+ 2304	+ 2105		+ 2,2	+ 2,0
50 — 59	9919	4997	4922	3,6	3,5	7301	3661	3640	2,9	3,4	+ 2618	+ 1336	+ 1282		+ 1,3	+ 1,2
powyżej 60 i niewiadomy	8292	4150	4143	3,2	3,0	5888	2960	2928	2,8	2,8	+ 2405	+ 1190	+ 1215		+ 1,1	+ 1,1
						Miasto i powiat Lublin.										
Ogółem	234312	111478	122834	47,4	52,7	157132	78613	78119	50,3	49,7	+ 77580	+ 32865	+ 44715	+ 59,5	+ 24,7	+ 34,7
0 — 9	52800	26603	26197	11,1	10,9	42831	21657	21174	13,2	12,8	+ 9969	— 4946	— 5023		— 4,1	+ 4,2
10 — 19	61060	29712	31348	12,6	13,3	33147	16062	17085	9,9	10,9	+ 27913	+ 13650	+ 14263		+ 10,0	+ 10,3
20 — 29	38357	15677	22680	6,7	9,8	28675	15165	13107	10,9	8,4	+ 10085	+ 512	+ 9573		— 0,2	+ 7,5
30 — 39	28990	13799	15191	6,0	6,6	20505	10267	10238	6,6	6,6	+ 8485	+ 3532	+ 4953		+ 3,1	+ 4,2
40 — 49	22147	10968	11179	4,7	4,9	12084	5878	6206	3,8	4,0	+ 10063	+ 5090	+ 4973		+ 3,3	+ 3,3
50 — 59	17164	8284	8880	3,6	3,8	11012	5291	5721	3,3	3,7	+ 6152	+ 2993	+ 3159		+ 2,3	+ 2,4
powyżej 60 i niewiadomy	13794	6435	7359	2,8	3,2	8881	4293	4588	2,8	3,0	+ 4913	+ 2142	+ 2771		+ 1,5	+ 2,1

Powiat Puławy

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921					Rok 1897					Przyrost ludności r. 1897 — 1921					
											Liczby bezwzględne			W odsetkach		
	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	149021	78318	77183	48,2	5,18	145362	78183	67179	53,8	46,2	+ 3659	— 6345	+ 10004	+ 2,5	— 4,4	+ 6,9
0 — 9	36686	18465	18221	12,4	12,2	40154	20254	19900	13,9	13,7	— 3468	— 1789	— 1679		— 1,2	— 1,2
10 — 19	39539	19439	20100	13,1	13,5	29367	14308	15059	9,9	10,3	+ 10172	+ 5131	+ 5051		+ 3,5	+ 3,5
20 — 29	22742	9396	13346	6,3	9,0	32791	22005	10786	15,1	7,4	— 10049	— 12609	+ 2560		— 8,7	+ 1,8
30 — 39	17089	8088	9001	5,4	6,0	17241	8728	8513	6,0	5,9	— 152	— 640	+ 488		— 0,5	+ 0,3
40 — 49	13226	6545	6681	4,4	4,5	9875	4960	4915	3,4	3,4	+ 3351	+ 1585	+ 1766		+ 1,1	+ 1,2
50 — 59	10575	5380	5195	3,6	3,5	8451	4248	4203	2,9	2,9	+ 2124	+ 1132	+ 992		+ 0,8	+ 0,7
powyżej 60 i niewiadomy	9164	4525	4639	3,0	3,1	7483	3680	3803	2,5	2,6	+ 1681	+ 845	+ 836		+ 0,6	+ 0,6
Miasta																
Ogółem	7205	3295	3910	45,7	54,3	8671	5754	2863	66,8	33,2	— 1412	— 2459	+ 1047	— 16,4	— 28,5	+ 12,1
0 — 9	1515	761	754	10,5	10,5	1635	814	821	9,4	9,5	— 120	— 53	— 67		— 0,6	— 0,8
10 — 19	1905	877	1028	12,2	14,3	1265	557	708	6,5	8,2	+ 640	+ 320	+ 320		+ 3,7	+ 3,7
20 — 29	1082	402	680	5,6	9,4	4059	3571	488	41,4	5,7	— 2977	— 3169	+ 192		— 36,8	+ 2,2
30 — 39	948	431	517	6,0	7,2	728	368	360	4,3	4,2	+ 220	+ 63	+ 157		+ 0,7	+ 1,8
40 — 49	710	351	359	4,9	5,0	408	203	205	2,4	2,4	+ 302	+ 148	+ 154		+ 1,7	+ 1,8
50 — 59	508	243	265	3,4	3,7	282	133	149	1,5	1,7	+ 220	+ 110	+ 116		+ 1,3	+ 1,4
powyżej 60 i niewiadomy	537	230	307	3,2	4,2	240	108	132	1,3	1,5	+ 297	+ 122	+ 175		+ 1,4	+ 2,0
Wsie																
Ogółem	141816	68543	73273	48,3	51,7	136745	72429	64316	53,0	47,0	+ 5071	— 3886	+ 8957	+ 3,7	— 2,8	+ 6,5
0 — 9	35171	17704	17467	12,5	12,3	38519	19440	19079	14,2	13,9	— 3348	— 1736	— 1612		— 1,3	— 1,2
10 — 19	37634	18562	19072	13,1	13,4	28102	13751	14351	10,1	10,5	+ 9532	+ 4811	+ 4721		+ 3,5	+ 3,5
20 — 29	21660	8994	12666	6,3	8,9	28732	18434	10298	13,5	7,5	— 7072	— 9440	+ 2368		— 6,9	+ 1,7
30 — 39	16141	7657	8484	5,4	6,0	16513	8360	8153	6,1	6,0	— 372	— 703	+ 331		— 0,5	+ 0,2
40 — 49	12516	6194	6322	4,4	4,5	9467	4757	4710	3,5	3,4	+ 3049	+ 1437	+ 1612		+ 1,1	+ 1,2
50 — 59	10067	5137	4930	3,6	3,5	8169	4115	4054	3,0	3,0	+ 1898	+ 1022	+ 876		+ 0,8	+ 0,6
powyżej 60 i niewiadomy	8627	4295	4332	3,0	3,1	7243	3572	3671	2,6	2,7	+ 1384	+ 723	+ 661		+ 1,5	+ 0,5

Tabl. 3

Powiat Zamość

Wiek	Rok 1921 Razem	Rok 1921 Mężczyzn	Rok 1921 Kobiet	Rok 1921 % mężczyzn	Rok 1921 % kobiet	Rok 1897 Razem	Rok 1897 Mężczyzn	Rok 1897 Kobiet	Rok 1897 % mężczyzn	Rok 1897 % kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Liczby bezwzględne Mężczyzn	Liczby bezwzględne Kobiet	W odsetkach Razem	W odsetkach Mężczyzn	W odsetkach Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	142614	68725	73889	48,2	51,8	119783	61191	58593	51,1	48,9	+ 22831	+ 7535	+ 15296	+ 19,1	+ 6,3	+12,8
0 — 9	33288	16861	16427	11,8	11,5	32766	16562	16206	13,8	13,5	+ 522	+ 301	+ 221		+ 0,3	+ 0,2
10 — 19	36961	17911	19050	12,6	13,3	25951	12607	13344	10,5	11,1	+ 11010	+ 5304	+ 5706		+ 4,4	+ 4,8
20 — 29	22259	9585	12674	6,7	8,9	21818	12262	9556	10,2	8,0	+ 441	— 2677	+ 3118		— 2,2	+ 2,6
30 — 39	17111	8023	9088	5,6	6,4	15750	7891	7859	6,6	6,6	+ 1361	+ 132	+ 1229		+ 0,1	+ 1,0
40 — 49	12776	6264	6512	4,4	4,6	8926	4489	4437	3,8	3,7	+ 3850	+ 1775	+ 2075		+ 1,5	+ 1,7
50 — 59	10782	5359	5423	3,8	3,8	7956	4035	3921	3,4	3,3	+ 2826	+ 1324	+ 1502		+ 1,1	+ 1,3
powyżej 60 i niewiadomy	9437	4722	4715	3,3	3,3	6616	3346	3270	2,8	2,7	+ 2821	+ 1376	+ 1445		+ 1,1	+ 1,2
Miasta																
Ogółem	25373	11889	13484	46,9	53,1	20827	12008	8819	57,7	42,3	+ 4546	— 119	+ 4665	+ 21,8	— 0,6	+22,4
0 — 9	5395	2685	2710	10,6	10,7	4619	2324	2295	11,2	11,0	+ 776	+ 361	+ 415		+ 1,7	+ 2,0
10 — 19	6759	3201	3558	12,6	14,2	3917	1819	2098	8,7	10,1	+ 2842	+ 1382	+ 1460		+ 6,6	+ 7,0
20 — 29	4294	1758	2536	6,9	10,2	6550	5048	1502	24,2	7,2	— 2256	— 3290	+ 1034		—15,8	+ 5,0
30 — 39	3264	1574	1692	6,2	6,7	2353	1183	1170	5,7	5,6	+ 911	+ 391	+ 520		+ 1,9	+ 2,5
40 — 49	2286	1110	1976	4,4	4,6	1340	659	681	3,2	3,2	+ 946	+ 451	+ 495		+ 2,2	+ 2,4
50 — 59	1864	887	177	3,5	3,8	1136	534	602	2,6	2,9	+ 728	+ 353	+ 375		+ 1,7	+ 1,8
powyżej 60 i niewiadomy	1511	674	837	2,7	3,3	912	441	471	2,1	2,3	+ 599	+ 233	+ 366		+ 1,1	+ 1,7
Wieś																
Ogółem	117241	56836	60405	48,5	51,5	98956	49182	49774	49,7	50,3	+ 18285	+ 7654	+ 10631	+ 18,5	+ 7,7	+10,7
0 — 9	27893	14176	13717	12,1	11,7	28147	14236	13911	14,4	14,1	— 254	— 60	— 194		— 0,1	— 0,2
10 — 19	30202	14710	15492	12,5	13,2	22034	10788	11246	10,9	11,4	+ 8168	+ 3922	+ 4246		+ 4,0	+ 4,3
20 — 29	17965	7827	10138	6,7	8,6	15268	7214	8054	7,3	8,1	+ 2697	+ 613	+ 2084		+ 0,6	+ 2,1
30 — 39	13847	6449	7398	5,5	6,3	13397	6708	6689	6,8	6,7	+ 450	— 259	+ 709		— 0,3	+ 0,7
40 — 49	10490	5154	5336	4,4	4,6	7586	3830	3756	3,9	3,8	+ 2904	+ 1324	+ 1580		+ 1,3	+ 1,6
50 — 59	8918	4472	4446	3,8	3,8	6820	3501	3319	3,5	3,4	+ 2098	+ 971	+ 1127		+ 1,0	+ 1,1
powyżej 60 i niewiadomy	7926	4048	3878	3,5	3,3	5704	2905	2799	2,9	2,8	+ 2222	+ 1143	+ 1079		+ 1,2	+ 1,1

Tabl. 3

Pow. Garwolin (dawn. gub. Siedlecka)

Wiek	Rok 1921					Rok 1897					Przyrost ludności r. 1877 — 1921					
											Liczby bezwzględne			W odsetkach		
	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet
	Miasta i wieś					**Miasta i wieś**										
Ogółem	137777	66505	71272	48,3	51,7	120736	60263	60473	49,9	50,1	+ 17041	+ 6242	+ 10799	+ 14,1	+ 5,2	+ 8,9
0 — 9	34670	17478	17192	12,7	12,5	35520	17956	17564	14,9	14,6	— 850	— 478	— 372		— 0,4	— 03,
10 — 19	35546	17385	18161	12,6	13,2	25431	12558	12873	10,4	10,7	+ 10115	+ 4827	+ 5288		+ 4,0	+ 4,4
20 — 29	19993	8318	11675	6,0	8,5	19620	9667	9953	8,0	8,3	+ 373	— 1349	+ 1722		— 1,1	+ 1,4
30 — 39	15535	7435	8100	5,4	5,8	15875	7990	7885	6,6	6,5	— 340	— 555	+ 215		— 0,5	+ 0,2
40 — 49	12094	5906	6188	4,3	4,5	8978	4484	4494	3,7	3,7	+ 3116	+ 1422	+ 1694		+ 1,2	+ 1,4
50 — 59	10373	5215	5158	3,8	3,7	7948	3913	4035	3,2	3,3	+ 2425	+ 1302	+ 1123		+ 1,1	+ 0,9
powyżej 60 i niewiadomy	9566	4768	4798	3,5	3,5	7364	3695	3669	3,1	3,0	2202	+ 1073	+ 1129		+ 0,9	+ 0,9
	Miasta					**Miasta**										
Ogółem	12224	5855	6369	47,9	52,1	12481	6485	5996	52,0	48,0	— 257	— 630	+ 373	— 2,0	— 5,0	+ 3,0
0 — 9	2952	1462	1490	12,0	12,2	3520	1826	1694	14,6	13,6	— 568	— 364	— 204		— 2,9	— 1,6
10 — 19	3222	1614	1608	13,2	13,1	2523	1250	1273	10,0	10,2	+ 799	+ 364	+ 335		+ 2,9	+ 2,7
20 — 29	1701	699	1002	5,7	8,2	2515	1508	1007	12,1	8,0	— 814	— 809	— 5		— 6,5	— 0,0
30 — 39	1470	700	770	5,7	6,3	1520	757	763	6,1	6,1	— 50	— 57	+ 7		— 0,4	+ 0,0
40 — 49	1148	559	589	4,6	4,8	918	433	485	3,5	3,9	+ 230	+ 126	+ 104		+ 1,0	+ 0,8
50 — 59	908	434	474	3,5	3,9	754	353	401	2,8	3,2	+ 154	+ 81	+ 73		+ 0,6	+ 0,5
powyżej 60 i niewiadomy	823	387	436	3,2	3,6	731	358	373	2,9	3,0	+ 92	+ 29	+ 63		+ 0,3	+ 0,4
	Wieś					**Wieś**										
Ogółem	125553	60650	64903	48,3	51,7	108255	53778	54477	49,7	50,3	+ 17298	+ 6872	+ 10426	+ 15,9	+ 6,3	+ 9,6
0 — 9	31718	16016	15702	12,7	12,5	32000	16130	15870	14,9	14,7	— 282	— 114	— 168		— 0,1	— 0,1
10 — 19	32324	15771	16553	12,6	13,2	22908	11308	11600	10,5	10,7	+ 9416	+ 4463	+ 4953		+ 4,1	+ 4,5
20 — 29	18292	7619	10673	6,1	8,5	17105	8159	8946	7,5	8,3	+ 1187	— 540	+ 1727		— 0,4	+ 1,5
30 — 39	14065	6735	7330	5,4	5,8	14355	7233	7122	6,7	6,6	— 290	— 498	+ 208		— 0,4	+ 0,1
40 — 49	10946	5347	5599	4,2	4,5	8060	4051	4009	3,7	3,7	+ 2886	+ 1296	+ 1590		+ 1,1	+ 1,3
50 — 59	9465	4781	4684	3,8	3,7	7194	3560	3634	3,3	3,3	+ 2271	+ 1221	+ 1050		+ 1,1	+ 0,9
powyżej 60 i niewiadomy	8743	4381	4362	3,5	3,5	6633	3337	3296	3,1	3,0	+ 2110	+ 1044	+ 1066		+ 0.9	+ 0,9

Powiat Janów

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921					Rok 1897					Przyrost ludności r. 1897 — 1921					
											Liczby bezwzględne			W odsetkach		
	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet
	Wieś i miasto					**Wieś i miasto**										
Ogółem	131502	62826	68676	47,8	52,2	117144	59361	57783	50,7	49,3	+ 14358	+ 3465	+ 10893	+ 12,3	+ 3,0	+ 9,3
0 — 9	31277	15832	15445	12,0	11,7	34009	17000	17009	14,5	14,5	— 2732	— 1168	— 1564		— 1,0	— 1,3
10 — 19	35115	17029	18086	13,0	13,8	24707	11945	12762	10,2	10,9	+ 10408	+ 5084	+ 5324		+ 4,3	+ 4,5
20 — 29	20016	8335	11681	6,4	8,9	20307	11395	8912	9,7	7,6	— 291	— 3060	+ 2769		— 2,6	+ 2,4
30 — 39	14234	6557	7677	5,0	5,8	15176	7533	7643	6,4	6,5	— 942	— 976	+ 34		— 0,8	+ 0,0
40 — 49	11348	5423	5925	4,1	4,5	9170	4581	4589	3,9	3,9	+ 2178	+ 842	+ 1336		+ 0,7	+ 1,1
50 — 59	9983	4886	5097	3,7	3,9	7515	3713	3802	3,2	3,3	+ 2468	+ 1173	+ 1295		+ 1,0	+ 1,1
powyżej 60 i niewiadomy	9529	4764	4765	3,6	3,6	6260	3194	3066	2,7	2,6	+ 3269	+ 1570	+ 1699		+ 1,4	+ 1,5
	Miasta					**Miasta**										
Ogółem	14715	6910	7805	47,0	53,0	16176	9582	6594	59,2	40,8	— 1461	— 2672	+ 1211	— 9,0	— 16,5	+ 7,5
0 — 9	3368	1684	1684	11,4	11,4	3778	1930	1848	11,9	11,4	— 410	— 246	— 164		— 1,5	— 1,0
10 — 19	3922	1853	2069	12,6	14,1	2733	1249	1484	7,7	9,2	+ 1189	+ 604	+ 585		+ 3,7	+ 3,6
20 — 29	2309	953	1356	6,5	9,2	5217	4170	1047	25,8	6,5	— 2908	— 3217	+ 309		— 19,9	+ 1,9
30 — 39	1690	787	903	5,4	6,1	1824	910	914	5,6	5,7	— 134	— 123	— 11		— 0,7	— 0,1
40 — 49	1294	599	695	4,1	4,7	1023	536	487	3,3	3,0	+ 271	+ 63	+ 208		+ 0,4	+ 1,3
50 — 59	1105	531	574	3,6	3,9	818	382	436	2,4	2,7	+ 287	+ 149	+ 138		+ 0,9	+ 0,9
powyżej 60 i niewiadomy	1027	503	524	3,4	3,6	783	405	378	2,5	2,3	+ 244	+ 98	+ 146		+ 0,6	+ 0,9
	Wieś					**Wieś**										
Ogółem	116787	55916	60871	47,9	52,1	100968	49779	51189	49,3	50,7	+ 15819	+ 6137	+ 9682	+ 15,7	+ 6,1	+ 9,6
0 — 9	27909	14148	13761	12,1	11,8	30231	15070	15161	14,9	15,0	— 2322	— 922	— 1400		— 0,9	— 1,4
10 — 19	31193	15176	16017	13,0	13,7	21974	10696	11278	10,6	12,2	+ 9219	+ 4480	+ 4739		+ 4,4	+ 4,7
20 — 29	17707	7382	10325	6,3	8,8	15090	7225	7865	7,1	7,8	+ 2617	+ 157	+ 2460		+ 0,1	+ 2,4
30 — 39	12544	5770	6774	5,0	5,8	13352	6623	6729	6,6	6,7	— 808	— 853	+ 45		— 0,8	+ 0,0
40 — 49	10054	4824	5230	4,1	4,5	8147	4045	4102	4,0	4,1	+ 1907	+ 779	+ 1128		+ 0,8	+ 1,1
50 — 59	8878	4355	4523	3,7	3,9	6697	3331	3366	3,3	3,3	+ 2181	+ 1024	+ 1157		+ 1,0	+ 1,2
powyżej 60 i niewiadomy	8502	4261	4241	3,7	3,6	5477	2789	2688	2,8	2,7	+ 3025	+ 1472	+ 1553		+ 1,5	+ 1,5

Powiat Łuków

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Rok 1897 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Mężczyzn	Kobiet	W odsetkach Razem	Mężczyzn	Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	123273	59658	63615	48,4	51,6	102924	51005	51919	49,6	50,4	+ 20349	+ 8653	+ 11696	+ 19,8	+ 8,4	+ 11,4
0 — 9	30849	15584	15265	12,7	12,4	30034	14989	15045	14,5	14,6	+ 815	+ 595	+ 220		+ 0,6	+ 0,2
10 — 19	31066	15435	15631	12,5	12,7	21476	10567	10909	10,3	10,6	+ 9590	+ 4868	+ 4722		+ 4,7	+ 4,6
20 — 29	18364	7578	10786	6,1	8,7	16722	8134	8588	7,9	8,3	+ 1642	— 556	+ 2198		— 0,5	+ 2,1
30 — 39	14102	6619	7483	5,4	6,1	13465	6665	6800	6,5	6,6	+ 637	— 46	+ 683		— 0,1	+ 0,7
40 — 49	11251	5620	5631	4,6	4,6	8100	4076	4024	4,0	3,9	+ 3154	+ 1544	+ 1607		+ 1,5	+ 1,6
50 — 59	9475	4726	4749	3,8	3,8	6649	3268	3381	3,2	3,3	+ 2826	+ 1458	+ 1368		+ 1,4	+ 1,3
powyżej 60 i niewiadomy	8166	4096	4070	3,3	3,3	6478	3306	3172	3,2	3,1	+ 1688	+ 790	+ 898		+ 0,8	+ 0,9
Miasta																
Ogółem	19425	9226	10199	47,5	52,5	9363	4804	4559	51,3	48,7	+ 10062	+ 4422	+ 5640	+ 107,5	+ 47,2	+ 60,2
0 — 9	4708	2410	2298	12,4	11,8	2574	1265	1309	13,5	14,0	+ 2134	+ 1145	+ 989		+ 12,2	+ 10,5
10 — 19	5089	2537	2552	13,1	13,1	1953	938	1015	10,0	10,9	+ 3136	+ 1599	+ 1537		+ 17,1	+ 16,4
20 — 29	2688	1061	1627	5,5	8,4	1891	1168	723	12,5	7,7	+ 797	— 107	+ 904		— 1,1	+ 9,7
30 — 39	2378	1037	1341	5,3	6,9	1126	561	565	6,0	6,0	+ 1252	+ 476	+ 776		+ 5,1	+ 8,3
40 — 49	1889	894	995	4,6	5,1	735	338	397	3,6	4,2	+ 1154	+ 556	+ 598		+ 5,9	+ 6,4
50 — 59	1477	701	776	3,6	4,0	551	272	279	2,9	3,0	+ 926	+ 429	+ 497		+ 4,6	+ 5,3
powyżej 60 i niewiadomy	1196	586	610	3,0	3,2	533	262	271	2,8	2,9	+ 663	+ 324	+ 339		+ 3,5	+ 3,6
Wieś																
Ogółem	103848	50432	53416	48,6	51,4	93561	46201	47360	49,4	50,6	+ 10287	+ 4231	+ 6056	+ 11,0	+ 4,5	+ 6,5
0 — 9	26141	13174	12967	12,7	12,5	27460	13724	13736	14,7	14,7	— 1319	— 550	— 769		— 0,6	— 0,8
10 — 19	25977	12898	13079	12,4	12,6	19523	9629	9894	10,3	10,6	+ 6454	+ 3269	+ 3185		+ 3,5	+ 3,4
20 — 29	15676	6517	9159	6,3	8,8	14831	6966	7865	7,5	8,4	+ 845	— 449	+ 1294		— 0,5	+ 1,4
30 — 39	11724	5582	6142	5,4	5,9	12339	6104	6235	6,5	6,7	— 615	— 522	— 93		— 0,6	— 0,1
40 — 49	9362	4726	4636	4,5	4,5	7365	3738	3627	4,0	3,9	+ 1997	+ 988	+ 1009		+ 1,1	+ 1,1
50 — 59	7998	4025	3973	3,9	3,8	6098	2996	3102	3,2	3,3	+ 1900	+ 1029	+ 871		+ 1,1	+ 0,9
powyżej 60 i niewiadomy	6970	3510	3460	3,4	3,3	5945	3044	2901	3,2	3,1	+ 1025	+ 476	+ 559		+ 0,5	+ 0,6

Powiat Krasnystaw

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Rok 1921 Mężczyzn	Rok 1921 Kobiet	Rok 1921 % mężczyzn	Rok 1921 % kobiet	Rok 1897 Razem	Rok 1897 Mężczyzn	Rok 1897 Kobiet	Rok 1897 % mężczyzn	Rok 1897 % kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Liczby bezwzględne Mężczyzn	Liczby bezwzględne Kobiet	W odsetkach Razem	W odsetkach Mężczyzn	W odsetkach Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	117080	56635	60445	48,4	51,6	100655	50920	49755	50,6	49,4	+ 16425	+ 5715	+ 10710	+ 16,3	+ 5,7	+ 10,6
0 — 9	27923	13971	13952	11,9	11,9	28703	14373	14330	14,3	14,2	— 780	— 402	— 378		— 0,4	— 0,4
10 — 19	29656	14710	14946	12,6	12,8	21176	10371	10805	10,3	10,7	+ 8480	+ 4339	+ 4141		+ 4,3	+ 4,1
20 — 29	18750	7975	10775	6,8	9,2	17915	9728	8187	9,6	8,1	+ 835	— 1753	+ 2588		— 1,7	+ 2,6
30 — 39	14136	6807	7329	5,8	6,2	13080	6514	6566	6,5	6,5	+ 1056	+ 293	+ 763		+ 0,3	+ 0,8
40 — 49	10575	5221	5354	4,5	4,6	7427	3742	3685	3,7	3,7	+ 3148	+ 1479	+ 1669		+ 1,5	+ 1,6
50 — 59	9142	4566	4576	3,9	3,9	6604	3242	3362	3,2	3,4	+ 2538	+ 1324	+ 1214		+ 1,3	+ 1,2
powyżej 60 i niewiadomy	6898	3385	3513	2,9	3,0	5750	2950	2800	2,9	2,8	+ 1148	+ 435	+ 713		+ 0,4	+ 0,7
Miasta																
Ogółem	8943	4321	4622	48,3	51,7	9846	6112	3734	62,1	37,9	— 903	— 1791	+ 888	— 9,2	— 18,2	+ 9,0
0 — 9	2015	999	1016	11,2	11,4	1987	1027	960	10,4	9,8	+ 28	— 28	+ 56		— 0,3	+ 0,6
10 — 19	2339	1207	1132	13,5	12,7	1509	687	822	7,0	8,3	+ 830	+ 520	+ 310		+ 5,3	+ 3,1
20 — 29	1485	623	862	7,0	9,6	3717	3089	628	31,4	6,4	— 2232	— 2466	+ 234		— 25,0	+ 2,4
30 — 39	1132	566	566	6,3	6,3	1078	562	516	5,7	5,2	+ 54	+ 4	+ 50		+ 0,0	+ 0,5
40 — 49	790	368	422	4,1	4,7	512	259	253	2,7	2,6	+ 278	+ 109	+ 169		+ 1,1	+ 1,7
50 — 59	651	334	317	3,7	3,6	511	230	281	2,3	2,8	+ 140	+ 104	+ 36		+ 1,0	+ 0,4
powyżej 60 i niewiadomy	531	224	307	2,5	3,4	532	258	274	2,6	2,8	— 1	— 34	+ 33		— 0,3	+ 0,3
Wieś																
Ogółem	108137	52314	55823	48,4	51,6	90809	44808	46001	49,3	50,7	+ 17328	+ 7506	+ 9822	+ 19,1	+ 8,3	+ 10,8
0 — 9	25908	12972	12936	12,0	12,0	26716	13346	13370	14,7	14,7	— 808	— 374	— 434		— 0,4	— 0,5
10 — 19	27317	13503	13814	12,5	12,8	19667	9684	9983	10,7	11,0	+ 7650	+ 3819	+ 3831		+ 4,2	+ 4,2
20 — 29	17265	7352	9913	6,8	9,2	14198	6639	7559	7,3	8,3	+ 3067	+ 713	+ 2354		+ 0,8	+ 2,6
30 — 39	13004	6241	6763	5,8	6,2	12002	5952	6050	6,5	6,7	+ 1002	+ 289	+ 713		+ 0,3	+ 0,8
40 — 49	9785	4853	4932	4,5	4,5	6915	3483	3432	3,8	3,8	+ 2870	+ 1370	+ 1500		+ 1,5	+ 1,7
50 — 59	8491	4232	4259	3,9	3,9	6093	3012	3081	3,3	3,4	+ 2398	+ 1220	+ 1178		+ 1,4	+ 1,3
powyżej 60 i niewiadomy	6367	3161	3206	2,9	3,0	5218	2692	2526	3,0	2,8	+ 1149	+ 469	+ 680		+ 0,5	+ 0,7

Powiat Chełm

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921					Rok 1897					Przyrost ludności r. 1897 — 1921					
											Liczby bezwzględne			W odsetkach		
	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet
	Miasta i wieś					Miasta i wieś										
Ogółem	121475	58814	62661	48,4	51,6	137585	71117	66468	51,7	48,3	— 16110	— 12303	— 3807	— 11,7	— 8,9	— 2,8
0 — 9	27921	14066	13855	11,6	11,4	39363	19687	19676	14,3	14,3	— 11442	— 5621	— 5821		— 4,1	— 4,2
10 — 19	32856	15924	16932	13,1	13,9	29607	14783	14824	10,7	10,8	+ 3249	+ 1141	+ 2108		+ 0,8	+ 1,5
20 — 29	18724	7740	10984	6,4	9,0	25716	14863	10853	10,8	7,9	— 6992	— 7123	+ 131		— 5,1	+ 0,1
30 — 39	15183	7539	7644	6,2	6,3	17052	8632	8420	6,3	6,1	— 1869	— 1093	— 776		— 0,8	— 0,6
40 — 49	11465	5886	5579	4,8	4,6	9942	5043	4899	3,7	3,5	+ 1523	+ 843	+ 680		+ 0,6	+ 0,5
50 — 59	8157	4119	4038	3,4	3,3	8449	4220	4229	3,1	3,1	— 292	— 101	— 191		— 0,1	— 0,1
powyżej 60 i niewiadomy	7168	3540	3629	2,9	3,0	7456	3889	3567	2,8	2,6	— 287	— 349	+ 62		— 0,2	0,0
	Miasta					Miasta										
Ogółem	23221	10764	12457	46,4	53,6	18452	11962	6490	64,8	35,2	+ 4769	— 1198	+ 5967	+ 25,8	— 6,5	+ 32,3
0 — 9	5098	2572	2526	11,1	10,9	3264	1643	1621	8,9	8,8	+ 1834	+ 929	+ 905		5,1	+ 4,9
10 — 19	6142	2786	3356	12,0	14,4	3538	1823	1714	9,9	9,3	+ 2605	+ 963	+ 1642		+ 5,2	+ 8,9
20 — 29	4030	1527	2503	6,6	10,8	7635	6488	1147	35,2	6,2	— 3605	— 4961	+ 1356		— 26,9	+ 7,3
30 — 39	3105	1544	1561	6,7	6,7	1803	895	908	4,8	4,9	+ 1302	+ 649	+ 653		+ 3,5	+ 3,5
40 — 49	2254	1098	1156	4,7	5,0	975	493	482	2,7	2,6	+ 1279	+ 605	+ 674		+ 3,3	+ 3,7
50 — 59	1406	697	709	3,0	3,0	689	323	366	1,7	2,0	+ 717	+ 374	+ 343		+ 2,0	+ 1,9
powyżej 60 i niewiadomy	1186	540	646	2,3	2,8	549	297	252	1,6	1,4	+ 637	+ 243	+ 394		+ 1,3	+ 2,1
	Wieś					Wieś										
Ogółem	98254	48050	50204	48,9	51,1	119133	59155	59978	49,7	50,3	— 20879	— 11105	— 9774	— 17,5	— 9,3	— 8,2
0 — 9	22823	11494	11329	11,7	11,6	36099	18044	18055	15,2	15,2	— 13276	— 6550	— 6726		— 5,5	— 5,6
10 — 19	26714	13138	13576	13,4	13,8	26070	12960	13110	10,9	11,0	+ 644	+ 178	+ 166		+ 0,2	+ 0,4
20 — 29	14694	6213	8481	6,3	8,6	18081	8375	9706	7,0	8,1	— 5387	— 2162	— 1225		— 1,8	— 1,0
30 — 39	12078	5995	6083	6,1	6,2	15249	7737	7512	6,5	6,3	— 3171	— 1742	— 1429		— 1,5	— 1,2
40 — 49	9211	4788	4423	4,9	4,5	8967	4550	4417	3,8	3,7	+ 244	+ 238	+ 6		+ 0,2	0,0
50 — 59	6751	3422	3329	3,5	3,4	7760	3897	3863	3,3	3,2	— 1009	— 475	— 534		— 0,4	0,0
powyżej 60 i niewiadomy	3000	3000	2983	3,0	3,0	6907	3592	3315	3,0	2,8	— 924	— 592	— 332		— 0,5	— 0,3

Powiat Hrubieszów

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Rok 1897 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Mężczyzn	Kobiet	W odsetkach Razem	Mężczyzn	Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	103841	50064	53777	48,2	51,8	101392	50193	51199	49,5	50,5	+ 2449	— 129	+ 2578	+ 2,4	— 0,1	+ 2,5
0 — 9	22036	11163	10873	10,8	10,5	28501	14305	14196	14,1	14,0	— 6465	— 3142	— 3323		— 3,1	— 3,3
10 — 19	28068	13664	14404	13,2	13,9	21691	10574	11117	10,4	11,0	+ 6377	+ 3090	+ 3287		+ 3,0	+ 3,2
20 — 29	16251	6913	9338	6,6	9,0	17173	8535	8638	8,4	8,5	— 922	— 1622	+ 700		— 1,6	+ 0,7
30 — 39	12814	6192	6622	6,0	6,4	13357	6511	6846	6,4	6,8	— 543	— 319	— 224		— 0,3	— 0,2
40 — 49	9903	4986	4917	4,8	4,7	7425	3599	3826	3,6	3,8	+ 2478	+ 1387	+ 1091		+ 1,4	+ 1,1
60 — 59	8176	3974	4202	3,8	4,0	7024	3441	3583	3,4	3,5	+ 1152	+ 533	+ 619		+ 0,5	+ 0,6
powyżej 60 i niewiadomy	6593	3172	3421	3,0	3,3	6221	3228	2993	3,2	2,9	+ 372	— 56	+ 428		0,0	+ 0,4
Miasta																
Ogółem	12562	5908	6654	47,0	53,0	15438	7731	7707	50,1	49,9	— 2876	— 1823	— 1053	— 18,6	— 11,8	— 6,8
0 — 9	2378	1211	1167	9,6	9,3	4017	1991	2026	12,9	13,1	— 1639	— 780	— 859		— 5,1	— 5,6
10 — 19	3441	1626	1815	12,9	14,4	3240	1546	1694	10,0	11,0	+ 201	+ 80	+ 121		+ 0,6	+ 0,8
20 — 29	2078	851	1227	6,8	9,8	3048	1780	1268	11,5	8,2	— 970	— 929	— 41		— 6,0	0,3
30 — 39	1563	729	834	5,8	6,6	1963	910	1053	5,9	6,8	— 400	— 181	— 219		— 1,2	— 1,4
40 — 49	1246	613	633	4,9	5,0	1193	560	633	3,6	4,1	+ 53	+ 53	—		+ 0,4	—
50 — 59	1007	479	528	3,8	4,2	1067	503	564	3,3	3,7	— 60	— 24	— 36		— 0,2	— 0,2
powyżej 60 i niewiadomy	849	399	450	3,2	3,6	910	441	469	2,9	3,0	— 61	— 42	— 19		— 0,3	— 0,1
Wieś																
Ogółem	91279	44156	47123	48,4	51,6	85954	42462	43492	49,4	50,6	+ 5325	+ 1694	+ 3631	+ 6,2	+ 2,0	+ 4,2
0 — 9	19658	9952	9706	10,9	10,6	24484	12314	12170	14,3	14,2	— 4826	— 2362	— 2464		— 2,7	2,9
10 — 19	24627	12038	12589	13,2	13,8	18451	9028	9423	10,5	11,0	+ 6176	+ 3010	+ 3166		+ 3,5	+ 3,7
20 — 29	14173	6062	8111	6,7	8,9	14125	6755	7370	7,9	8,6	+ 48	— 693	+ 741		— 0,8	+ 0,9
30 — 39	11251	5463	5788	6,0	6,3	11394	5601	5793	6,5	6,7	— 143	— 138	— 5		— 0,2	0,0
40 — 49	8657	4373	4284	4,8	4,7	6232	3039	3193	3,6	3,7	+ 2425	+ 1334	+ 991		+ 1,6	+ 1,2
50 — 59	7169	3495	3674	3,8	4,0	5957	2938	3019	3,4	3,5	+ 1212	+ 557	+ 655		+ 0,6	+ 0,8
powyżej 60 i niewiadomy	5744	2773	2971	3,0	3,3	5311	2787	2524	3,2	2,9	+ 433	— 14	+ 447		0,0	+ 0,5

Powiat Siedlce

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Rok 1897 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Mężczyzn	Kobiet	W odsetkach Razem	Mężczyzn	Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	98463	47409	51054	48,1	51,9	84211	43945	40266	52,2	47,8	+ 14252	+ 3464	+ 10788	+ 16,9	+ 4,1	+ 12,8
0 — 9	22335	11314	11021	11,5	11,2	21715	10965	10750	13,0	12,8	+ 620	+ 349	+ 271		+ 0,4	+ 0,3
10 — 19	24637	12104	12533	12,3	12,7	16405	7918	8487	9,4	10,1	+ 8232	+ 4186	+ 4046		+ 5,0	+ 4,8
20 — 29	15229	6318	8911	6,4	9,1	17559	10759	6800	12,8	8,1	— 2330	— 4441	+ 2111		— 5,3	+ 2,5
30 — 39	11739	5565	6174	5,6	6,3	10645	5349	5296	6,4	6,3	+ 1094	+ 216	+ 878		+ 0,3	+ 1,0
40 — 49	9336	4505	4831	4,6	4,9	6632	3325	3307	3,9	3,9	+ 2704	+ 1180	+ 1524		+ 1,4	+ 1,8
50 — 59	7955	4025	3930	4,1	4,0	5857	2892	2965	3,4	3,5	+ 2098	+ 1133	+ 965		+ 1,3	+ 1,2
powyżej 60 i niewiadomy	7232	3578	3654	3,6	3,7	5398	2737	2661	3,3	3,1	+ 1834	+ 841	+ 993		+ 1,0	+ 1,2
Miasta																
Ogółem	33944	15872	18072	46,8	53,2	26234	14939	11295	56,9	43,1	+ 7710	+ 933	+ 6777	+ 29,4	+ 3,6	+ 25,8
0 — 9	7245	3718	3527	11.0	10,4	5679	2766	2913	10,5	11,1	+ 1566	+ 952	+ 614		+ 3,6	+ 2.3
10 — 19	8898	4320	4578	12.7	13,5	4921	2265	2656	8 6	10.1	+ 3977	+ 2055	+ 1922		+ 7,8	+ 7.3
20 — 29	5435	2108	3327	6,2	9,8	8304	6342	1962	24,2	7,5	— 2869	— 4234	+ 1365		— 16.1	— 5,2
30 — 39	4395	2052	2343	6,1	6.9	2865	1407	1458	5,4	5,6	+ 1530	+ 645	+ 885		+ 2,5	+ 3,4
40 — 49	3304	1542	1762	4,5	5.2	1751	856	895	3,3	3,4	+ 1553	+ 686	+ 867		+ 2,6	+ 3,3
50 — 59	2568	1225	1343	3,6	3,9	1446	668	778	2,5	3,0	+ 1122	+ 557	+ 565		+ 2,1	+ 2,2
powyżej 60 i niewiadomy	2099	907	1192	2,7	3,5	1268	635	633	2,4	2,4	+ 831	+ 272	+ 559		+ 1,0	+ 2,1
Wieś																
Ogółem	64519	31537	32982	48,9	51,1	57977	29006	28971	50,0	50,0	+ 6542	+ 2531	+ 4011	+ 11,3	+ 4,4	+ 6,9
0 — 9	15090	7596	7494	11,8	11,6	16036	8199	7837	14,1	13,5	— 946	— 603	— 343		— 1,0	— 0,6
10 — 19	15739	7784	7955	12,1	12,3	11484	5653	5831	9,8	10,1	+ 4255	+ 2131	+ 2124		+ 3,7	+ 3,7
20 — 29	9794	4210	5584	6,5	8,7	9255	4417	4838	7,6	8,3	+ 539	— 207	+ 746		— 0,4	+ 1,3
30 — 39	7344	3513	3831	5,4	5,9	7780	3942	3838	6,8	6,6	— 436	— 429	— 7		— 0,7	0,0
40 — 49	6032	2963	3069	4,6	4,8	4881	2469	2412	4,3	4.2	+ 1151	+ 494	+ 657		+ 0,9	+ 1,1
50 — 59	5387	2800	2587	4,3	4,0	4411	2224	2187	3,8	3,8	+ 976	+ 576	+ 400		+ 1,0	+ 0,7
powyżej 60 i niewiadomy	5133	2671	2462	4,1	3,8	4130	2102	2028	3,6	3,5	+ 1003	+ 569	+ 434		+ 1,0	+ 0,7

Powiat Lubartów

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Rok 1897 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Mężczyzn	Kobiet	W odsetkach Razem	Mężczyzn	Kobiet
	Miasta i wieś					**Miasta i wieś**										
Ogółem	96243	46641	49602	48,5	51,5	86894	43352	43542	49,9	50,1	+ 9349	+ 3289	+ 6060	+ 10,8	+ 3,8	+ 7,0
0 — 9	23451	11861	11590	12,3	12,0	25731	12958	12773	14,9	14,7	— 2280	— 1097	— 1183		— 1,3	— 1,4
10 — 19	24934	12205	12729	12,7	13,2	18630	9248	9382	10,6	10,8	+ 6304	+ 2957	+ 3347		+ 3,4	+ 3,8
20 — 29	15021	6483	8538	6,7	8,9	13681	6590	7091	7,6	8,2	+ 1340	— 107	+ 1447		— 0,1	+ 1,7
30 — 39	10981	5242	5739	5,5	6,0	11398	5792	5606	6,7	6,4	— 417	— 550	+ 133		— 0,6	+ 0,2
40 — 49	8958	4504	4454	4,7	4,6	6540	3305	3235	3,8	3,7	+ 2418	+ 1199	+ 1219		+ 1,4	+ 1,4
50 — 59	7070	3522	3548	3,7	3,7	6010	2980	3030	3,4	3,5	+ 1060	+ 542	+ 518		+ 0,6	+ 0,6
powyżej 60 i niewiadomy	5828	2824	3004	2,9	3,1	4904	2479	2425	2,9	2,8	+ 924	+ 345	+ 579		+ 0,4	+ 0,7
	Miasta					**Miasta**										
Ogółem	9329	4414	4915	47,3	52,7	9004	4537	4467	50,4	49,6	+ 325	— 123	+ 448	+ 3,6	— 1,4	+ 5,0
0 — 9	2100	1057	1043	11,4	11,2	2434	1247	1187	13,8	13,2	— 334	— 190	— 144		— 2,1	— 1,6
10 — 19	2496	1241	1255	13,3	13,5	1931	913	1018	10,1	11,3	+ 565	+ 328	+ 237		+ 3,6	+ 2,6
20 — 29	1411	562	849	6,0	9,1	1624	908	716	10,1	7,9	— 213	— 346	+ 133		— 3,9	+ 1,5
30 — 39	1139	501	638	5,4	6,8	1131	567	564	6,3	6,3	+ 8	— 66	+ 74		— 0,7	+ 0,8
40 — 49	892	442	450	4,7	4,8	684	331	353	3,7	3,9	+ 208	+ 111	+ 97		+ 1,2	+ 1,1
50 — 59	681	330	351	3,5	3,8	703	340	363	3,8	4,0	— 22	— 10	— 12		— 0,1	— 0,1
powyżej 60 i niewiadomy	610	281	329	3,0	3,5	497	231	266	2,6	3,0	+ 113	+ 50	+ 63		+ 0,6	+ 0,7
	Wieś					**Wieś**										
Ogółem	86914	42227	44687	48,6	51,4	77890	3815	39075	49,8	50,2	+ 9024	+ 3412	+ 5612	+ 11,6	+ 4,4	+ 7,2
0 — 9	21351	10804	10547	12,4	12,1	23297	11711	11586	15,0	14,9	— 1946	— 907	— 1039		— 1,2	— 1,3
10 — 19	22438	10964	11474	12,6	13,2	16699	8335	8364	10,7	10,7	+ 5739	+ 2629	+ 3110		+ 3,4	+ 4,0
20 — 29	13610	5921	7689	6,8	8,8	12057	5682	6375	7,3	8,2	+ 1553	+ 239	+ 1314		+ 0,3	+ 1,7
30 — 39	9842	4741	5101	5,5	5,9	10267	5225	5042	6,7	6,5	— 425	— 484	— 59		— 0,6	+ 0,1
40 — 49	8066	4062	4004	4,7	4,6	5856	2974	2882	3,8	3,7	+ 2210	+ 1088	+ 1122		+ 1,4	+ 1,4
50 — 59	6389	3192	3197	3,7	3,7	5307	2640	2667	3,4	3,4	+ 1082	+ 552	+ 530		+ 0,7	+ 0,7
powyżej 60 i niewiadomy	5218	2543	2675	2,9	3,1	4407	2248	2159	2,9	2,8	+ 811	+ 295	+ 516		+ 0,4	+ 0,7

Powiat Tomaszów

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Rok 1921 Mężczyzn	Rok 1921 Kobiet	Rok 1921 % mężczyzn	Rok 1921 % kobiet	Rok 1897 Razem	Rok 1897 Mężczyzn	Rok 1897 Kobiet	Rok 1897 % mężczyzn	Rok 1897 % kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921 Liczby bezwzględne Razem	Przyrost Liczby bezwzględne Mężczyzn	Przyrost Liczby bezwzględne Kobiet	Przyrost W odsetkach Razem	Przyrost W odsetkach Mężczyzn	Przyrost W odsetkach Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	92809	44558	48251	48,0	52,0	98783	49230	49553	49,8	50,2	— 5974	— 4672	— 1302	— 6,0	— 4,7	— 1,3
0 — 9	21165	10613	10542	11,4	11,4	28142	14061	14081	14,2	14,3	— 6987	— 3448	— 3539		— 3,5	— 3,6
10 — 19	24497	11844	12653	12,8	13,6	21349	10365	10984	10,5	11,1	+ 3148	+ 1479	+ 1669		+ 1,5	+ 1,7
20 — 29	15026	6488	8538	7,0	9,2	16525	8365	8160	8,5	8,3	— 1499	— 1877	+ 378		— 1,9	+ 0 4
30 — 39	10976	5190	5786	5,6	6,2	13136	6493	6643	6,6	6,7	— 2160	— 1303	— 857		— 1,3	— 0,9
40 — 49	8657	4300	4357	4,6	4,7	7451	3746	3705	3,8	3,7	+ 1206	+ 554	+ 652		+ 0,6	+ 0,7
50 — 59	6991	3421	3570	3,7	3,9	6649	3312	3337	3,3	3,4	+ 342	+ 109	+ 233		+ 0,1	+ 0,2
powyżej 60 i niewiadomy	5507	2702	2805	2,9	3,0	5531	2888	2643	2,9	2,7	— 24	— 186	+ 162		— 0,2	+ 0,2
Miasta																
Ogółem	7125	3327	3798	46,7	53,3	6233	3019	3214	48,4	51,6	+ 892	+ 308	+ 584	+ 14,3	+ 4,9	+ 9,4
0 — 9	1617	797	820	11,2	11,5	1752	892	860	14,3	13,8	— 135	— 95	— 40		— 1,5	— 0,6
10 — 19	1858	878	980	12,3	13,8	1401	653	748	10,5	12,0	+ 457	+ 225	+ 232		+ 3,6	+ 3,7
20 — 29	1154	467	687	6,5	9,6	1062	504	558	8,1	8,9	+ 92	— 37	+ 129		— 0.6	+ 2,1
30 — 39	887	427	460	6,0	6,5	819	398	421	6,4	6,8	+ 68	+ 29	+ 39		+ 0,5	+ 0,6
40 — 49	694	320	374	4,5	5,2	505	245	260	3,9	4,2	+ 189	+ 75	+ 114		+ 1,2	+ 1,8
50 — 59	541	261	280	3,7	3,9	388	180	208	2,9	3,3	+ 153	+ 81	+ 72		+ 1,3	+ 1,2
powyżej 60 i niewiadomy	374	177	197	2,5	2,8	306	147	159	2,3	2,6	+ 68	+ 30	+ 38		+ 0,5	+ 0,6
Wieś																
Ogółem	85684	41231	44453	48,1	51,9	92550	46211	46339	49,9	50,1	— 6866	— 4980	— 1886	— 7,4	— 5,4	— 2,0
0 — 9	19538	9816	9722	11,5	11,4	26390	13169	13221	14,2	14,3	— 6852	— 3353	— 3499		— 3,6	— 3,8
10 — 19	22639	10966	11673	12,8	13,6	19948	9712	10236	10,5	11,1	+ 2691	+ 1254	+ 1437		+ 1,4	+ 1,6
20 — 29	13872	6021	7851	7,0	9,2	15463	7861	7602	8,5	8,2	— 1591	— 1840	+ 249		— 2,0	+ 0,3
30 — 39	10089	4763	5326	5,6	6,2	12317	6095	6222	6,6	6,7	— 2228	— 1332	— 896		— 1,4	— 1,0
40 — 49	7963	3980	3983	4,6	4,6	6946	3501	3445	3,8	3,7	+ 1017	+ 479	+ 538		+ 0,5	+ 0,6
50 — 59	6450	3160	3290	3,7	3,8	6261	3132	3129	3,4	3,4	+ 189	+ 28	+ 161		0,0	+ 0,2
powyżej 60 i niewiadomy	5133	2525	2608	2,9	3,0	5225	2741	2484	2,9	2,7	— 92	— 216	+ 124		— 0,2	+ 0,1

Powiat Biłgoraj

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Rok 1921 Mężczyzn	Rok 1921 Kobiet	Rok 1921 % mężczyzn	Rok 1921 % kobiet	Rok 1897 Razem	Rok 1897 Mężczyzn	Rok 1897 Kobiet	Rok 1897 % mężczyzn	Rok 1897 % kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Liczby bezwzględne Mężczyzn	Liczby bezwzględne Kobiet	W odsetkach Razem	W odsetkach Mężczyzn	W odsetkach Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	91016	43451	47565	47,7	52,3	96332	47802	48530	49,6	50,4	— 5316	— 4351	— 965	+ 5,5	— 4,5	— 1,0
0 — 9	20300	10184	10116	11,2	11,1	26759	13397	13362	13,9	13,9	— 6459	— 3213	— 3246	— 6,7	— 3,3	— 3,4
10 — 19	23221	11240	11981	12,3	13,2	20456	10093	10363	10,5	10,8	+ 2765	+ 1147	+ 1618	+ 2,9	+ 1,2	+ 1,7
20 — 29	13469	5824	7645	6,4	8,4	15482	7763	7719	8,1	8,0	— 2013	— 1939	— 74	— 2,1	— 2,0	— 0,1
30 — 39	10960	5034	5926	5,5	6,5	13287	6544	6743	6,8	7,0	— 2337	— 1510	— 817	— 2,4	— 1,6	— 0,8
40 — 49	8444	4055	4389	4,5	4,8	8339	4145	4194	4,3	4,4	+ 105	— 90	+ 195	+ 0,1	— 0,1	+ 0,2
50 — 59	7653	3669	3984	4,0	4,4	6739	3311	3428	3,4	3,5	+ 914	+ 358	+ 556	+ 0,9	+ 0,4	+ 0,6
powyżej 60 i niewiadomy	6969	3445	3524	3,8	3,9	5270	2549	2721	2,6	2,8	+ 1699	+ 896	+ 803	+ 1,8	+ 0,9	+ 0,8
Miasta																
Ogółem	5603	2622	2981	46,8	53,2	5846	2926	2920	50,1	49,9	— 243	— 304	+ 61	+ 4,2	— 5,2	+ 1,0
0 — 9	1207	602	605	10,7	10,8	1504	764	740	13,1	12,7	— 297	— 162	— 135	— 5,1	— 2,8	— 2,3
10 — 19	1477	715	762	12,8	13,6	1162	471	691	8,1	11,8	+ 315	+ 244	+ 71	+ 5,4	+ 4,2	+ 1,2
20 — 29	864	344	520	6,1	9,3	1390	895	495	15,3	8,5	— 526	— 551	+ 25	— 9,0	— 9,4	+ 0,4
30 — 39	727	350	377	6,3	6,7	699	310	389	5,3	6,6	+ 28	+ 40	— 12	+ 0,5	+ 0,7	— 0,2
40 — 49	503	231	272	4,1	4,9	438	191	247	3,3	4,2	— 65	+ 40	+ 25	+ 1,1	+ 0,7	+ 0,4
50 — 59	458	212	246	3,8	4,4	319	142	177	2,4	3,0	+ 139	+ 70	+ 69	+ 2,4	+ 1,2	+ 1,2
powyżej 60 i niewiadomy	367	168	199	3,0	3,5	334	153	181	2,6	3,1	+ 33	+ 15	+ 18	+ 0,5	+ 0,2	+ 0,3
Wieś																
Ogółem	85413	40829	44584	47,8	52,2	90486	44876	45610	49,6	50,4	— 5073	— 4047	— 1026	— 5,6	— 4,5	— 1,1
0 — 9	19093	9582	9511	11,2	11,1	25255	12633	12622	14,0	13,9	— 6162	— 3051	— 3111	— 6,8	— 3,4	— 3,4
10 — 19	21744	10525	11219	12,3	13,1	19294	9622	9672	10,0	10,7	+ 2450	+ 903	+ 1547	+ 2,7	+ 1,0	+ 1,7
20 — 29	12605	5480	7125	6,4	8,4	14092	6868	7224	7,6	8,0	— 1487	— 1388	— 99	— 1,6	— 1,5	— 0,1
30 — 39	10233	4684	5549	5,5	6,5	12588	6234	6354	4,4	7,0	— 2355	— 1550	— 805	— 2,6	— 1,7	— 0,9
40 — 49	7941	3824	4117	4,5	4,8	7901	3954	3947	3,5	4,4	+ 40	— 130	+ 170	0,0	— 0,2	+ 0,2
50 — 59	7195	3457	3738	4,1	4,4	6420	3169	3251	3,5	3,6	+ 775	+ 288	+ 487	+ 0,8	+ 0,3	+ 0,5
powyżej 60 i niewiadomy	6602	3277	3325	3,8	3,9	4936	2396	2540	2,6	2,8	+ 1666	+ 881	+ 785	+ 1,9	+ 1,0	+ 0,9

Powiat Radzyń

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Rok 1921 Mężczyzn	Rok 1921 Kobiet	Rok 1921 % mężczyzn	Rok 1921 % kobiet	Rok 1897 Razem	Rok 1897 Mężczyzn	Rok 1897 Kobiet	Rok 1897 % mężczyzn	Rok 1897 % kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921, Liczby bezwzględne: Razem	Liczby bezwzględne: Mężczyzn	Liczby bezwzględne: Kobiet	W odsetkach: Razem	W odsetkach: Mężczyzn	W odsetkach: Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	88381	42093	46288	47,6	52,4	87731	44689	43042	50,9	49,1	+ 650	— 2596	+ 3246	+ 0,7	— 3,0	+ 3,7
0 — 9	19139	9524	9615	10,8	10,9	23102	11598	11504	13,2	13,1	— 3963	— 2074	— 1889		— 2,4	— 2,2
10 — 19	22345	10621	11724	12,0	13,3	17154	8284	8870	9,4	10,1	+ 5191	+ 2337	+ 2854		+ 2,7	+ 3,3
20 — 29	13319	5593	7726	6,3	8,7	16480	9299	7181	10,6	8,2	— 3161	— 3706	+ 545		— 4,2	+ 0,6
30 — 39	10137	4784	5353	5,4	6,1	12075	6112	5963	7,0	6,8	— 1938	— 1328	— 610		— 1,5	— 0,7
40 — 49	8332	4143	4189	4,7	4,7	6985	3529	3456	4,0	3,9	+ 1347	+ 614	+ 733		+ 0,7	+ 0,8
50 — 59	7617	3671	3946	4,2	4,5	6115	2937	3178	3,4	3,6	+ 1502	+ 734	+ 768		+ 0,8	+ 0,9
powyżej 60 i niewiadomy	7492	3757	3735	4,2	4,2	5820	2930	2890	3,3	3,3	+ 1672	+ 827	+ 845		+ 0,9	+ 1,0
Miasta																
Ogółem	17455	8034	9421	46,0	54,0	19697	10714	8983	54,4	45,6	— 2242	— 2680	+ 438	— 11,4	— 13,6	+ 2,2
0 — 9	3620	1772	1848	10,1	10,6	5077	2554	2523	13,0	12,8	— 1457	— 782	— 675		— 4,0	— 3,4
10 — 19	4611	2167	2444	12,4	14,0	3784	1768	2016	9,0	10,2	+ 827	+ 399	+ 428		+ 2,0	+ 2,2
20 — 29	2775	1077	1698	6,2	9,7	4949	3540	1409	18,0	7,2	— 2174	+ 2463	+ 289		— 12,5	+ 1,4
30 — 39	2136	973	1163	5,6	6,7	2297	1141	1156	5,8	5,9	— 161	— 168	+ 7		— 0,8	0,0
40 — 49	1631	789	842	4,5	4,8	1394	667	727	3,4	3,7	+ 237	+ 122	+ 115		+ 0,6	+ 0,6
50 — 59	1401	659	742	3,8	4,3	1181	523	658	2,6	3,3	+ 220	+ 136	+ 84		+ 0,7	+ 0,4
powyżej 60 i niewiadomy	1281	597	684	3,4	3,9	1015	521	494	2,6	2,5	+ 266	+ 76	+ 190		+ 0,4	+ 1,0
Wieś																
Ogółem	70926	34059	36867	48,0	52,0	68034	33975	34059	49,9	50,1	+ 2892	+ 84	+ 2808	+ 4,2	+ 0,1	+ 4,1
0 — 9	15519	7752	7767	10,9	11,0	18025	9044	8981	13,3	13,2	— 2506	— 1292	— 1214		— 1,9	— 1,8
10 — 19	17734	8454	9280	11,9	13,1	13370	6516	6854	9,6	10,1	+ 4364	+ 1938	+ 2426		+ 2,8	+ 3,5
20 — 29	10544	4516	6028	6,4	8,5	11531	5759	5772	8,5	8,5	— 987	— 1243	+ 256		— 1,8	+ 0,4
30 — 39	8001	3811	4190	5,4	5,9	9778	4971	4807	7,3	7,1	— 1777	— 1160	— 617		— 1,7	— 0,9
40 — 49	6701	3354	3347	4,7	4,7	5591	2862	2729	4,2	4,0	+ 1110	+ 492	+ 618		+ 0,7	+ 0,9
50 — 59	6216	3012	3204	4,2	4,5	4934	2414	2520	3,5	3,7	+ 1282	+ 598	+ 684		+ 0,9	+ 1,0
powyżej 60 i niewiadomy	6211	3160	3051	4,5	4,3	4805	2409	2396	3,5	3,5	+ 1306	+ 751	+ 655		+ 1,1	+ 1,0

Powiat Włodawa

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Rok 1897 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Mężczyzn	Kobiet	W odsetkach Razem	Mężczyzn	Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	76718	36860	39858	48,0	52,0	98035	49389	48646	50,4	49,6	−21317	−12529	+ 8788	−21,7	−12,8	− 8,9
0 — 9	16165	8100	8065	10,6	10,5	27382	13799	13583	14,1	13,9	−11217	− 5699	− 5518		− 5,8	− 5,6
10 — 19	19471	9327	10144	12,2	13,2	20252	10011	10241	10,2	10,4	− 781	− 684	− 97		− 0,7	− 0,1
20 — 29	11529	4866	6663	6,3	8,7	16657	8439	8218	8,6	8,4	− 5128	− 3573	− 1555		− 3,6	− 1,6
30 — 39	9653	4676	4977	6,1	6,5	13360	6822	6538	7,0	6,7	− 3707	− 2146	− 1561		− 2,2	− 1,6
40 — 49	7821	3949	3872	5,1	5,1	7876	3908	3968	4,0	4,0	− 55	+ 41	− 96		0,0	− 0,1
50 — 59	6294	3070	3224	4,0	4,2	6782	3418	3364	3,5	3,4	− 488	− 348	− 140		− 0,4	− 0,1
powyżej 60 i niewiadomy	5785	2872	2913	3,7	3,8	5726	2992	2734	3,0	2,8	+ 59	− 120	+ 179		− 0,1	+ 0,2
Miasta																
Ogółem	17969	8562	9407	47,6	52,4	13333	7025	6308	52,7	47,3	+ 4636	+1537	+ 3099	+34,8	+ 11,5	+23,3
0 — 9	4038	2035	2003	11,3	11,2	3602	1826	1776	13,7	13,3	+ 436	+ 209	+ 227		+ 1,6	+ 1,7
10 — 19	4683	2255	2428	12,5	13,5	2683	1245	1438	9,3	10,8	+ 2000	+1010	+ 990		+ 7,6	+ 7,4
20 — 29	2672	1097	1575	6,1	8,8	2847	1880	967	14,1	7,2	− 175	− 783	+ 608		− 5,9	+ 4,6
30 — 39	2079	976	1103	5,4	6,1	1692	843	849	6,3	6,4	+ 387	+ 133	+ 254		+ 1,0	+ 1,9
40 — 49	1738	839	899	4,7	5,0	955	463	492	3,5	3,7	+ 783	+ 376	+ 407		+ 2,8	3,1
50 — 59	1513	751	762	4,2	4,2	840	414	426	3,1	3,2	+ 673	+ 337	+ 336		+ 2,5	+ 2,5
powyżej 60 i niewiadomy	1246	609	637	3,4	3,5	714	354	360	2,7	2,7	+ 532	+ 255	+ 277		+ 1,9	+ 2,1
Wieś																
Ogółem	58749	28298	30451	48,2	51,8	84702	42364	42338	50,0	50,0	−25953	−14066	−11887	+30,6	− 16,6	−14,0
0 — 9	12127	6065	6062	10,3	10,3	23780	11973	11807	14,1	13,9	−11653	− 5908	− 5745		− 7,0	− 6,8
10 — 19	14788	7072	7716	12,0	13,1	17569	8766	8803	10,4	10,4	− 2781	− 1694	− 1087		− 2,0	− 1,3
20 — 29	8857	3769	5088	6,4	8,7	13810	6559	7251	7,7	8,6	− 4953	− 2790	− 2163		− 3,3	− 2,5
30 — 39	7574	3700	3874	6,3	6,6	11668	5979	5689	7,1	6,7	− 4094	− 2279	− 1815		− 2,7	2,1
40 — 49	6083	3110	2973	5,3	5,0	6921	3445	3476	4,1	4,1	− 838	− 335	− 503		− 0,4	− 0,6
50 — 59	4781	2319	2462	4,0	4,2	5942	3004	2938	3,5	3,5	− 1161	− 685	− 476		− 0,8	− 0,6
powyżej 60 i niewiadomy	4539	2263	2276	3,9	3,9	5012	2638	2374	3,1	2,8	− 473	− 375	− 98		− 0,4	− 0,1

Powiat Węgrów

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921					Rok 1897					Przyrost ludności r. 1897 — 1921					
											Liczby bezwzględne			W odsetkach		
	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	82772	39804	42968	48,1	51,9	72476	35952	36524	49,6	50,4	+ 10296	+ 3852	+ 6444	+ 14,2	+ 5,3	+ 8,9
0 — 9	20002	9986	10016	12,1	12,1	21205	10662	10543	14,7	14,5	— 1203	— 676	— 527		— 0,9	— 0.7
10 — 19	21187	10412	10775	12,6	13,0	15039	7413	7626	10,2	10,5	+ 6148	+ 2999	+ 3149		+ 4,1	+ 4.3
20 — 29	12260	5113	7147	6,2	8,6	10893	5097	5796	7,0	8,0	+ 1367	+ 16	+ 1351		0,0	+ 1,9
30 — 39	9006	4152	4854	5,0	5,9	9493	4732	4761	6,5	6,6	— 487	— 580	+ 93		— 0,8	+ 0,1
40 — 49	7418	3644	3774	4,4	4,5	5859	3009	2850	4,2	3,9	+ 1559	+ 635	+ 924		+ 0.9	+ 1,3
50 — 59	6555	3278	3277	3,9	4,0	4987	2472	2515	3,4	3,5	+ 1568	+ 806	+ 762		+ 1,1	+ 1,1
powyżej 60 i niewiadomy	6344	3219	3125	3,9	3,8	5000	2567	2433	3,6	3,4	+ 1344	+ 652	+ 692		+ 0,9	+ 0,9
Miasta																
Ogółem	8522	4056	4466	47,6	52,4	8268	3936	4332	47,6	52,4	+ 254	+ 120	+ 134	+ 3,1	+ 1,5	+ 1,6
0 — 9	1983	999	984	11,7	11,5	2488	1251	1237	15,1	14,9	— 505	+ 252	— 253		— 3,0	— 3,1
10 — 19	2163	1063	1100	12,5	12,9	1795	862	933	10.4	11.3	+ 368	+ 201	+ 167		+ 2,4	+ 2,0
20 — 29	1267	528	739	6,2	8,7	1181	525	656	6,3	7,3	+ 86	+ 3	+ 83		0,0	+ 1,0
30 — 39	947	443	504	5,2	5,9	1113	522	591	6,3	7,1	— 166	— 79	— 87		— 0,9	— 1,0
40 — 49	778	365	413	4,3	4,8	617	288	329	3,5	4,0	+ 161	+ 77	+ 84		+ 0,9	+ 1,0
50 — 59	723	336	387	3,9	4,5	541	236	305	2,9	3,7	+ 182	+ 100	+ 82		+ 1,2	+ 1,0
powyżej 60 i niewiadomy	661	322	339	3,8	4,0	533	252	281	3,1	3,4	+ 128	+ 70	+ 58		+ 0,9	+ 0,7
Wieś																
Ogółem	74250	35748	38502	48,1	51,9	64208	32016	32192	49,9	50,1	+ 10042	+ 3732	+ 6310	+ 15,6	+ 5,8	+ 9,8
0 — 9	18019	8987	9032	12,1	12,2	18717	9411	9306	14,7	14,5	— 698	— 424	— 274		— 0,7	— 0,4
10 — 19	19024	9349	9675	12,6	13,0	13244	6551	6693	10,2	10,4	+ 5780	+ 2798	+ 2982		+ 4,4	+ 4,6
20 — 29	10993	4585	6408	6,2	8,6	9712	4572	5140	7,1	8.0	+ 1281	+ 13	+ 1268		0,0	+ 2,0
30 — 39	8059	3709	4350	5,0	5,9	8380	4210	4170	6,6	6.5	— 321	— 501	+ 180		— 0,8	+ 0,3
40 — 49	6640	3279	3361	4,4	4.5	5242	2721	2521	4,2	3,9	+ 1398	+ 558	+ 840		+ 0,9	+ 1,3
50 — 59	5832	2942	2890	3,9	3,9	4446	2236	2210	3,5	3,4	+ 1386	+ 706	+ 680		+ 1,1	+ 1,0
powyżej 60 i niewiadomy	5683	2897	2786	3,9	3,8	4467	2315	2152	3,6	3,4	+ 1216	+ 582	+ 634		+ 0,9	+ 1,0

Powiat Sokołów

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Rok 1897 Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Mężczyzn	Kobiet	W odsetkach Razem	Mężczyzn	Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	76079	36631	39448	48,1	51,9	68013	33789	34224	49,7	50,3	+ 8066	+ 2842	+ 5224	+ 11,9	+ 4,2	+ 7,7
0 — 9	17345	8676	8669	11,4	11,4	18640	9352	9288	13,8	13,7	— 1295	— 676	— 619		— 1,0	— 0,9
10 — 19	19373	9507	9866	12,5	13,0	13625	6678	6947	9,8	10,2	+ 5748	+ 2829	+ 2919		+ 4,2	+ 4,3
20 — 29	11065	4575	6499	6,0	8,5	10513	4900	5613	7,2	8,2	+ 552	— 325	+ 867		— 0,5	+ 1,3
30 — 39	8425	3907	4518	5,1	5,9	9305	4764	4541	7,0	6,7	— 880	— 857	— 23		— 1,2	0,0
40 — 49	6877	3253	3624	4,3	4,8	5595	2879	2716	4,2	4,0	+ 1282	+ 374	+ 908		+ 0,5	+ 1,3
50 — 59	6550	3308	3242	4,3	4,3	5006	2462	2544	3,6	3,7	+ 1544	+ 846	+ 698		+ 1,2	+ 1,0
powyżej 60 i niewiadomy	6444	3405	3039	4,5	4,0	5329	2754	2575	4,1	3,8	+ 1115	+ 651	+ 464		+ 1,0	+ 0,7
Miasta																
Ogółem	8055	3848	4207	47,8	52,2	7265	3536	3729	48,7	51,3	+ 790	+ 312	+ 478	+ 10,9	+ 4,3	+ 6,6
0 — 9	1774	897	877	11,1	10,9	2144	1019	1125	14,0	15,5	— 370	— 122	— 248		— 1,7	— 3,4
10 — 19	2212	1138	1074	14,1	13,3	1513	770	743	10,6	10,2	+ 699	+ 368	+ 331		+ 5,1	+ 4,6
20 — 29	1199	446	753	5,5	9,3	1123	500	623	6,9	8,6	+ 76	— 54	+ 130		— 0,8	+ 1,8
30 — 39	883	409	474	5,1	5,9	986	492	494	6,8	6,8	— 103	— 83	— 20		— 1,1	— 0,3
40 — 49	752	351	401	4,4	5,0	534	266	268	3,7	3,7	+ 218	+ 85	+ 133		+ 1,2	+ 1,8
50 — 59	644	317	327	3,9	4,1	479	230	249	3,1	3,4	+ 165	+ 87	+ 78		+ 1,2	+ 1,1
powyżej 60 i niewiadomy	591	290	301	3,6	3,7	486	259	227	3,6	3,1	+ 105	+ 31	+ 74		+ 0,4	+ 1,0
Wieś																
Ogółem	68024	32783	35241	48,2	51,8	60748	30253	30495	49,8	50,2	+ 7276	+ 2530	+ 4746	+ 12,0	+ 4,2	+ 7,8
0 — 9	15571	7779	7792	11,4	11,5	16496	8333	8163	13,7	13,4	— 925	— 554	— 371		— 0,9	— 0,6
10 — 19	17161	8369	8792	12,3	12,9	12112	5908	6204	9,7	10,2	+ 5049	+ 2461	+ 2588		+ 4,1	+ 4,3
20 — 29	9866	4129	5737	6,1	8,4	9390	4400	4990	7,3	8,2	+ 476	— 271	+ 747		— 0,4	+ 1,2
30 — 39	7542	3498	4044	5,1	6,0	8319	4272	4047	7,0	6,7	— 777	— 774	— 3		— 1,3	0,0
40 — 49	6125	2902	3223	4,3	4,7	5061	2613	2448	4,3	4,0	+ 1064	+ 289	+ 775		+ 0,5	+ 1,3
50 — 59	5906	2991	2915	4,4	4,3	4527	2232	2295	3,7	3,8	+ 1379	+ 759	+ 620		+ 1,2	+ 1,0
powyżej 60 i niewiadomy	5853	3115	2738	4,6	4,0	4843	2495	2348	4,1	3,9	+ 1010	+ 620	+ 390		+ 1,0	+ 0,6

Powiat Konstantynów

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921 Razem	Rok 1921 Mężczyzn	Rok 1921 Kobiet	Rok 1921 % mężczyzn	Rok 1921 % kobiet	Rok 1897 Razem	Rok 1897 Mężczyzn	Rok 1897 Kobiet	Rok 1897 % mężczyzn	Rok 1897 % kobiet	Przyrost ludności r. 1897 — 1921: Liczby bezwzględne Razem	Liczby bezwzględne Mężczyzn	Liczby bezwzględne Kobiet	W odsetkach Razem	W odsetkach Mężczyzn	W odsetkach Kobiet
Miasta i wieś																
Ogółem	65055	31238	33817	48,0	52,0	61333	30178	31155	49,2	50,8	+ 3722	+ 1060	+ 2662	+ 6,1	+ 1,7	+ 4,3
0 — 9	14037	7033	7004	10,8	10,8	15988	7939	8049	12,9	13,1	— 1951	— 906	— 1045		— 1,5	— 1,7
10 — 19	16845	8234	8611	12,7	13,2	12368	5970	6398	9,7	10,4	+ 4477	+ 2264	+ 2213		+ 3,7	+ 3,6
20 — 29	9615	3942	5673	6,1	8,7	10141	4801	5340	7,8	8,7	— 526	— 859	+ 333		— 1,4	+ 0,5
30 — 39	7781	3677	4104	5,6	6,3	8573	4233	4340	6,9	7,1	— 792	— 556	— 236		— 0,9	— 0,4
40 — 49	5936	2937	2999	4,5	4,6	5477	2745	2732	4,5	4,5	+ 459	+ 192	+ 267		+ 0,3	+ 0,4
50 — 59	5528	2745	2783	4,2	4,3	4457	2246	2211	3,7	3,6	+ 1071	+ 499	+ 572		+ 0,8	+ 0,9
powyżej 60 i niewiadomy	5313	2670	2643	4,1	4,1	4329	2244	2085	3,7	3,4	+ 984	+ 426	+ 558		+ 0,7	+ 0,9
Miasta																
Ogółem	7248	3479	3769	48,0	52,0	3861	1910	1951	49,5	50,5	+ 3387	— 1569	+ 1818	+ 87,7	+ 40,6	+ 47,1
0 — 9	1576	789	787	10,9	10,9	1061	529	532	13,7	13,8	+ 515	+ 260	+ 255		6,8	+ 6,6
10 — 19	1867	919	948	12,7	13,1	823	359	464	9,3	12,0	+ 1044	+ 560	+ 484		+ 14,5	+ 12,5
20 — 29	1105	472	633	6,5	8,7	702	405	297	10,5	7,7	+ 403	+ 67	+ 336		+ 1,7	+ 8,7
30 — 39	847	386	461	5,3	6,4	503	234	269	6,1	7,0	+ 344	+ 152	+ 192		+ 3,9	+ 5,0
40 — 49	665	321	344	4,4	4,7	302	154	148	4,0	3,8	+ 363	+ 167	+ 196		+ 4,3	+ 5,1
50 — 59	619	307	312	4,3	4,3	228	115	113	3,0	2,9	+ 391	+ 192	+ 199		+ 5,0	+ 5,2
powyżej 60 i niewiadomy	569	285	284	3,9	3,9	242	114	128	2,9	3,3	+ 327	+ 171	+ 156		+ 4,4	+ 4,0
Wieś																
Ogółem	57807	27759	30048	48,0	52,0	57472	28268	29204	49,2	50,8	+ 335	— 509	+ 844	+ 0,6	— 0,9	+ 1,5
0 — 9	12464	6244	6217	10,8	10,8	14927	7410	7517	12,9	13,1	— 2466	— 1166	— 1300		— 2,0	— 2,3
10 — 19	14978	7315	7663	12,7	13,2	11545	5611	5934	9,8	10,3	+ 3433	+ 1704	+ 1729		+ 3,0	+ 3,0
20 — 29	8510	3470	5040	6,0	8,7	9439	4396	5043	7,6	8,8	— 929	— 926	— 3		— 1,6	0,0
30 — 39	6934	3291	3643	5,7	6,3	8070	3999	4071	7,0	7,1	— 1136	— 708	— 428		— 1,2	— 0,7
40 — 49	5271	2616	2655	4,5	4,6	5175	2591	2584	4,5	4,5	+ 96	+ 25	+ 71		0,0	+ 0,1
50 — 59	4909	2438	2471	4,2	4,3	4229	2131	2098	3,7	3,6	+ 680	+ 307	+ 373		+ 0,5	+ 0,7
powyżej 60 i niewiadomy	4744	2385	2359	4,1	4,1	4087	2130	1957	3,7	3,4	+ 657	+ 255	+ 402		+ 0,4	+ 0,7

Powiat Biała

Tabl. 3

Wiek	Rok 1921					Rok 1897					Przyrost ludności r. 1897 — 1921					
											Liczby bezwzględne			W odsetkach		
	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	% mężczyzn	% kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet	Razem	Mężczyzn	Kobiet
	Miasta i wieś					Miasta i wieś										
Ogółem	59520	28364	31156	47,7	52,3	76687	39256	37431	51,2	48,8	— 17167	— 10892	— 6275	— 22,4	—14,2	— 8,2
0 — 9	12109	6122	5987	10,3	11,1	20369	10134	10235	13,2	13,3	— 8260	— 4012	— 4248		— 5,2	— 5,6
10 — 19	15611	7432	8179	12,5	13,7	15333	7511	7822	9,8	10,2	+ 278	— 79	+ 357		— 0,1	+ 0,5
20 — 29	9133	3806	5327	6,4	8,9	14887	8535	6352	11,1	8,3	— 5754	— 4729	— 1025		— 6,2	— 1,4
30 — 39	7213	3465	3748	5,8	6,3	10158	5090	5068	6,6	6,0	— 2945	— 1625	— 1320		— 2,1	— 1,7
40 — 49	5841	2830	3011	4,8	5,1	5937	2982	2955	3,9	3,9	— 96	— 152	+ 56		— 0,2	+ 0,1
50 — 59	4987	2475	2512	4,2	4,2	5182	2521	2661	3,3	3,5	— 195	— 46	— 149		— 0,1	— 0,2
powyżej 60 i niewiadomy	4626	2234	2392	3,7	4,0	4821	2483	2338	3,3	3,0	— 195	— 249	+ 54		— 0,3	+ 0,1
	Miasta					Miasta										
Ogółem	14924	6892	8032	46,2	53,8	17197	9849	7348	57,3	42,7	— 2273	— 2957	+ 684	— 13,2	—17,2	+ 4,0
0 — 9	2995	1535	1460	10,3	9,8	3977	1959	2018	11,4	11,7	— 982	— 424	— 552		— 2,5	— 3,2
10 — 19	3947	1844	2103	12,4	14,1	3357	1657	1700	9,6	9,9	+ 590	+ 187	+ 403		+ 1,1	+ 2,3
20 — 29	2388	885	1503	5,9	10,1	5210	4006	1204	23,3	7,0	— 2822	— 3121	+ 299		—18,1	+ 1,7
30 — 39	1892	917	975	6,2	6,5	1870	880	990	5,2	5,8	+ 22	+ 37	— 15		+ 0,2	— 0,1
40 — 49	1465	662	803	4,4	5,4	1162	570	592	3,3	3,4	+ 303	+ 92	+ 211		+ 0,5	+ 1,2
50 — 59	1223	588	635	3,9	4,2	854	385	469	2,2	2,7	+ 369	+ 203	+ 166		+ 1,2	+ 1,0
powyżej 60 i niewiadomy	1014	461	553	3,1	3,7	767	392	375	2,3	2,2	+ 247	+ 69	+ 178		+ 0,4	+ 1,1
	Wieś					Wieś										
Ogółem	44596	21472	23124	48,1	51,9	59490	29407	30093	49,4	50,6	— 14894	— 7935	— 6959	— 25,0	—13,3	—11,7
0 — 9	9114	4587	4527	10,3	10,2	16392	8175	8217	13,7	13,8	— 7278	— 3588	— 3690		— 6,0	— 6,2
10 — 19	11664	5588	6076	12,5	13,6	11976	5854	6122	9,8	10,3	— 312	— 266	— 46		— 0,5	— 0,1
20 — 29	6745	2921	3824	6,5	8,6	9677	4529	5148	7,6	8,7	— 2932	— 1608	— 1324		— 2,7	— 2,2
30 — 39	5321	2548	2773	5,7	6,2	2288	4210	4078	7,1	6,9	— 2967	— 1662	— 1305		— 2,8	— 2,2
40 — 49	4376	2168	2208	4,9	5,0	4775	2412	2363	4,1	4,0	— 399	— 244	— 155		— 0,4	— 0,3
50 — 59	3764	1887	1877	4,2	4,2	4328	2136	2192	3,6	3,7	— 564	— 249	— 315		— 0,4	— 0,5
powyżej 60 i niewiadomy	3612	1773	1839	4,0	4,1	4054	2091	1963	3,5	3,2	— 442	— 318	— 124		— 0,5	— 0,2

Wyznanie i narodowość.

Woj. Lubelskie powstało z gubernij, w których władze rosyjskie z nadmierną gorliwością starały się mnożyć rosjan kosztem polaków, a dawniejszych unitów zapisywać jako prawosławnych. Z tego powodu przyrost ludności prawosławnej, a zatem rosjan, robi szybkie postępy, a ludność katolicka i polska się kurczy. Na przyrost ludności prawosławnej wpływa art. 200 prawa o małżeństwie z roku 1836. Mocą tego prawa dzieci płci obojej zrodzone w małżeństwach, gdzie jedno z rodziców wyznaje religję prawosławną, albo grecko-unicką winny być wychowane w tej religii. Do roku 1875 uznawano istnienie unitów, w tym jednak roku nastąpiło włączenie ich do kościoła prawosławnego. Dokonało się to rzekomo na żądanie duchowieństwa unickiego. Z cerkwią prawosławną złączyło się wówczas 126 duchownych, 147 parafij i 134 tysiące ludności.[1]

Pozornie wyrównywał tę krzywdzącą ludność i Polskę aneksję ukaz najwyższy z 30 kwietnia 1905 r., pozwalający unitom powracać do dawnej wiary t. j. do katolicyzmu. Korzystało z tego promienia łaski, wywołanej rewolucją, około 100.000 osób — 98.153. Skoro jednak groza rewolucji minęła, działacze rusyfikatorzy jęli obmyślać nowe sposoby odzyskania ludności, rzekomo rosyjskiej, wydzielając powiaty i gminy o pewnym odsetku ludności prawosławnej. W taki sposób uchwała dumy rosyjskiej wyodrębniła w 1912 roku gub. Chełmską z miastem Chełm z terenów gub. Lubelskiej i Siedleckiej.

Jako usprawiedliwienie tej nowej jednostki administracyjnej przyjęto projekt ułożony przez profesora uniwersytetu warszawskiego Francewa, który na podstawie skonstruowanej sztucznie statystyki wydaje w 1909 r. mapy rosyjskiej i prawosławnej ludności Rusi Chełmskiej. Pomysł wyszedł od chełmskiego bractwa Bogarodzicy, a mapy miały prostować cyfry urzędowe. Jak wykazał Dziewulski cyfry te nie brały pod uwagę wymienionych wyżej 100.000 konwersów unickich, uważając ich w dalszym ciągu za prawosławnych. A nawet i z tem pominięciem ludność prawosławna, tworzonej nowej gubernii nie stanowiła większości lecz tylko 38%. A mia-

---

[1] Henryk Wiercieński, *Opis statystyczny*, str. 145—147.

nowicie wydzielone terytorjum liczyło 758.408 ludności, w tem katolików 310677, prawosławnych 304885, żydów 114410, innych wyznań 28436. Nie było podstawy prawnej ani etnograficznej, cyfry zaś wyznaniowe zawiodły. Francew usiłował tedy stworzyć dla projektu wyodrębnienia podstawę narodowościową, ale statystyka narodowościowa była w Rosji bardzo niedoskonałą,[1] a cała sprawa była jednem więcej nadużyciem i krzywdą, przeciw której protestowało całe społeczeństwo polskie.[2]

Przedwojenne traktowanie Woj. Lubelskiego jako ziemi należnej Rosji uniemożliwia posługiwanie się spisem z 1897 r. dla porównania stosunków narodowościowych. Rozpatrujemy zatem narodowość tylko na podstawie dat z 1921 r. Spis polski uwzględnia narodowość polską, rusińską, żydowską, białoruską, niemiecką, litewską, rosyjską, czeską oraz inną i niewiadomą.

Według tych danych dawała narodowość osób:

	Ogółem	Na 1000 mieszkańców
Polska	1.782.221	854
Rusińska . . .	63.079	30
Żydowska . . .	227.902	109
Białoruska . .	2.106	1
Niemiecka . .	10.933	5
Rosyjska . . .	1.351	0,7
Inne	359	0,3

Narodowości niewymienione zaliczam do ostatniej rubryki, jako stanowiące znikomą mniejszość.

Dane wyznaniowe są pewniejsze, tak że można się niemi posługiwać także do spisu z 1897 r. nie utożsamiając ich przecież z narodowością,[3] ponieważ wyznanie było wielokroć narzucone (Tabl. 4).

---

[1] Warszawski komitet statystyczny nie prowadził jej wcale.

[2] Stefan Dziewulski, *Statystyka ludności gub. Lubelskiej,* Warszawa 1909. Tenże, *Statystyka projektu rządowego o wyodrębnieniu Chełmszczyzny w świetle krytyki, Ekonomista,* z. 4, 1910 r.

[3] Nie pierwszy to raz zresztą Polacy rezygnować musieli ze statystyki narodowościowej. Nietylko Rosja, gdzie statystyka stała na bardzo nizkim poziomie, ale nawet Niemcy podporządkowują metody obliczeń względom politycznym. Wszak spis z 1890 r. uwzględnia narodowość, a z natężeniem polityki antypolskiej stoi niewątpliwie w związku pominięcie rubryki „narodowość" w spisie z 1900 r.

Ludność według wyznań

Tabl. 4

Województwo / Powiaty	Rok 1921 Rz.-kat.	Prawosławni	Starozakon.	Inne wyzn.	Ogółem	Odsetki rz.-k.	praw.	star.	Rok 1897 Rz.-kat.	Prawosławni	Starozakon.	Inne wyzn.	Ogółem
Woj. Lubelskie .	1619755	152598	287639	27959	2087951	77,6	7,3	13,8	1243460	368872	277356	43120	1932808
Miasta . .	170293	4616	171542	1803	348254	48,9	1,3	49,3	84469	52892	136954	4208	278523
Wieś . .	1449462	147982	116097	26156	1739697	83,3	8,5	6,7	1158991	315980	140402	38912	1654285
Pow. Biała . . .	37239	9551	11550	1180	59520	62,6	16,0	19,4	30340	29081	16657	609	76687
Miasta . .	6687	309	7898	30	14924	44,8	2,1	52,9	3411	4402	9121	263	17197
Wieś . . .	30552	9242	3652	1150	44596	68,3	20,7	8,2	26929	24679	7536	346	59490
Pow. Biłgoraj .	65889	15883	9056	188	91016	72,4	17,5	9,9	55927	31371	8958	76	96332
Miasta . .	1771	109	3715	8	5603	31,6	1,9	66,3	1386	967	3486	7	5846
Wieś . . .	64118	15774	5341	180	85413	75,1	18,5	6,3	54541	30404	5472	69	90486
Pow. Chełm . .	68770	24701	19912	8092	121475	56,6	20,3	16,4	47849	54485	17486	17765	137585
Miasta . .	9492	1369	12064	296	23221	40,9	5,9	52,0	2461	8051	7615	325	18452
Wieś . . .	59278	23332	7848	7796	98254	60,3	23,7	8,0	45388	46434	9871	17440	119133
Pow. Garwolin .	117391	126	17772	2488	137777	85,2	0,1	12,9	99181	1433	17882	2240	120736
Miasta . .	4980	6	7230	8	12224	40,7	0,0	59,1	4470	840	7129	42	12481
Wieś . . .	112411	120	10542	2480	125553	89,5	0,1	8,4	94711	593	10753	2198	108255
Pow. Hrubieszów	50735	38468	13967	671	103841	48,9	37,0	13,5	29666	56058	14778	890	101392
Miasta . .	4978	653	6883	48	12562	39,6	5,2	54,8	3496	4189	7695	58	15438
Wieś . . .	45757	37815	7084	623	91279	50,1	41,4	7,8	26170	51869	7083	832	85954
Pow. Janów . .	117368	697	13407	30	131502	89,3	0,5	10,2	99672	4968	11672	832	117144
Miasta . .	7611	17	7081	6	14715	51,7	0,1	48,1	6261	3179	6138	598	16176
Wieś . . .	109757	680	6326	24	116787	94,0	0,6	5,4	93411	1789	5534	234	100968
Pow. Konstantyn.	53667	4012	7241	135	65055	82,5	6,2	11,1	34335	18742	8185	71	61333
Miasta . .	2716	108	4415	9	7248	37,5	1,5	60,9	1081	608	2149	23	3861
Wieś . . .	50951	3904	2826	126	57807	88,1	6,8	4,9	33254	18134	6036	48	57472
Pow. Krasnystaw	102016	4149	10493	422	117080	87,1	3,5	9,0	78552	10828	11007	268	100655
Miasta . .	7015	141	1754	33	8943	78.4	1,6	19,6	5003	2874	1933	36	9846
Wieś . . .	95001	4008	8739	389	108137	87,9	3,7	8,1	73549	7954	9074	232	90809
Pow. Lubartów	83732	1197	9669	1645	96243	87,0	1,2	10,1	70614	2320	10040	3920	86894
Miasta . .	4010	27	5288	4	9329	43,0	0,3	56,7	3387	449	5095	73	9004
Wieś . . .	79722	1170	4381	1641	86914	91,7	1.3	5,0	67227	1871	4945	3847	77890
M. Lublin . . .	55610	514	37337	951	94412	58,9	0,5	39,5	19354	5752	24280	999	50385

Województwo / Powiaty	Rok 1897 Odsetki rz.-k.	praw.	star.	Przyrost ludności — rok 1897 — 1921: Rz.-kat.	Prawosławni	Starozakon.	Inne wyzn.	Ogółem	Odsetki od ogółu ludności: rz.-k.	praw.	staroz.	Odsetki od poszczególnych wyznań: rz.-kat.	praw.	staroz.	in. wyz.
Woj. Lubelskie .	64,3	19,1	14,3	+376295	—216274	+10283	—15161	+155143	+19,5	—11,2	+ 0,5	+ 30,3	—58,6	+ 3,7	— 35,2
Miasta . .	30,3	19,0	49,2	+ 85824	— 48276	+34588	— 2405	+ 69731	+30,8	—17,3	+12,4	+101,6	—91,3	+25,3	— 57,2
Wieś . .	70,1	19,1	8,5	+290471	—167998	—24305	—12756	+ 85412	+17,6	—10,2	— 1,5	+ 25,1	—53,2	—17,3	— 32,8
Pow. Biała . . .	39,6	37,9	21,7	+ 6899	— 19530	— 5107	+ 571	— 17167	+ 9,0	—25,5	— 6,7	+ 22,7	—67,2	—30,7	+ 93,7
Miasta . .	19,8	25,6	53,0	+ 3276	— 4093	— 1223	— 233	— 2273	+19,0	—23,8	— 7,1	+ 96,0	—93,0	—13,4	— 88,6
Wieś . . .	45,3	41,5	12,7	+ 3623	— 15437	— 3884	+ 804	— 14894	+ 6,1	—25,9	— 6,5	+ 13,5	—62,6	—51,5	+232,4
Pow. Biłgoraj .	58,1	32,6	9,3	+ 9962	— 15488	+ 98	+ 112	— 5316	+10,3	—16,1	+ 0,1	+ 17,8	—49,4	+ 1,1	+147,4
Miasta . .	23,7	16,5	59,6	+ 385	— 858	+ 229	+ 1	— 243	+ 6,6	—14,7	+ 3,9	+ 27,8	—88,7	+ 6,6	+ 14,3
Wieś . . .	60,3	33,6	6,0	+ 9577	— 14630	— 131	+ 111	— 5073	+10,6	—16,2	— 0,1	+ 17,6	—48,1	— 2,4	+160,9
Pow. Chełm . .	34,8	39,6	12,7	+ 20921	— 29784	+ 2426	— 9673	— 16110	+15,2	—21,6	+ 1,8	+ 43,7	—54,7	+13,9	— 54,4
Miasta . .	13,3	43,6	41,3	+ 7031	— 6682	+ 4449	— 29	+ 4769	+38,1	—36,2	+24,1	+285,7	—83,0	+58,4	— 8,9
Wieś . . .	38,1	39,0	8,3	+ 13890	— 23102	— 2023	— 9644	— 20879	+11,7	—19,4	— 1,7	+ 30,6	—49,8	—20,5	— 55,3
Pow. Garwolin .	82,1	1,2	14,8	+ 18210	— 1307	— 110	+ 248	+ 17041	+15,1	— 1,1	— 0,1	+ 18,4	—91,2	— 0,6	+ 11,1
Miasta . .	35,8	6,7	57,1	+ 510	— 834	+ 101	— 34	— 247	+ 4,1	— 6,7	+ 0,8	+ 11,4	—99,5	+ 1,4	— 80,9
Wieś . . .	87,5	0,5	9,9	+ 17700	— 473	— 211	+ 282	+ 17298	+16,4	— 0,4	— 0,2	+ 18,7	—79,8	— 2,0	+ 12,8
Pow. Hrubieszów	29,2	55,3	14,6	+ 21069	— 17590	— 811	— 219	+ 2449	+20,8	—17,3	— 0,8	+ 71,0	—31,4	— 5,5	— 24,6
Miasta . .	22,6	27,1	49,8	+ 1482	— 3536	— 812	— 10	— 2876	+ 9,6	—22,9	— 5,3	+ 42,4	—84,4	—10,6	— 1,7
Wieś . . .	30,4	60,3	8,2	+ 19587	— 14054	+ 1	— 209	+ 5325	+22,8	—16,4	0,0	+ 74,8	—27,1	+ 0,0	— 25,1
Pow. Janów . .	85,1	4,2	10,0	+ 17696	— 4271	+ 1735	— 802	+ 14358	+15,1	— 3,6	+ 1,5	+ 17,8	—86,0	+14,9	— 96,4
Miasta . .	38,7	19,7	37,9	+ 1350	— 3162	+ 943	— 592	— 1461	+ 8,3	—19,5	+ 5,8	+ 21,6	—99,5	+15,4	— 99,0
Wieś . . .	92,5	1,8	5,5	+ 16346	— 1109	+ 792	— 210	+ 15819	+16,2	— 1,1	+ 0,8	+ 17,5	—62,0	+14,3	— 89,7
Pow. Konstantyn.	56,0	30,5	13,3	+ 19332	— 14730	— 944	+ 64	+ 3722	+31,5	—24,0	— 1,5	+ 56,3	—78,6	—11,5	+ 90,1
Miasta . .	28,0	15,7	55,7	+ 1635	— 500	+ 2266	— 14	+ 3387	+42.3	— 13,0	+58,7	+151,2	—82,2	+ 105,4	— 60,9
Wieś . . .	57,9	31,5	10,5	+ 17697	— 14230	— 3210	+ 78	+ 335	+30,8	—24,8	— 5,6	+ 53,2	—78,5	—53,2	+162,5
Pow. Krasnystaw	78,0	10,8	10,9	+ 23464	— 6679	— 514	+154	+ 16425	+23,3	— 6,6	— 0,5	+ 29,9	—51,7	— 4,7	+ 57,5
Miasta . .	50,8	29,2	19,6	+ 2012	— 2733	— 179	— 3	— 903	+20,4	—27,8	— 1,8	+ 40,2	—95,1	— 9,3	— 8,3
Wieś . . .	81,0	18,8	10,0	+ 21452	— 3946	— 335	+157	+ 17328	+23,6	— 4,3	— 0,4	+ 29,2	—49,6	— 3,7	+ 67,7
Pow. Lubartów	81,3	2,7	11,6	+ 13118	— 1123	— 371	— 2275	+ 9349	+15,1	— 1,3	— 0,4	+ 18,6	—48,4	— 3,7	— 58,0
Miasta . .	37,6	5,0	56,6	+ 623	— 422	+ 193	— 69	+ 325	+ 6,9	— 4,7	+ 2,1	+ 18,4	- 94,0	— 3,8	— 94,5
Wieś . . .	86,3	2,4	6,3	+ 12495	— 701	— 564	— 2206	+ 9024	+16,0	— 0,9	— 0,7	+ 18,6	—37,5	—11,4	— 57,3
M. Lublin . . .	38,4	11,4	48,2	+ 36256	— 5238	+13057	— 48	+ 44027	+72,0	—10,4	+25,9	+187,3	—91,1	+53,8	— 4,8

Tabl. 4

Ludność według wyznań

Województwo Powiaty	Rok 1921 Rz.-kat.	Prawosławni	Starozakon.	Inne wyzn.	Ogółem	Odsetki rz.-k.	praw.	star.	Rok 1897 Rz.-kat.	Prawosławni	Starozakon.	Inne wyzn.	Ogółem	Odsetki rz.-k.	praw.	star.
Pow. Lublin (bez miasta)	128303	910	9608	1079	139900	91,7	0,7	6,9	94830	938	8236	2343	106347	89,2	0,9	7,7
Miasta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wieś	—	—	—	—	—	—	—	—	94830	938	8236	2343	106347	—	—	—
Pow. Łuków	107604	932	14185	552	123273	87,3	0,8	11,5	86739	1262	13664	1259	102924	84,3	1,2	13,3
Miasta	9070	119	10199	37	19425	46,7	0,6	52,5	3562	870	4849	82	9363	38,0	9,3	51,8
Wieś	98534	813	3986	515	103848	94,9	0,8	3,8	83177	392	8815	1177	93561	88,9	0,4	9,4
Pow. Puławy	129281	206	19296	238	149021	86,8	0,1	12,9	106859	12402	24080	2021	145362	73,5	8,5	16,6
Miasta	3910	48	3221	26	7205	54,3	0,7	44,7	1062	2995	4069	491	8617	12,3	34,8	47,2
Wieś	125371	158	16075	212	141816	88,4	0,1	11,3	105797	9407	20011	1530	136745	77,4	6,9	14,6
Pow. Radzyń	70976	1862	14765	778	88381	80,3	2,1	16,7	64155	6730	15614	1232	87731	73,1	7,7	17,8
Miasta	5094	44	12310	7	17455	29,2	0,3	70,5	4927	2467	12074	229	19697	25,0	12,5	61,3
Wieś	65882	1818	2455	771	70926	92,9	2,6	3,5	59228	4263	3540	1003	68034	87,1	6,3	5,2
Pow. Siedlce	76446	851	18821	2345	98463	77,6	0,9	19,1	60507	8339	15890	1475	84211	71,9	9,9	18,9
Miasta	17216	209	16431	88	33944	50,7	0,6	48,4	8234	5797	11442	761	26234	31,4	22,1	43,6
Wieś	59230	642	2390	2257	64519	91,8	1,0	3,7	52273	542	4448	714	57977	90,2	0,9	7,7
Pow. Sokołów	67224	420	8294	141	76079	88,4	0,6	10,9	57851	1101	8605	456	68013	85,1	1,6	12,7
Miasta	3608	4	4430	13	8055	44,8	0,0	55,0	2817	197	4248	3	7265	38,8	2,7	58,5
Wieś	63616	416	3864	128	68024	93,5	0,6	5,7	55034	904	4357	453	60748	90,6	1,5	7,2
Pow. Tomaszów	57869	22389	12154	397	92809	62,4	24,1	13,1	42944	44715	10933	191	98783	43,5	45,3	11,1
Miasta	2104	362	4643	16	7125	29,5	5,1	65,2	1373	1201	3646	13	6233	22,0	19,3	58,5
Wieś	55765	22027	7511	381	85684	65,1	25,7	8,8	41571	43514	7287	178	92550	44,9	47,0	7,9
Pow. Węgrów	68985	185	9325	4277	82772	83,3	0,2	11,3	61048	393	9145	1890	72476	84,2	0,5	12,6
Miasta	3276	4	5148	94	8522	38,4	0,0	60,4	2909	122	5150	87	8268	35,2	1,5	62,3
Wieś	65709	181	4177	4183	74250	88,5	0,2	5,6	58139	271	3995	1803	64208	90,5	0,4	6,2
Pow. Włodawa	40881	20104	13562	2171	76718	53,3	26,2	17,7	22352	55728	15488	4467	98035	22,8	56,8	15,8
Miasta	8224	235	9468	42	17969	45,8	1,3	52,7	4046	2170	7078	39	13333	30,3	16,3	53,1
Wieś	32657	19869	4094	2129	58749	55,6	33,8	7,0	18306	53558	8410	4428	84702	21,6	63,2	9,9
Pow. Zamość	119769	5441	17225	179	142614	84,0	3,8	12,1	80685	24224	14751	123	119783	67,4	20,2	12,3
Miasta	12921	338	12027	87	25373	50,9	1,3	47,4	5229	5761	9752	85	20827	25,1	27,7	46,0
Wieś	106848	5103	5198	92	117241	91,1	4,4	4,4	75456	18463	4999	38	98956	76,2	18,7	5,1

Województwo Powiaty	Przyrost ludności — rok 1897—1921 Rz.-kat.	Prawosławni	Starozakon.	Inne wyzn.	Ogółem	Odsetki: Od ogółu ludności rz.-k.	praw.	staroz.	Od poszczególnych wyznań rz.-kat.	praw.	staroz.	in. wyz.
Pow. Lublin (bez miasta)	+33473	— 28	+ 1372	—1264	+33553	+31,5	— 0,0	+ 1,3	+ 35,3	— 3,0	+ 16,7	— 53,9
Miasta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Wieś	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pow. Łuków	+20865	— 330	+ 521	— 707	+20349	+20,0	— 0,3	+ 0,5	+ 24,1	—26,1	+ 3,8	— 56,2
Miasta	+ 5508	— 751	+ 5350	— 45	+10062	+58,8	— 8,0	+57,1	+154,6	—86,3	+110,3	— 54,9
Wieś	+15357	+ 421	— 4829	— 662	+10287	+16,4	+ 0,4	— 5,2	+ 18,5	+107,4	— 54,8	— 56,2
Pow. Puławy	+22422	—12196	— 4784	—1783	+ 3659	+15,4	— 8,4	— 3,3	+ 21,0	—98,3	— 19,9	88,2
Miasta	+ 2848	— 2957	— 848	— 465	— 1412	+33,1	—34,2	— 9,9	+268,2	—98,4	— 20,8	— 94,7
Wieś	+19574	— 9249	— 3936	—1318	+ 5071	+14,3	— 6,8	— 2,9	+ 18,5	—98,3	— 19,7	— 86,1
Pow. Radzyń	+ 6821	— 4868	— 849	— 454	+ 650	+ 7,8	— 5,5	— 1,0	+ 10,6	—72,3	— 5,4	— 36,9
Miasta	+ 167	— 2423	+ 236	— 222	— 2242	+ 0,8	—12,3	+ 1,2	+ 3,4	—98,2	+ 2,0	— 96,9
Wieś	+ 6654	— 2445	— 1085	— 232	+ 2892	+ 9,8	— 3,6	— 1,6	+ 11,2	—57,4	— 30,6	— 23,1
Pow. Siedlce	+15939	— 5488	+ 2931	+ 870	+14252	+18,9	— 6,5	+ 3,5	+ 26,3	—65,8	+ 18,4	+ 59,0
Miasta	+ 8982	— 5588	+ 4989	— 673	+ 7710	+34,2	—21,3	+19,0	+109,1	—96,4	+ 43,6	— 88,4
Wieś	+ 6957	+ 100	— 2058	+1543	+ 6542	+12,0	+ 0,2	— 3,5	+ 13,3	+18,5	— 46,3	+216,1
Pow. Sokołów	+ 9373	— 681	— 311	— 315	+ 8066	+13,8	— 1,0	— 0,4	+ 16,2	—61,9	— 3,6	— 69,1
Miasta	+ 791	— 193	+ 182	+ 10	+ 790	+10,9	— 2,7	+ 2,6	+ 28,1	—98,0	+ 4,3	+333,3
Wieś	+ 8582	— 488	— 493	— 325	+ 7276	+14,1	— 0,8	— 0,8	+ 15,6	—54,0	— 11,3	— 71,7
Pow. Tomaszów	+14925	—22326	+ 1221	+ 206	— 5974	+15,1	—22,6	+ 1,2	+ 34,8	—49,9	+ 11,2	+107,9
Miasta	+ 731	— 839	+ 997	+ 3	+ 892	+11,7	—13,5	+16,0	+ 53,2	—69,9	+ 27,3	+ 23,1
Wieś	+14194	—21487	+ 224	+ 203	— 6866	+15,3	—23,2	+ 0,3	+ 34,1	—49,4	+ 3,1	+114,0
Pow. Węgrów	+ 7937	— 208	+ 180	+2387	+10296	+11,0	— 0,3	+ 0,2	+ 13,0	—52,9	+ 2,0	+126,3
Miasta	+ 367	— 118	— 2	+ 7	+ 254	+ 4,4	— 1,4	— 0,0	+ 12,6	—96,7	— 0,0	+ 8,0
Wieś	+ 7570	— 90	+ 182	+2380	+10042	+11,8	— 0,2	+ 0,3	+ 13,0	—33,2	+ 4,6	+131,9
Pow. Włodawa	+18529	—35624	— 1926	—2296	—21317	+18,9	—36,3	— 2,0	+ 82,9	—63,9	— 12,4	— 51,4
Miasta	+ 4178	— 1935	+ 2390	+ 3	+ 4636	+31,4	—14,5	+17,9	+103,3	—89,2	+ 33,8	+ 7,7
Wieś	+14351	—33689	— 4316	—2299	—25953	+16,9	—39,8	— 5,1	+ 78,4	—62,9	— 51,3	— 51,9
Pow. Zamość	+39084	—18783	+ 2474	+ 56	+22831	+32,6	—15,7	+ 2,1	+ 48,4	—77,5	+ 16,8	+ 45,5
Miasta	+ 7692	— 5423	+ 2275	+ 2	+ 4546	+36,9	—26,0	+10,9	+147,1	—94,1	+ 23,3	+ 2,4
Wieś	+31392	—13360	+ 199	+ 54	+18285	+31,7	—13,5	+ 0,2	+ 41,6	—72,4	+ 4,0	+142,1

Rozpatrując woj. Lubelskie jako całość, spotykamy wzmożenie się elementu katolickiego, a mianowicie na 1000 m. stanowili katolicy, w olbrzymiej większości polacy, w 1897 r. 643 ‰ a w 1921 już 776. Ludność prawosławna spada ze 191 ‰ na 73. Starozakonni pozostali prawie przy tych samych odsetkach, to zn. 143 i 138 pro mille, różnica minimalna. Przyrost katolików zaznacza się silniej w miastach niż na wsi, w miastach podnosi się z 303 ‰ na 489, na wsi z 701 na 833. Najsilniej przyrost ten zaznacza się w powiatach nadgranicznych, w których poprzednio wykazywałam minimalny przyrost ludności lub ubytek. Należą tu powiaty:

Na 1000 mieszkańców było katolików:

Powiaty	1897 r.	1921 r.	Powiaty	1897 r.	1921 r
Biała	396	626	Lublin (pow.) .	384	589
Biłgoraj . . .	581	724	Tomaszów . .	435	624
Chełm . . .	348	566	Włodawa . .	228	533
Hrubieszów .	292	489	Zamość . . .	674	840
Konstantynów .	560	825			

Ludność prawosławna uległa największym zmianom. Wiercieński podaje następujące dane: W roku 1827 było prawosławnych 55 osób. Nawet jeszcze w 1873 prawosławnych liczono tylko 4168. Poczynając od 1876 r. liczba prawosławnych nagle się zwiększa. Ze 141.664 w 1876 r. wzrasta na 251.046 w r. 1899. Cyfra prawosławnych wahała się przeto w tym okresie od 185 ‰ do 198.[1]

Liczba prawosławnych w rozpatrywanym okresie lat 24 spada z 368.872 na 152.598, to zn. ze 191 ‰ na 73. Silniej spada w miastach aniżeli na wsi, a mianowicie ze 190 na 13 ‰. We wsiach zaś ze 191 na 85 ‰. Najsilniejszy spadek wykazują nast. powiaty:

Na 1000 mieszk. przypada osób prawosławnych:

Powiaty	1897 r.	1921 r.	Powiaty	1897 r.	1821 r.
Biała	379	160	Puławy . . .	348	7
Biłgoraj . . .	326	175	Siedlce . . .	99	9
Chełm . . .	396	203	Tomaszów . .	453	241
Hrubieszów .	553	370	Włodawa . .	568	262
Janów . . .	197	1	Zamość . . .	202	38
Konstantynów .	305	62			

[1] *Opis statystyczny*, str. 145/6. W. nie korzysta z dat spisu z 1897 r. ponieważ były opracowywane b. powoli i prawdopodobnie niewiadome w roku wydania książki.

W Lublinie mieszkało 5.752 prawosławnych (114⁰/₀₀) zaś w 1921 r. już tylko 514. Ludność prawosławna wykazuje przeto ogromny ubytek, spada o 216.274 głów 586⁰/₀₀. Z tego ubytku przypada na miasta z górą 48 tys. a na wieś prawie 168 tysięcy.

Liczba żydów wzrosła w cyfrach absolutnych z 277.356 na 287.639, a zatem wzrost minimalny tylko o 37⁰/₀₀. W stosunku do całej ludności zaznacza się mały spadek ze 143 na 138 na tysiąc. Żydów przybywało zatem mniej niż ludności innych wyznań. Jak wszędzie żydzi zamieszkują przeważnie miasta, stanowiąc około połowy ogólnej ludności miejskiej 492 i 493⁰/₀₀. Na wsi liczba żydów spadła z 85 na 67⁰/₀₀. W czterech powiatach oraz w Lublinie zmniejszyła się ludność żydowska. W miasteczkach liczebność jest prawie niezmieniona, na wsi spadek jest ogólny, wyjątek stanowi Tomaszów.

Najwyższą ludność żydowską wykazują miasta i wsie w następujących powiatach:

Powiaty	Wypadało na 1000 mieszkańców			
	Miasto		Wieś	
	1897	1921	1897	1921
Biała	530	529	127	82
Biłgoraj	596	663	—	—
Chełm	—	—	83	80
Garwolin	571	591	99	84
Hrubieszów . . .	498	548	82	78
Konstantynów . .	557	609	105	49
Lubartów	566	567	—	—
Łuków	518	525	94	38
Radzyń	613	705	—	—
Sokołów	585	550	72	57
Tomaszów	585	652	79	88
Węgrów	623	604	—	—
Włodawa	531	527	99	70
Krasnystaw	—	—	100	81
Lublin (powiat) . .	—	—	77	69
Puławy	—	—	146	113
Siedlce	—	—	77	37

Wykształcenie i szkolnictwo.

Statystyka polska uznaje wykształcenie domowe, początkowe, średnie, zawodowe wyższe i niższe, oraz wykształcenie wyższe. Po za tem pozostają analfabeci, osoby z wykształceniem niewiadomem i niewiadomą umiejętnością czytania, pisanie nie jest brane pod uwagę.

Według tych kategorji spis z 1921 r. oblicza ludność o różnych typach wykształcenia.

Cyfry uzyskane przy spisie z 1921 r. nie odpowiadają już dzisiejszej rzeczywistości. Dzięki ogromnemu rozwojowi szkolnictwa, dokształcaniu dorosłych, przymusowi nauki czytania i pisania w wojsku liczba analfabetów obniżyła się szczęśliwie, wykształcenie domowe ustępuje na korzyść innych łatwiej sprawdzalnych metod wychowawczych, a wszystkie stopnie wykształcenia wykazują niewątpliwy postęp. Nie posiadamy jednak statytystycznego sprawdzianu tych postępów i zadowolnić się musimy cyframi z 1921 r.

Wchodzi tu jedynie pod uwagę ludność pow. lat 10-ciu, której na Woj. Lubelskie przypadło 1.604.195 osób. Obliczone na 1.000 mieszkańców wykształcenie przedstawia tabelka:

Na 1000 mieszkańców miało wykształcenie:

Ludność	Domowe	Początkowe	Średnie	Zawodowe wyższe i niższe	Wyższe	Nie umiało czytać	Niewiadome
Ogółem .	244	229	18	3,9	2,4	351	152
Miasta .	233	233	68	13,0	9,4	296	148
Wieś . .	247	229	7	1,9	1,0	363	151
Lublin .	232	245	116	20,3	17,0	222	148
Siedlce .	233	273	99	16,5	11,4	235	132

Tablica powyższa ma swoją smutną wymowę, świadcząc o nieprawdopodobnem zaniedbaniu przez Rosję wykształcenia ludności w Polsce, a nawet na umyślnem obniżaniu poziomu wykształcenia. Przedewszystkiem uderza wysoki odsetek analfabetów. W całem Województwie nie umiało czytać 563.545 osób, dodać do nich można 83.939 osób, których umiejętność nie została sprawdzona,

takich prawdopodobnie, którzy kiedyś czytać umieli, ale zapomnieli tego kunsztu. Analfabetyzm powrotny jest przecież znanem zjawiskiem nietylko u nas ale i w innych krajach np. we Włoszech. Te 646.484 osób daje 40,3% analfabetów wśród ludności pow. 10 lat. Zarówno na wsi jak w mieście przeważają wśród analfabetów kobiety. Nie obliczam cyfr procentowych wedł. płci, gdyż przedstawiony stan analfabetyzmu należy już do przeszłości.

Poszczególne rodzaje wykształcenia przedstawiają w odsetkach mieszkańców pewne różnice. Na wsi przeważa wykształcenie domowe. Wykształcenie średnie zawodowe i wyższe nie dałyby się nawet przedstawić w odsetkach, obliczenia podaję przeto na 1.000. Liczba analfabetów zajmuje najpierwsze miejsce. Wobec ogromnej przewagi wsi odbić się to musiało na cyfrach ogólnych, które niewiele odbiegają od obrazu stosunków wiejskich. Miasta do których dołączono także Lublin i Siedlce stoją lepiej. W odsetkach wykształcenia średniego, zawodowego i wyższego silnie zaznaczyła się wyższość miast większych Lublina i Siedlec, które podałam w osobnej rubryce. Na korzystniejszy obraz wykształcenia oddziałała tu warstwa urzędnicza; zawody wolne, oraz rzemieślnicy. W obu miastach cyfry analfabetów są o $1/3$ niższe od ogólnych.

Przerażający poziom wykształcenia ludności w Województwie Lubelskiem, a raczej w byłej Kongresówce, bo Lubelszczyzna nie stanowi wyjątku, był następstwem stosunków szkolnych, które rząd rosyjski utrzymywał na najniższym poziomie.

H. Wiercieński daje obraz szkolnictwa z 1913 r. wprawdzie tylko dla gub. Lubelskiej, w Siedleckiej jednak nie było lepiej. Na całym terenie Województwa stosunki były podobne.

A zatem w gub. Lubelskiej było szkół początkowych 664, licząc gminne i wiejskie, cerkiewne, szkoły czytania i pisania. Jedna szkoła przypadała na 2.500 mieszkańców, podczas kiedy w Galicji, która przecież nie była wzorem, w 1910 r. przypada jedna szkoła na 615 mieszkańców. Rozkład tych szkół na poszczególne powiaty i miejscowości był nader nierównomierny. Gminy b. ludne od 6 do 12 tys. ludności miały jedną szkołę elementarną lub żadnej. Wiercieński wylicza takich gmin kilkadziesiąt, zaś 11 gmin z ludnością 100 tysięcy głów z górą nie miały żadnej szkoły. Natomiast uprzywilejowane były powiaty nadgraniczne, z ludnością unicką, którą przemianowano na prawosławną, oraz gminy w tych powiatach, w których przypadała jedna szkoła na

500 mieszkańców. Cel tego szkolnictwa był zatem bezsprzecznie polityczny. Celem szkoły była nie oświata, ale „obrusienje".

Dla lat ostatnich stosunki szkolne Woj. Lubelskiego ułożyły się w następujący sposób: Na czele szkolnictwa tak jak w każdem województwie stoi kuratorjum, które za pośrednictwem inspektorów zawiaduje szkolnictwem wszelkich typów i stopni (prócz wyższego), zarówno publicznem, jak i prywatnem.

Sieć szkolna ulega z roku na rok pewnym zmianom, ponieważ stosuje się do zapotrzebowania, albo też dokonywa się scalenie paru małych szkółek w jedną większą.

Stan szkolnictwa, oraz zachodzące w niem zmiany, uwidoczniają załączone tablice.

Tabl. 5. Stan Szkolnictwa w Województwie Lubelskiem w latach ostatnich.

Tablice ułożone według Rocznika Statystycznego Rzplitej P. r. 1927 (za lata 1925—1927) oraz wedł. informacji G. U. S. z rękopiśmiennych danych Rocznika z 1929 (lata 1928/9), tudzież Kuratorjum O. S. Lublin i statystyki dostarcz. przez odpowiednie zakłady i uczelnie.

Inspektoraty szkolne w 1925 i 1928 r.

	1925		1928
	Polska	Wojew.	Lubelskie
Inspektoratów	278	19	19
Inspektorów i ich zastępców . . .	386	33	29
Urzędników kancel. w inspektoratach	468	35	24

a) Przedszkola

		Ogółem		Miasta		Wieś	
		Zakłady	Wychowańcy	Zakłady	Wychowańcy	Zakłady	Wychowańcy
Polska	1926/7	1185	66603	744	44530	441	22073
Wojew. Lubelskie	1926/7	40	1812	23	1127	17	685
Wojew. Lubelskie	1928	35	1812	28	1469	7	343

b) Szkoły powszechne czynne

Województwo Lubelskie

Lata		Ogółem Szkoły	Ogółem Naucz.	Ogółem Uczn.	Szkoły publiczne Szkoły	Szkoły publiczne Naucz.	Szkoły publiczne Uczn.	Szkoły prywatne Szkoły	Szkoły prywatne Naucz.	Szkoły prywatne Uczn.	Na 1 naucz. uczniów Ogółem	Na 1 naucz. uczniów Publicz.	Na 1 naucz. uczniów Prywat.
1925/6	Miasta i wieś	2356	5458	264637	2311	5296	260614	45	162	4023	48,5	49,2	24,8
1925/6	Miasta	138	1110	42723	106	971	39312	32	139	3411	38,5	40,5	24,5
1925/6	Wieś .	2218	4348	221914	2205	4325	221302	13	23	612	51,0	51,2	26,6
1928/9	Miasta i wieś	2001	5870	289031	1950	5659	283456	51	211	5575	49,0	50,0	26,0

c) Uczniowie szkół powszechnych w 1925/26 roku[1] według języka ojczystego

	Uczniów ogółem	Polski	Rusiński	Biało-ruski	Nie-miecki	Żydow-ski	Rosyjski	Litew-ski
a) Szkoły publiczne								
Miasta i wieś	260614	225500	9557	69	1305	23202	980	1
Miasta	39312	25174	51	24	15	13895	153	—
Wieś .	221302	200326	9506	45	1290	9307	827	1
b) Szkoły prywatne								
Miasta i wieś	4023	983	—	—	48	2991	1	—
Miasta	3411	487	—	—	—	2923	1	—
Wieś .	612	496	—	—	48	68	—	—

[1] Nowszych danych niema.

d) Szkoły powszechne według języka nauczania

Język nauczania	Ogółem		Szkoły publiczne				Szkoły prywatne			
			Miasta		Wieś		Miasta		Wieś	
	Szkół	Uczn.	Szk.	Uczn.	Szk.	Uczn.	Szk.	Uczn.	Szk.	Uczn.
Rok 1925/6										
Ogółem . .	2356	264637	106	39312	2205	221302	32	3411	13	612
Polski	2343	263270	106	39312	2202	221139	23	2257	12	562
Polski i hebrajski	3	358	—	—	—	—	3	358	—	—
Niemiecki	4	213	—	—	3	163	—	—	1	50
Żydowski	5	568	—	—	—	—	5	568	—	—
Hebrajski	1	228	—	—	—	—	1	228	—	—
Rok 1928/9										
Ogółem . .	2001	289031	94	43084	1856	240372	41	5019	10	556
Polski	1981	286306	94	43084	1854	240277	23	2449	10	556
Hebrajski	4	546	—	—	—	—	4	546	—	—
Polsko-Żydowski .	3	378	—	—	—	—	3	378	—	—
Niemiecki	2	155	—	—	—	—	—	—	—	—
Żydowski	11	1646	—	—	2	155	11	1646	—	—

e) Seminarja i kursy nauczycielskie

	Seminarja		Kursy		Sem. Ochron.	
	1925/6	1928/9	1925/6	1928/9	1925/6	1928/9
Zakładów	10	10	—	2	—	2
Słuchaczów	1893	1891	25	67	38	61
Mężczyzn	1015	1089	—	35	—	—
Kobiet	878	802	25	32	38	61

f) Wyższy Kurs Nauczycielski

1925/26		1926/27		1927/28		1928/29		1929/30		1930/31	
Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn	Kobiet
23	14	25	11	29	7	26	7	24	4	28	6

g) Państwowe Pedagogjum

	1928/29		1929/30		1930/31	
	Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn	Kobiet	Mężczyzn	Kobiet
Kurs I	5	28	14	29	11	30
Kurs II	—	—	5	28	14	30

h) Szkoły średnie

W roku	Szkół	Nauczycieli	Oddziałów	Uczniowie		
				Ogółem	Chłopców	Dziewcząt
1925/26 . .	46	657	386	11005	6565	4440
1928/29 . .	45	721	376	9833	5801	4032

i) Szkoły Zawodowe

Woj. Lubelskie — Rok 1928/9

Wydziały	Ogółem		Poziom nauki							
			Niższy		Średni				Wyższy	
					I st.		II st.			
	Wydziałów	Uczniów	Wydz.	Uczniów	Wydz.	Uczn.	Wydz.	Uczn.	Wydziałów	Uczniów
Ogółem	47	2530	10	206	36	2306	1	18	—	—
Wydział melioracyjny . .	1	15	1	15	—	—	—	—	—	—
„ ogrodniczy . .	1	174	—	—	1	174	—	—	—	—
„ ogr.-przetw. . .	1	47	—	—	1	47	—	—	—	—
„ giserski (odlew)	1	13	—	—	1	13	—	—	—	—
„ ślusarski . . .	5	894	—	—	5	894	—	—	—	—
„ tokarski . . .	1	51	—	—	1	51	—	—	—	—
„ cyzel.-bronzown.	1	7	—	—	1	7	—	—	—	—
„ rymarski . . .	1	14	—	—	1	14	—	—	—	—
„ stolarski . . .	4	88	2	32	2	56	—	—	—	—
„ modelarski . .	1	12	—	—	1	12	—	—	—	—
„ koszykarski . .	2	20	2	20	—	—	—	—	—	—
„ gosp.-domowe .	3	107	—	—	2	89	1	18	—	—
„ dla pracow. igły.	2	33	1	26	1	7	—	—	—	—
„ bieliźniarski . .	3	130	—	—	3	130	—	—	—	—
„ krawiecki . . .	5	178	1	33	4	145	—	—	—	—
„ czapniczy . . .	1	3	—	—	1	3	—	—	—	—
„ introligatorski .	1	12	—	—	1	12	—	—	—	—
„ budowl. ogólny .	1	22	1	22	—	—	—	—	—	—
„ tapicerski . . .	1	36	—	—	1	36	—	—	—	—
„ handlowy . . .	10	652	1	36	9	616	—	—	—	—
„ drogowy . . .	1	22	1	22	—	—	—	—	—	—

Typy szkół	Szkół	Uczniów	Szkół o poziomie nauki							
			Szk.	Uczn.	Szk.	Uczn.	Szk.	Uczn.	Szk.	Uczn.
Ogółem	26	2530	5	206	20	2306	1	18	—	—
Szk. Agrotechniczne . .	1	174	—	—	1	174	—	—	—	—
„ Techniczne. . . .	1	59	1	59	—	—	—	—	—	—
„ Rzem.-przem. . .	8	1173	2	84	6	1089	—	—	—	—
„ Zaw. żeńskic . . .	6	548	—	—	6	548	—	—	—	—
Kursy zaw. żeńskie . .	2	44	1	26	—	—	1	18	—	—
Szk. Handlowa	8	532	1	37	7	495	—	—	—	—

k) Szkoły zawodowe dokształcające

Woj. Lubelskie — Rok 1928/9

	Uczniów ogółem		Ogółem
Ogółem	673		
Przemysł mineralny . .	1	Miejscowości szkolnych .	3
„ metalowy . .	265	w miastach . . .	3
„ mech.-elektr. .	6	na wsi	—
„ chemiczny . .	2	Szkół ogółem	5
„ skórzany . .	6		
„ drzewny . .	97	Uczniów w szk. państw. .	—
„ spożywczy .	23	„ „ samorząd.	441
„ odzież.-galant.	115	„ „ prywatn. .	432
„ poligraficzny .	28	„ „ męskich .	673
„ budowlany .	4	„ „ żeńskich .	—
„ artystyczny .	9	„ „ koeduk. .	—
Handel	42	Uczniów na poziomie 3 .	14
Inne zawody	28	„ „ „ 4 .	154
Służba domowa i inne		„ „ „ 5 .	244
osobiste	19	„ „ „ 6 .	169
Grupa niezawodowców .	28	„ „ „ 7 .	92

l) Kursy zawodowe

Woj. Lubelskie — Rok 1928/9

Wydziały	Ogółem	
	Wydział.	Uczniów
Ogółem	7	169
Wydział tkacki	1	6
„ dla prac. igły .	3	55
„ krawiecki . . .	1	35
„ handlowy . . .	1	48
„ księgowości . .	1	25

Szkolnictwo rolnicze pomimo, że Województwo Lubelskie ma charakter przeważnie rolniczy, mniej jest rozbudowane niż przemysłowe. Ludowych szkół rolniczych było w 1927/8 r. 13 z liczbą 482 uczniów. Szkoła średnia rolniczo-ogrodnicza (agrotechniczna) istnieje tylko jedna w Lublinie. Kurs 3 letni, uczniów 174.

Szkoły zawodowe agrotechniczne (rolnicze i ogrodnicze) utrzymywane są przez samorządy i organizacje społeczne (kółka rolnicze, centralne towarzystwo rolnicze i lubelskie tow. ogrodnicze), a subwencjonowane przez Rząd, który opłaca wydatki personalne. Szkoły te podzielić należy na średnie i niższe. Do pierwszych należy już uwydatniona szkoła trzyletnia rolniczo-ogrodnicza w Lublinie pod kontrolą M. W. R. i O. P., trzyletnia szkoła w Sobieszynie, i dwuletnia w Kijanach, obie pod kontrolą M. R. Szkoły niższe, jednoroczne zależą wszystkie od M. R., jest ich w Województwie 11, a to żeńskich 4 i męskich 7. Na szkołę wypada przeciętnie 5 sił nauczycielskich, obliczone są na 30—40 uczniów.

Przy szkołach zawiadywanych przez M. R. są internaty i ogrody lub pola, na których odbywają praktykę.

Szkoła agrotechniczna w Lublinie najliczniejsza, internatu niema, a praktykę i naukę oparła na innych zasadach, dążąc do najwyższej intensywności nauczania, taniości utrzymania i nauki ucznia.

ł) Uczelnia religijna żydowska „Jeszuwas Chachmej Lublin"

Zadaniem uczelni jest wcielenie swoim absolwentom wyższej wiedzy religijnej i talmudycznej w zakresie nauki rabinicznej i kaznodziejstwa.

Na dzień 1-go marca 1931 r. ilość absolwentów była 130 — w wieku od 14 do 18 lat.

m) Wyższe szkolnictwo religijne katolickie
Seminarjum Duchowne założone w roku 1675

		1925/26	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31
Alumni	Teologja . .	46	45	45	53	53	46
	Filozofja . .	22	42	40	33	24	26
Profesorowie		7	8	8	9	10	10

Rozporządzeniem Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 listopada 1929 r., a ogłoszonem dnia 23 grudnia 1929 w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej" w Nr. 88 — Seminarjum Lubelskie zostało zaliczone do rzędu zakładów naukowych wyższych, którego absolwenci zrównani są w stosunku do służby państwowej z absolwentami uniwersytetów państwowych.

Bobolanum

Instytut Teologiczny OO. Jezuitów w Lublinie

W dniu 31 lipca 1926 r. odbyło się uroczyste poświęcenie i otwarcie „Bobolanum". Instytut Teologiczny OO. Jezuitów służy jako uczelnia dla kleryków obu prowincyj Towarzystwa Jezusowego w Polsce, jest uczelnią wyższą i posiada następujące katedry: teologji dogmatycznej, teologji moralnej, prawa kanonicznego, egzegezy i historji kościelnej. Oprócz tego wykłada się język hebrajski, teologję pastoralną i liturgję. Przed dopuszczeniem do Instytutu Teologicznego muszą kandydaci ukończyć trzechletni kurs filozofji w Instytucie filozoficznym OO. Jezuitów w Krakowie.

W Bobolanum było słuchaczy teologji: w roku szkolnym 1926/7 — 21, w 1927/8 — 27, w 1928/9 — 30, w 1929/30 — 29, w 1930/31 — 34.

Instytut Misyjny w Lublinie

Instytut Misyjny założony został na życzenie Stolicy Apostolskiej, przez J. E. Arcybiskupa Roppa, Metropolitę Mohylowskiego, przy udziale J. E. Biskupa Lubelskiego Fulmana w r. 1924.

Zakład ten ma na celu przygotowanie duchowieństwa do przyszłej pracy kapłańskiej w Rosji.

Instytut zaczął istnieć od roku szkolnego 1927/28; teologiczne zaś studja i nadal klerycy odbywają w Seminarjum Lubelskiem.

Statystyka liczebna uczących się: w r. 1924/5 — 8 alumn.; w r. 1925/6 — 11 al.; w r. 1926/7 — 11 al; w r. 1927/28 — 18 al.; w r. 1928/9 — 18 al.; w r. 1929/30 — 25 al.; w r. 1930/31 — 22 al.

Księży profesorów, bez Seminarjum Duch. w r. 1931 — 7.

Wykłady odbywają się przeważnie w języku polskim i tylko cześciowo w języku wykładowym niektórych przedmiotów, jak np. łacińskim, słowiańskim lub rosyjskim.

n) Uniwersytet

Katolicki Uniwersytet Lubelski, jako uczelnia prywatna erygowany na zasadzie Breve papieskiego, pozostaje pod opieką Episkopatu polskiego i kontrolą Min. W. R. i O. P. Zorganizowany został w r. 1918 przez ś. p. ks. Rektora Radziszewskiego. Plan studjów obejmuje cztery wydziały, z których dwa świeckie (prawa i nauk społ. ekonom. oraz humanistyczny) rozwijają pracę według ram i przepisów ogólnie obowiązujących w polskich Uniwersytetach państwowych. Wydziały duchowne podlegają organizacji odrębnej a w zgodzie z prawem o Konkordacie.

Statystyka przedstawia się następująco:

Skład profesorski

Rok	Wydział Teologiczny			Wydz. Pr. Kanonicz.	Wydział Prawa i nauk społeczno-ekonom.					Wydział Nauk Humanistycznych			
	Profes.	St. Asys.	Wykład.	Profes.	Profes.	St. Asys.	Mł. Asys.	Wykład.	Lektor.	Profes.	St. Asys.	Wykład.	Lektor.
1925/26 .	8	—	—	2	17	2	—	—	—	11	—	—	6
1926/27 .	7	1	—	3	17	3	—	—	1	11	1	—	6
1927/28 .	8	—	—	3	16	2	1	—	4	12	1	1	6
1928/29 .	8	1	—	3	17	2	2	1	2	13	1	1	7
1929/30 .	6	—	—	3	18	2	2	1	2	13	—	3	6
1930/31 .	5	—	2	3	17	2	2	2	2	13	—	—	5

Statystyka studentów

Rok	Wydz. Prawa i nauk społeczno-ekonom.				Wydział Nauk Humanistycznych				Wydział Teolog.	Wydz. Kanon.	Ogółem słuch.
	Słuchaczy zwycz.		Słuchaczy nadzw.		Słuchaczy zwycz.		Słuchaczy nadzw.		Słuch. zwycz.	Słuch. zwycz.	
	m.	k.	m.	k.	m.	k.	m.	k.			
1925/26 .	138	30	12	2	19	64	9	10	19	12	315
1926/27 .	180	38	15	3	16	51	3	7	17	9	341
1927/28 .	241	48	17	3	18	76	2	2	26	14	447
1928/29 .	234	43	9	3	19	95	5	6	17	17	448
1929/30 .	338	71	6	3	21	97	6	7	10	25	584
1930/31 .	426	106	3	—	22	108	6	8	16	16	711

Naturalny ruch ludności.

Naturalny ruch ludności należy do najciekawszych zjawisk demograficznych, a ścisłe jego opracowanie doniosłem jest przy osądzaniu i rozstrzyganiu szeregu zagadnień, które oscylują dokoła kwestji, czy rozwój ekonomiczny państwa postępuje równolegle z przyrostem ludności? Podobnie z ruchem ludności związany jest osąd, jaki jest stan zdrowotny ludności, jej poziom kulturalny, kwestja mieszkaniowa, polityka emigracyjna, reforma rolna i te wszystkie doniosłe sprawy, któremi współczesne państwo i społeczeństwo zajmować się muszą. Zestawianie ruchu ludności i ocena tegoż w stosunku do liczby ogólnej mieszkańców, oraz do poszczególnych kategoryj ludności — kobiety w wieku płodności, liczba niemowląt czy starców, stosunek liczebny mężczyzn i kobiet w wieku produktywnym itd. — daje wgląd w całość życia i pozwala stawiać programy dla administracji, szkolnictwa, siły wojskowej państwa, obciążenia podatkowego — słowem ruch ludności to sprawdzian żywotności narodu, a jednocześnie stopnia i siły jego kultury.

Doceniając te niesłychanie doniosłe zjawiska dla życia państwa, oraz poszczególnych tegoż terytorjów, podaję w szeregu tablic ruch ludności przed wojną światową, podczas wojny, oraz w odbudowanem państwie polskiem.

Obraz tego ruchu nie jest naukowo zadawalniający, a przedewszystkiem nie odpowiada zasadzie naczelnej jednostajności układu i nieprzerwanej ciągłości cyfr. Materjał nie pozwolił na ułożenie przeciętnych grup cztero — lub pięcioletnich, jak się to powszechnie opracowuje w statystyce, aby ustrzedz się od wpływu przypadkowych zwyżek i zniżek.

Z okresu przedwojennego podałam dane za lata 1889, 1904, 1906 dla całej ludności gub. Lubelskiej i Siedleckiej. Cyfra urodzeń jest wogóle wysoka, przyrost w obu gubernjach znaczny, lata pojedyńcze nie nadają się jednak do uogólnień. Ruch ludności opracowany od 1909 do 1918 przez G. U. S. dla terytorjum całego Województwa obejmuje tylko ludność chrześcijańską i to z wyłączeniem prawosławnej, która od 1915 r. gwałtownie faluje.

Rozpatrując cyfry absolutne tego dziesięcioletniego okresu spostrzegamy silne obniżenie cyfry małżeństw i urodzeń w porównaniu z latami poprzedniemi. A mianowicie:

W latach	Małżeństw	Urodzeń	Zgonów	Przyrost roczny
1889	14959	68626	46631	21995
1904	14858	92566	65491	27075
1906	16370	86275	51228	35047
1909—1918 przec.	10664	54298	38674	15624

Spustoszenie lat wojennych zanadto jest wyraźnem w cyfrach ostatniego dziesięciolecia, aby zaopatrywać je w komentarze. Cyfry małżeństw i urodzeń gwałtownie spadają. Liczba zgonów obniża się wprawdzie, ale roczny przyrost o połowę niższy, niż w 1904 i 1906 r. świadczy, że śmiertelność się obniżyła z powodu niższej liczby noworodków.

Jeszcze drastyczniej o tem zatrzymaniu życia ludności mówią lata wojny opracowane specjalnie 1915—1918 r. Względnie do ludności dają one najniższe cyfry małżeństw i urodzeń, a najwyższe cyfry zgonów. Zastanowić może, że pomimo tych klęsk lata powyższe wykazują pewien przyrost ludności — 0.9% (Tabl. 6).

Absolutne cyfry ruchu ludności Woj. Lubelskiego podaje G.U.S. za lata od 1919—1927, obliczając jako nadający się do naukowych wniosków dopiero okres od 1924 r. Stopa urodzeń, małżeństw i zgonów obliczana jest zatem tylko za czterolecie ostatnie (Tabl. 6a).

Dla tego czterolecia otrzymujemy malejącą cyfrę małżeństw, obniżkę stopy urodzeń, oraz nizką i niemal stałą stopę zgonów. Ażeby nie wyprowadzać wniosków z lat pojedyńczych podzieliłam okres od 1919—1926 r. na dwa podokresy czteroletnie, przyjmując dla pierwszego cyfrę ludności z 1921 r., dla drugiego dodałam przyrost naturalny z lat po spisie (Tablica 6b).

Pomimo pewnych niedokładności, które niewątpliwie zarzucić można cyfrom tej tablicy, daje ona możność porównania ruchu ludności w powojennej Polsce. Cyfra małżeństw się wzmogła, stopa urodzeń się obniża, z 32.2 spada na 31.1, spadek zgonów jest bardzo znaczny, a wskutek tego roczny przyrost naturalny powiększył się o 6‰.

Obliczenia ruchu ludności według powiatów wykazują we wszystkich powiatach ogromne wzmożenie przyrostu, które nastąpiło w drugiem czteroleciu (Tablica 7).

Ruch ludności według wyznań opracowany został tą samą metodą, co ruch według powiatów dla 2 czteroleci (Tablica 8).

Liczba małżeństw jest w drugiem czteroleciu wyższą we wszystkich wyznaniach chrześcijańskich za wyjątkiem marjawickiego, w którem jednak rośnie liczba urodzeń i spada liczba zgonów.

U izraelitów widzimy o 500 małżeństw mniej, jednocześnie niższą liczbę urodzeń i spadek liczby zgonów. Przyrost jest w drugiem czteroleciu niższy niż w pierwszem. Ludność katolicka szybko się rozrasta. Drugie czterolecie wykazuje o 24 tys. więcej urodzeń i o 44 tys. mniej zgonów niż pierwsze, a przyrost naturalny przeszło dwukrotnie liczniejszy.

Ruch ludności według wyznań w poszczególnych powiatach obliczony został tą samą metodą co w poprzedniej tablicy. Obliczenia dla wszystkich powiatów dokonane zostały tylko dla ludności wyznania katolickiego i mojżeszowego, jako zamieszkałych w każdym powiecie i najliczniejszych (Tablica 9).

Tablice ruchu ludności z przed wojny i po niej świadczą o silnej rozrodczości i wykazują żywy przyrost naturalny. Przyrost ten występuje jeszcze wyraźniej od roku 1919, a zwłaszcza od roku 1923 wskutek znacznego spadku śmiertelności.

Urodzenia są niemniej liczne niż w pierwszych latach niepodległości. Ten wysoki przyrost ludności, która rośnie szybciej niż rozwój gospodarczy i sposobności zarobkowania, tłumaczy nam w znacznej części niski stan zamożności naszego społeczeństwa, jakkolwiek silny przyrost wróży korzyści na przyszłość.

Silny wzrost ludności w Polsce całej, nietylko w Woj. Lubelskiem, świadczy o sile rozrodczej narodu, o zdrowiu moralnem i fizycznem jego ludności, dokonywa się bowiem dzięki stale wysokiej liczbie urodzeń i malejącej cyfrze zgonów.

Silny przyrost ludności daje Polsce w równych innych warunkach zdolność odporu przeciw zalewowi i naciskowi zarówno z Zachodu jak i ze Wschodu. Jest to wzgląd polityczny, występujący dobitnie, wzgląd, który pokrywa się z moralnemi ambicjami narodu polskiego. Drugi pogląd ma perspektywę i charakter gospodarczy. Idzie o utrzymanie stopy życia Polski możliwie na wysokim poziomie. Można i wypada obydwa te poglądy połączyć w jeden, dając pierwszemu z szeregu i ważkich powodów rozstrzygające pierwszeństwo. Praca i silna organizacja narodu musi jednak wyrównać rosnące potrzeby.

Powracając do naszych tablic zauważamy, że obniżka zgonów ludności katolickiej wystąpiła w ostatniem czteroleciu we wszystkich powiatach bez wyjątku. Dla ludności wyznania mojżeszowego wzmaga się śmiertelność w powiatach Chełm, Konstantynów, Krasnystaw i Włodawa. Liczba urodzeń w tych powiatach jednocześnie się powiększyła.

Tabl. 6

Naturalny ruch ludności Woj. Lubelskiego

Lata z okresu Królestwa Kongresowego									
	Liczby absolutne				Na 1000 mieszk.				
W roku	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	L. mieszkańców	Małżeństw	Urodzeń	Zgonów	Przyrost	
1889 gub. Lubelska	9196	43683	29004	981872	9,4	44,5	29,5	15,0	Rok 1889 (Trudy Warsz. Stat. Komitieta VII/1892 r.)
1889 gub. Siedlecka	5763	25943	17627	666860	8,6	38,9	26,4	12,5	
1904 gub. Lubelska	9117	54668	33763	1418059	6,4	38,5	23,8	14,7	Lata 1904 i 1906 (Trudy Warsz. St. Kom. tom XXIV z 1906 r. i XXXII z 1907 r.)
1904 gub. Siedlecka	5741	37898	21728	940990	6,1	40,2	23,1	17,1	
1906 gub. Lubelska	9030	49464	29180	1394948	6,5	35,4	20,9	14,5	
1906 gub. Siedlecka	7340	36811	22048	912610	8,0	40,3	24,1	16,2	
Lata	Okres od 1909 do 1918 r. Woj. Lubelskie (teren obu gub. razem)								
1909	11418	65455	38313		Nie obliczono ruchu ludności na 1000 mieszk. w lat. 1914 - 1918 z powodu gwałtownego spadku tej ludn. Przyczyny: pobór do wojska, zatrzymanie robotnik. w Niemczech, wywożenie ludn. do pracy zarobkowej w Niemczech, uprowadzenie w 1915 r. do Rosji.				Ruch ludności za okres od 1909—1918 obliczony tylko dla wyznań chrz. bez wyznania prawosławnego.[1]
1910	11348	64465	39213						
1911	13197	60857	34888						
1912	11957	58629	31923						
Od 1909 — 1912	11980	62351	36084						
1913	11798	60366	34632						
1914	9776	59971	38723						
1915	4556	48536	53333						
1916	9110	42351	36389						
1915	10578	40538	33418						
1918	12705	41813	45908	8 pow. Wojew. Lub.					
Od 1915 — 1918	9237	43309	42262	761231	6,6	30,7	29,6[2]		
Od 1909 — 1918	10644	54298	38674						

[1] Ruch naturalny ludności wyznań chrześcijańskich w b. Królestwie Kongresowem w latach od 1909—1918, Warszawa 1921 (Tabl. III). Wydawnictwo pomija ludność prawosławną, której liczba w 1915 r. gwałtownie się zniża. Ruch ludności niechrześcijańskiej, a zatem głównie żydowskiej był tak nieprawidłowo notowany, że z tego powodu nie został do obliczeń wciągnięty.

[2] Według danych Spisu austrjackiego i Komitetu Ratunkowego.

Naturalny Ruch ludności Woj. Lubelskiego od 1919 do 1927 r.

(Według cyfr Kwartalnika Statystycznego, Tom VI, zesz. I z 1929 r., str. 381 i n.)

Tabl. 6a

Lata	Cyfry absolutne				Na 1000 mieszkańców[1]			
	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Małżeństw	Urodzeń	Zgonów	Przyrost
1919	23548	69130	58918	10212	—	—	—	—
1920	17612	73951	54703	19248	—	—	—	—
1921	20840	66152	43963	22189	—	—	—	—
1922	24437	75869	44184	31685	—	—	—	—
1923	24853	79497	36191	43306	—	—	—	—
1924	22879	80388	39299	41089	8,6	23,2	15,8	7,4
1925	19838	83075	36615	46460	8,7	25,1	15,5	9,6
1926	22500	80133	39293	40840	6,4	21,8	17,2	4,6
1927	21008	76528	38108	38420	7,6	20,0	15,6	6,9

Liczba ogólna małżeństw, urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego Woj. Lubelskiego według czteroleci

Tabl. 6b

Rok	Liczby absolutne				Na 1000 mieszkańców[1]			
	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Małżeństw	Urodzeń	Zgonów	Roczny przyrost natur.
1919 — 1922	76437	285102	201748	83334	9,4	32,2	24,1	8,1
1923 — 1926	89942	393395	151511	131884	9,8	31,1	16,5	14,1

[1] Obliczane wedł. bazy szacunku ludności na każdy rok obliczeniowy.

Ruch ludności Woj. Lubelskiego według powiatów

Tabl. 7

Powiat	W latach	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Powiat	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
Biała	1919—22	2414	6388	5171	1583	Lublin miasto	4513	15009	10628	4381
	1923—26	2733	9604	3651	5953		3774	14197	8304	5893
Biłgoraj	1919—22	4214	13343	10430	3065	Łuków	4231	17906	12165	5741
	1923—26	4295	16051	8002	8049		4436	18183	9325	8858
Chełm	1919—22	6897	14320	10248	4508	Puławy	5581	20064	13272	6792
	1923—26	8317	20334	8691	11643		5640	20819	9552	11267
Garwolin	1919—22	5646	22385	13731	8634	Radzyń	3306	10692	9718	1710
	1923—26	5850	23459	10482	12977		3259	11198	6321	5877
Hrubieszów	1919—22	3921	10854	7310	3544	Siedlce	4093	14863	9699	5169
	1923—26	4552	13917	6289	8628		3698	15683	7198	8484
Janów	1919—22	5547	19065	14549	4516	Sokołów	2629	9431	7006	2425
	1923—26	5831	21116	9892	11224		2827	10457	5329	5128
Konstantynów	1919—22	1904	6160	4928	1502	Tomaszów	4239	12375	9434	4145
	1923—26	2024	7756	3627	4127		4139	15101	6528	8573
Krasnystaw	1919—22	4149	14923	9382	5541	Węgrów	2741	10562	7346	3216
	1923—26	4588	15646	7746	7900		2767	11303	5561	5742
Lubartów	1919—22	4051	14856	10306	4450	Włodawa	4081	9363	8037	3582
	1922—26	4355	15999	7449	8550		4282	15294	6242	9052
Lublin	1919—22	7258	24630	14906	9724	Zamość	5062	18013	11894	6119
	1922—26	7463	26306	11307	14999		5081	18873	9665	9208

Liczba ogólna małżeństw, urodzeń i zgonów Woj. Lubelskiego według wyznań

Tabl. 8

Wyznanie	W latach	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost natur.
Rzymsko-katolickie	1919—22	73062	238610	174649	63961
	1926—26	74222	262419	128494	133925
Prawosławne	1919—22	7202	14778	9287	5967
	1923—26	9753	28428	9879	18549
Ewangel.-augsburgskie	1919—22	725	2269	1853	564
	1923—26	924	3597	1676	1521
Marjawickie	1919—22	200	620	484	144
	1923—26	162	673	402	271
Baptyści	1919—22	53	134	71	65
	1923—26	87	274	78	196
Mojżeszowe	1919—22	5195	28691	13833	14858
	1923—26	4700	27797	10396	13252

Ruch ludności Woj. Lubelskiego według wyznań i powiatów

Tabl. 9

Powiat	W latach	Rzym.-katolickie			Mojżeszowe			Prawosławne			Ewangelickie		
		Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony
Biała . .	1919—22	1952	5209	4310	211	742	535	—	—	—	—	—	—
	1923—26	2038	7189	3030	142	678	322	—	—	—	—	—	—
Biłgoraj .	1919—22	3208	10518	8596	232	912	646	774	1913	1190	—	—	—
	1923—26	3114	11755	6661	280	1118	307	901	3178	1334	—	—	—
Chełm .	1919—22	4973	9556	7544	77	339	96	1175	2993	1377	472	1432	1231
	1923—26	5426	10876	5289	184	1616	544	2098	5415	1723	589	2350	1122
Garwolin	1919—22	5415	20239	12741	179	1910	913	—	—	—	—	—	—
	1923—26	5513	21374	9789	275	1847	573	—	—	—	—	—	—
Hrubieszów .	1919—22	2070	6498	4566	214	1018	836	1637	3338	1898	—	—	—
	1923—26	2229	7842	3431	171	845	554	2252	6230	2304	—	—	—
Janów .	1919—22	5279	17594	13774	268	1471	775	—	—	—	—	—	—
	1923—26	5590	19636	9311	194	1328	528	—	—	—	—	—	—
Konstantynów	1919—22	1756	5649	4699	61	358	149	—	—	—	—	—	—
	1923—26	1777	6840	3238	99	454	199	—	—	—	—	—	—
Krasnystaw .	1919—22	3863	13868	8997	239	1023	385	—	—	—	—	—	—
	1923—26	4102	13050	7126	206	987	403	—	—	—	—	—	—
Lubartów	1919—22	3688	12837	9505	268	1641	624	—	—	—	—	—	—
	1923—26	3978	14018	6814	177	1380	400	—	—	—	—	—	—
Lublin .	1919—22	6991	23356	14539	217	1153	286	—	—	—	—	—	—
	1923—26	7179	24644	10976	241	1568	282	—	—	—	—	—	—
Lublin miasto	1919—22	3186	8537	7397	1230	6273	3075	—	—	—	—	—	—
	1923—26	2991	9233	6084	682	4817	2063	—	—	—	—	—	—
Łuków .	1919—22	3984	16172	11306	234	1692	785	—	—	—	—	—	—
	1923—26	4258	17391	8881	167	752	409	—	—	—	—	—	—
Puławy .	1919—22	5216	13887	12608	355	2154	643	—	—	—	—	—	—
	1923—26	5294	14976	8937	343	1811	600	—	—	—	—	—	—
Radzyń .	1919—22	3017	9722	8957	210	838	641	—	—	—	—	—	—
	1923—26	2949	11022	5753	229	895	480	—	—	—	—	—	—
Siedlce .	1919—22	3468	11347	8326	523	3168	1120	—	—	—	—	—	—
	1923—26	3292	12593	6306	323	2731	665	—	—	—	—	—	—
Sokołów.	1919—22	2498	8777	6560	126	630	431	—	—	—	—	—	—
	1923—26	2657	9865	5070	165	564	248	—	—	—	—	—	—
Tomaszów .	1919—22	2359	8373	6400	62	643	420	1518	3359	2614	—	—	—
	1923—26	2401	9377	4237	130	882	438	1565	4841	1853	—	—	—
Węgrów.	1919—22	2567	9395	6780	88	889	350	—	—	—	—	—	—
	1923—26	2522	10268	5125	173	747	283	—	—	—	—	—	—
Włodawa	1919—22	2685	6533	6087	43	707	306	1346	2113	1629	—	—	—
	1923—26	2357	8683	4036	159	1319	561	1635	4811	1458	—	—	—
Zamość .	1919—22	4587	12543	10947	361	1130	817	117	340	130	—	—	—
	1923—26	4555	16787	8800	320	1458	586	206	628	279	—	—	—

Urodzenia wedł. wyznań dla wyznania Rzymsko-Katolickiego i mojżeszowego obliczane dla wszystkich powiatów. Dla wyznania prawosławnego, tylko tam, gdzie cyfra rocznych urodzeń przewyższała 400, to samo dla ewangelickiego. Inne wyznania nie były specjalnie obliczane. Cyfry przedstawiają sumy globalne za czterolecie.

Miasto Lublin.

Lublin charakterem swym tak silnie odbija na tle Województwa pod względem kulturalnym, handlowym, a nawet przemysłowym, że nietylko jako miastu wojewódzkiemu, ale i ze względu na wielkomiejski charakter tego ośrodka, należy mu poświęcić oddzielny rozdział, a zatem uwydatnić cechy jego ludności. Sięgam tu jak wszędzie do roku 1897, w którym Lublin ma już z górą 50 tys. ludności, doprowadzając cyfry aż do r. 1929, dla którego obliczenia ogłosił już drukiem magistrat lubelski. Mamy zatem obliczenie ludności za całe lat 32, podczas których miasto było pod panowaniem rosyjskiem, przeszło parodniowy najazd niemiecki, okupację austrjacką, aż wreszcie doczekało się niepodległości Polski.

Godnym uwagi jest fakt, że przez cały ten okres nietylko Lublin się nie wyludniał, ale stale wzrastał pod względem liczby ludności. Okres wojenny nie przyniósł ubytku ludności, jaki występuje w całem Województwie, we wszystkich jego powiatach bez wyjątku. Spis austracki podaje ludność Lublina podwójnie: bez przedmieść na 58520, oraz z przedmieściami na 81198, to zn. tę samą cyfrę, którą statystyka polska podaje dla roku 1919. Jeżeli przyjąć cyfrę tej statystyki, to przyrost w okresie pokojowym od 1897 do 1910 był prawie taki sam jak w okresie następnym, w który już wchodzą lata wojny.

Wytłomaczyć to można odcięciem powiatów okupacji austrjackiej od reszty terytorjum Kongresówki. Lublin staje się centrem, stolicą okupacji i jako stolica siedzibą władz, rośnie. Wszak tu nawet organizuje się próba pierwszego rządu polskiego. Nagłe powiększenie się ludności przeżywa Lublin w latach 1920 i 1922, potem przybywa mu 4 i pół tys. mieszkańców w 1924 i z górą 5 tysięcy w 1926. Pozatem przyrost w czasach niepodległej Polski oscyluje dokoła 2⁰/₀ rocznie, co uwidocznia tablica 10.

Rozwój Lublina wystąpi bardzo wyraźnie, jeżeli porównamy Lublin z Łodzią. Możemy to uczynić dzięki pracy biura statystycznego w Łodzi, które zebrało dokładne dane, co do liczby ludności za okres 30 lat, od 1897 do 1927. Ruch ludności podany za wszystkie lata, poczynając od 1918.

Charakter Lublina i Łodzi wielce jest różny: Łódź wielkie centrum przemysłu kapitalistycznego, o którego bajecznie szybkim

Rozwój ludności m. Lublina w latach 1897—1929

Tabl. 10

Na 1 stycznia roku	Liczba mieszkańców	Na 1000 m. w 1897 r.	Przyrost roczny	
1897	50385	1000		
1910	65870	1307	1191	2,3%
1916[1]	81198	1611	1500	2,2 „
1920	86672	1720	5474	6,7 „
1921[2]	88494	1756	1822	2,1 „
1922	96662	1898	5918	6,7 „
1923	98948	1963	2250	2,3 „
1924	101250	2009	4588	4,6 „
1925	103206	2048	1956	1,9 „
1926	108531	2154	5325	5,1 „
1927	111589	2218	3058	2,8 „
1928	114042	2263	2453	2,2 „
1929	116314	2308	3272	2,8 „

rozroście tylekroć pisano i mówiono, rośnie powolniej, niż Lublin, a wszak Lublin to typowe miasto rolnicze w centrum rolniczego województwa. Skoro rok 1897 uznamy za 1000 to w roku końcowym Łódź będzie równa cyfrze 1844, a Lublin 2308.[3] Cyfry te są niewątpiwie niespodzianką, można by je jednak tłómaczyć zmianą powojennych stosunków gospodarczych, faktem, że z utratą rynków wschodnich Łódź podupada. Nie odbija się to jednak na absolutnej cyfrze ludności, która w 1927 r. jest o 170 tys. wyższa niż w 1910. A mianowicie:

Rok	L. mieszkańców Łodzi	Na 1000 w 1897 r. było mieszk.
1897	314020	1000
1910	408000	1299
1919	433472	1378
1920	432881	1377
1921	451974	1439
1922	472457	1503
1923	505944	1611
1924	520150	1656
1925	540326	1719
1926	565222	1799
1927	579179	1844

[1] Tę samą cyfrę mieszkańców podaje spis austrjacki z 1916 roku.
[2] W dniu spisu 30 września liczono 94412 mieszkańców.
[3] W r. 1927, nadającym się do porównań z Łodzią—2218.

Najbardziej charakterystycznem dla obu miast będzie to porównanie przedwojennego trzynastolecia do 1910 roku. Wzrost Lublina przewyższa nieco rozrost Łodzi.

Stosunki płci układały się w Lublinie rozmaicie, jak wynika z tablic (2 i 3). A mianowicie liczono:

W roku	Mężczyzn	Kobiet	Na 1000 mieszkańców		Na 100 m. było kobiet
	Cyfry absolutne[1]		mężczyzn	kobiet	
1897	25521	24864	507	493	93
1921	43300	51112	459	541	118
1926	50460	59074	460	540	117
1927	51882	60189	463	537	117
1928	53462	61501	465	535	115

Przewyżka kobiet w Lublinie razi przez porównanie z cyframi przedwojennemi. Występuje najsilniej w 1921 roku, a w trzech ostatnich latach nieco się obniża, trwając jednak w kategorjach wieku produktywnego. A mianowicie jak wykazała tabl. 3 w wieku lat od 20—49 roku, a zatem w latach produktywnych było na 1000 mieszkańców Lublina:

	Mężczyzn	Kobiet	Na 100 mężczyzn było kobiet
w 1897 r.	247	198	80
„ 1921 r.	183	237	129

Taka nierównowaga liczebna, która powoli i stopniowo przechodzi do normalnych stosunków, a w wieku od 20—49 roku jeszcze nie ustąpiła, sprowadzić musiała w Lublinie, tak jak w innych miastach Polski i na całym obszarze cywilizowanego świata, zmiany w stosunkach zarobkowych, obyczajowych i kulturalnych, co też nastąpiło i o czem na tem miejscu mówić nie będę. Zauważę jedynie, że jest to u nas jeden z głównych motywów obecnego zaostrzenia sprawy inteligencji pracującej, bo pomnożyła się nagle liczba pracowników, pracuje mężczyzna i kobieta.

---

[1] Powtórzenie cyfr absolutnych i procentowych z tablic w celu uwypuklenia stosunków Lublina.

Skład wyznaniowy ludności Lublina ulega wielkim zmianom. A mianowicie było ludności:

W roku	Chrześcijańskiej	Starozakonnej	Na 100 m. było żydów
1897	26105	24280	48.2
1921	57075	37337	39.5
1926	66951	42583	38.8
1927	68757	43314	38.6
1928	70899	44064	38.3

Wielkie zmiany w stosunku ludności chrześcijańskiej do żydowskiej odnieść trzeba jedynie do okresu przed i powojennego. W ciągu lat 30 obniżył się procent żydów o 10. W okresie Polski niepodległej ludność żydowska liczebnie wzrasta, jednak w stosunku do ogółu mieszkańców stale maleje.

Omawiając ruch ludności miasta Lublina zrobić muszę to samo zastrzeżenie, co przy obrazowaniu ruchu ludności całego Województwa, a mianowicie obraz ten nie stoi na wysokości wymagań statystyki obecnej. Pomimo to porównanie stosunków przed i powojennych bardzo jest zajmujące. A mianowicie:

Na 1000 mieszkańców było:

Lata	Małżeństw	Urodzeń	Zgonów	Przyrost naturalny
1913	7.2	37.3	30.2	7.1
1921[1]	5.3	12.7	9.9	2.8
1926	6.3	24.4	16.1	8.3
1927	6.8	20.9	14.7	6.2
1928[2]	6.1	18.4	15.0	3.4

Jak zwykle najstalszą jest stopa małżeństw. Lublin wogóle daje małą cyfrę małżeństw. Znaczny spadek widzimy przy porównaniu lat 1913 i 1921, towarzyszy mu w 1921 r. nieprawdopodobnie niska cyfra urodzeń i zgonów. W trzech ostatnich latach kiedy stosunki polityczne i gospodarcze się ustaliły, cyfra małżeństw jest w dalszym ciągu niska, trzyma się jednak w mierze. Różnice liczby zgonów przed wojną i po niej są ogromne. W Lublinie, począwszy od 1926 r. zdają się mieć stale tendencję zniżkową. Cyfra zgonów jest b. niska i wskazuje na wielką poprawę warunków hygjenicznych.

---

[1] Obliczone według cyfr podanych w *Mies. Statystycznym* z. 1/1922 r.

[2] Według Sprawozdań Kwartalnych Magistratu Lubelskiego Wydział Statystyczny.

Zakończenie.

Stosunki ludności Wojew. Lubelskiego rozpatrzone w okresie ostatniego trzydziestolecia upoważniają do następujących wniosków ogólnych.

1. Ludność i zaludnienie wzrosły pomimo katastrofalnego wyludnienia w okresie wojny światowej, a zwł. w r. 1915.

2. Zmienił się silnie skład wyznaniowy, a zatem i narodowościowy tej ludności, przy zmianie układu politycznego. Mianowicie odpłynęła ludność prawosławna i obniżył się odsetek ludności żydowskiej. Ludność żydowska wykazuje przyrost liczebny, ale powolniejszy, niż ludność katolicka.

3. Stosunek płci i wieku, to zn. przewaga liczebna kobiet i obniżenie się odsetka ludności w wieku produktywnym, wykazuje dotąd wyraźny wpływ lat wojny, ale stopniowo powraca do normalnej równowagi. Wpływ ten silniej uwydatnia się w miastach niż na wsi, a najsilniej w centrum t. j. w m. Lublinie.

4. Stopień wykształcenia b. niski w 1921 r. podniósł się, ale statystyka dopiero przy następnym spisie (w 1931 r.) pozwoli ocenić ten postęp. Natomiast szkolnictwo wszelkiego typu robi wydatne postępy.

5. Ruch ludności, którego badanie mogło być tylko symptomatyczne, to zn. przeprowadzone na obliczaniu stosunku małżeństw, urodzeń i zgonów do ogółu ludności w poszczególnych latach, mocno zmienił swój charakter. A mianowicie obniżyła się liczba małżeństw, zmalała silnie stopa urodzeń, a w zadziwiający sposób zmniejszyła się śmiertelność. Ostatnia zmiana tłomaczoną być może w znacznym stopniu spadkiem stopy urodzeń, ale oddziałała niewątpliwie również oświata, poprawa warunków hygjenicznych, zmiany polityczne, podniosła się także zamożność.

Tyle mówią stosunki ludności, których interpretacja związana będzie ściśle z badaniami innych stron życia i kultury Województwa.

BIBLJOGRAFJA.

1. *Wsieobszczaja pierepis nasielenija 1897*, tom 55 i 54.
2. *Statystyka Polski*, t. XVIII, Woj. Lubelskie, Warszawa 1927.
3. *Die Ergebnisse der Volkszählung vom 15 Oktober 1916 im öster. ung. Verwaltungsgebiete Polen — Nur für Dienstgebrauch.*
4. *Statystyka Polski*, tom III, Ruch Ludności.
5. *Kwartalnik Statystyczny*, zeszyt III z 1928 r. i zesz. I z 1929 r.
6. *Rocznik Statystyczny Rzplitej Polskiej* z 1927 r.
7. „ „ „ „ z 1928 r.
8. A. Krzyżanowski i K. Kumaniecki, *Statystyka Polski*, Kraków 1915.
9. Stefan Szulc, *Wartość materjałów statystycznych, dotyczących stanu ludności b. Królestwa Polskiego*, Warszawa 1921.
10. Ludwik Krzywicki, *Rozbiór krytyczny wyników Spisu ludności z 1921 r.*
11. Henryk Wiercieński, *Opis statystyczny gub. Lubelskiej*, Warszawa 1901.
12. Henryk Wiercieński, *Ziemia Chełmska i Podlasie — Rys historyczny i obraz stanu dzisiejszego.* Bez daty.
13. Henryk Wiercieński, *Szkolnictwo elementarne w gub. Lubelskiej w chwili obecnej*, Lublin 1913.
14. Stefan Dziewulski, *Statystyka ludności gub. Lubelskiej i Siedleckiej wobec projektu utworzenia gub. Chełmskiej*, Ekonomista T. I r. 1901.
15. Stefan Dziewulski, *Statystyka projektu rządowego o wyodrębnieniu Chełmszczyzny w świetle krytyki*, Ekonomista, t. IV r. 1910.
16. *Tymczasowy zarys statystyczny woj. Lubelskiego*, opracował H. Wiercieński przy współpracownictwie M. Kwiecińskiej, odbitka maszynowa B. P. im. Ł., L. 25985.

La population de la province de Lublin en Pologne.

La population de la Pologne, connue par sa prolificité et le grand nombre des naissances, a été exposée pedant la guerre mondiale á tous les maux qui ont ravagé l'Europe. Elle les a subis dans une mesure plus grande que les etats combattants parce que l' ancien royaume du Congrès et l'ancienne Galicie ont servi de terrain au monstrueux cataclysme qui se déroulait dans les combats de l'Entente et des états du Centre. Les armées allemande et autrichienne, ayant chassé les russes du pays, les remplacèrent au détriment de la population indigène en établissant plusieurs régimes temporaires qui différaient considérablement des institutions précédentes.

Tous ces évenements qui se suivaient avec une rapidité de foudre amènent des changements profonds à l'état et au mouvement de la la population. Ces phenomènes se trouvent spécialement accentués dans province de Lublin, occupant d'après la loi du 2 Août 1919 le terrain des anciens gouvernements Siedlce et Lublin.

Ce terrain avec sa surface de 31160 km ^{2} accuse une population de 1932808 en 1897 (la date de l'unique recensement russe d'avannt guerre), élève sa population au nombre de 2087851 habitants en 1921 (date du recensement de la republique de Pologne) et annonce dernièrement le retour à l'accroissement rapide des époques les plus propices du XIX siècle.

L'espace d'un quart de siècle (24 années), embrassant les années de guerre, présente un interet démographique special. Deux series de phenomènes dans l'état de la population doivent être notée:

1) La population de la province au cours d'un siècle a triplée. On comptait en 1818 412.7 mille habitants, le recensement de 1921 trouve malgré les pertes de la guerre mondiale et de la guerre bolscheviste 1279 mille. L'accroissement annuel atteint son maximum surpassant 2.2 pro mille (⁰/₀₀) jusqu'a 2.5 pendant la seconde moitié du XIX siècle (1856 — 1899). Il descend à 1⁰/₀₀ pour les années suivantes. L'armée autrichienne dans un recensement de 1916, qui embrasse une partie du territoire, note en 1916, année qui suivit la retraite des russes, que la population a diminuée de 499 mille contre le chiffre de l'année 1912 (en 1912 une population de 1543 mille, en 1916 sur ce mêm terrain 1044 mille).

C'etait le resultat de la tactique des russes qui emmenaient les habitants en masse pour laisser à l'ennemi des espaces vides d'hommes et des richesses. Les habitants orthodoxes qui font partie dė la population ont emigrés dans une proportion bien plus grande que les polonais et les ruthènes catholiques.

	Polonais	Ruthènes catholiques	Ruthènes orthodoxes
Ont émigré . . .	45113	667	184857
Sont restés . . .	527394	1696	21283

Le nombre des habitants a donc diminué considérablement et leur composition ethnique a changée.

2) La grande guerre amène dans la province un changemment entre les chiffres du sèxe et de l'âge.

La province appartenait aux territoires sur lesquels le nombre d'hommes excedait celui des femmes.

On comptait 1000 hommes contre 988 femmes. Comme la structure sociale du Palatinat est particulièrement agricole et les villes englobent seulement 16.7 % d'habitants, la proportion du sexe ne differait pas beaucoup entre les villes et le total de la population.

En 1921 la population des villes et de la campagne accuse la prépondérance du nombre des femmes. Pour 1000 homes on comptait 1142 femmes dans les villes et 1069 à la campagne.

La stucture de la population par âge a subi des changemenst analoques. Le tableau suivant le prouve.

L'age	En 1898 Jeunesse jusqu'a l'age de 19 ans	20 ans —49 ans	50 ans et plus	En 1921 Jusqu'a 19 ans	20 ans —49 ans	50 ans et plus
	Pour 1000 habitants			Pour 1000 habitants		
Population generale .	489	385	126	492	363	144
Hommes . . .	243	200	63	244	165	71
Femmes . . .	246	185	63	248	198	73
La ville Lublin .	421	445	133	445	420	135

La classe pleinement productive (20 à 49 ans) a baissé en nombre aussi bien entre la population générale, que dans la capitale de la province de Lublin. Les femmes de cet âge sont devenues plus nombreuses, le nombre d'hommes a baissé considérablement. Les tableaux 2 et 3 donnent les mêmes résultats pour tous les départements.

La province de Lublin comptait selon le recensement de 1921 pour 1000 habitants 854 polonais et 109 juifs. Le nombre minime de 31 % des russes nous étonne, et pourtant la Douma a cru pouvoir annecter à l'empire une partie de ce territoire pour former le gouv· de Chełm en raison de sa structure ethnographique.

La nationalité russe a été construite au moyen d'une volte religieuse (en 1875) qui d'un trait de plume a changé 134 mille persones catholiques unis en orthodoxes. Après la guerre les orthodoxes diminuent de 216 mille et font 7.3 ‰ de la population totale. Les juifs deviennent plus rares bien que cet élément fait presque la moitié (49.3 %) de la population urbaine. Entre la population l'élément juif descend à 6.7 %.

L'etat de l'instruction publique a été selon le rec de 1921 compromettant. Malgré les efforts privés des intellectuels, surtout des dames polonaises, les analphabètes constituent 40% de la population au-dessus de 10 ans. Cet état a considérablement changé dans le pays entier aussi bien que dans la province dont nous nous occupons. Le recensement prochain nous en fourmira des preuves. En attendant il faut noter les nombres des 2036 écoles primaires qui embrassaient en 1928/9 291 mille élèves, 45 écoles secondaires avec 9833 élèves, des écoles et des cours agricoles et techniques, plusieurs instituts religieux, enfin l'université catholique privée à Lublin, organisée en 1918.

Le mouvement de la population ne peut être suivi methodiquement pendant toute la periode décrite. Les dates dispersées d'avant guerre prouvent que les naissances étaient frequentes en montant jusqu'a 40 ‰. Les decès oscillent entre 29 et 20 ‰.

L'accroissement de la population est fort et continu (1.25% — 1.62% par an). Les années de la guerre mondiale donnent pour chaque 1000 habitants 6.6 mariages, 30.7 naissances et 29.6 deces. Le ralentissement du mouvemeut de la population est donc efficace. Le tableau du mouvement récent donne pour 1000 habitants du palatinat:

Pour les années	Mariages	Naissances vivantes	Décès	Accroissement
1919 — 1922	9.4	32.2	24.1	8.1
1923 — 1926	9.8	31.1	16.5	14.1

Les naissances deviennent plus rares, mais la mortalité baisse encore plus rapidement de sorte que la population grandit énormément.

Le dernier chapitre s'occupe de la ville de Lublin, ville plutôt agricole qu'industrielle, centre des offices publics des écoles et des institutions religieuses. Lublin devenu pendant la guerre mondiale centre du territoire occupé par l'Autriche a constamment grandi. Cette ville de 50385 habitants au moment du premier recensement russe (1897) accuse 116314 habitants en 1929, c'est à dire un accroissement de 230% durant 32 années, tandis que la ville purement industrielle Łódź démontre un accroissement de 184% pour la même période. Il est remarquable que la population juive croit plus lentement que la population chrétienne. On comptait a Lublin en 1897 — 48% juifs et en 1928 — 38%, malgré que le nombre absolu des juifs, s'est considérablement accru. Le mouvement de la population de Lublin mérite d'être noté spécialement.

Le nombre des naissances tombe de 37 ‰ (1913) à 24, 21 et 18‰. (en 1926, 27 et 28). Les décès deviennent de la moitié plus rares: 30 en 1913 et 15 à 16 pendant les 3 derrières années.

Les données démographiques pourront être estimées selon leur causes et leurs effets grace au données contenues dans les chapitres suivants.

Drukarnia Państwowa w Lublinie